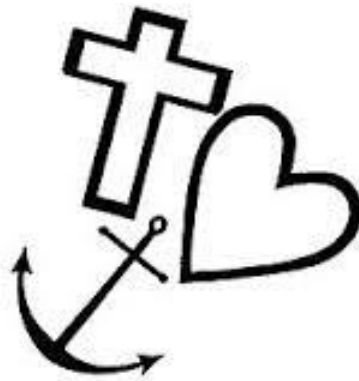

Het ambt van alle gelovigen

In opdracht van de Taakgroep Pastoraat van Wijkgemeente Grote Kerk van de Protestantse gemeente in Gorinchem.

Welke aan onderzoek ontleende aspecten en inzichten kunnen bijdragen om te komen tot een visie op het functioneren van het ambt van alle gelovigen binnen het pastoraat van WGK van de Protestantse Gemeente in Gorinchem?

Studenten: Willem Meerkkerk (120269)
Jan Teeuw (120473)
Begeleider: Jan van der Plas
1^e Beoordelaar: Nico Belo
2^e Beoordelaar: Teus van de Lagemaat

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Probleem en doelstelling	5
1.3	Onderzoeksmethodiek	6
1.4	Korte samenvatting	7
1.5	Leeswijzer	7
2.	Literatuuronderzoek	8
2.1	Inleiding	8
2.2	Luther	8
2.3	Calvijn	11
2.4	Heidelbergse Catechismus	12
2.5	Nederlandse Geloofsbelijdenis	14
2.6	Oude Testament	15
2.7	Nieuwe Testament	17
2.8	Systematische theologie	20
2.9	Samenvattende conclusie	25
3.	Het functioneren van het huidige pastoraat	27
3.1	Inleiding	27
3.2	Beleidsplan 2011-2015	27
3.3	Beleidsplan Taakgroep Pastoraat 2015	28
3.4	Samenvattende conclusie	31
4.	Praktijkonderzoek	33
4.1	Inleiding	33
4.2	Digitale enquêtes	33
4.3	Persoonlijke gegevens	33
4.4	Visie en beleving van het pastoraat	34
4.5	Visie ambt van alle gelovigen	40
4.6	Diepte-interviews	43
4.7	Samenvattende conclusie	44
5.	Eindconclusie en advies	46
	Bibliografie	50
	Bijlage 1: Verantwoordingsdocument Praktijkonderzoek	53
	Bijlage 2: Diepte-interview kerkelijk werker	78
	Bijlage 3: Diepte-interview mentor echtpaar	83
	Bijlage 4: Diepte-interview mentor	87

Bijlage 5: Diepte-interview Taakgroep Pastoraat.....	90
Bijlage 6: Alfabetische lijst van begrippen.....	93

1. Inleiding

In dit hoofdstuk starten we met een korte beschrijving van de aanleiding tot dit onderzoek. Vervolgens formuleren we het probleem en de doelstelling. Daarna gaan we in op de onderzoeksmethodiek. We sluiten af met een korte samenvatting en een leeswijzer.

In dit document zijn diverse woorden onderstreept en in de digitale versie van een hyperlink voorzien. Door op deze hyperlink te klikken komt u in de 'Alfabetische lijst van begrippen', achter in dit document (bijlage 6), waar het onderstreepte woord van uitleg is voorzien. Bij een geprinte versie kunt u zelf naar de begrippenlijst bladeren.

1.1 Aanleiding

Bij één van de opstellers van dit onderzoek leefde al langer de wens zich verder te verdiepen in het 'ambt van alle gelovigen'. Deze interesse werd versterkt tijdens de colleges 'gemeente opbouw' voor de opleiding 'Godsdienst Pastoraal Werk'. Tijdens de colleges werd onder meer ingegaan op een artikel geschreven door dr. René Erwich. In dit artikel gaat hij in op de opbouw van de kerk onder de titel '[ecclesiologie](#) van de participatie' (Erwich, 2005). Volgens deze theoloog benaderen de traditionele kerken het algemeen priesterschap van alle gelovigen te eenzijdig vanuit de [soteriologie](#) en te weinig vanuit de [ecclesiologie](#).

Ook bij de tweede opsteller van dit document is de belangstelling voor dit onderwerp steeds groter geworden. Bij colleges over 'gemeente opbouw', en het lezen van literatuur daarover, kwamen steeds meer de vragen op: "Welke taken hebben de gemeenteleden in een gemeente?" en "Regeert de kerkenraad de gemeente of is een grote inbreng vanuit de gemeente belangrijk?" De antwoorden op deze vragen zijn afhankelijk van hoe we het ambt van alle gelovigen vormgeven in een kerkelijke gemeente.

Ambt van alle gelovigen

Het begrip 'ambt van alle gelovigen' is misschien niet voor iedereen bekend. Voorlopig komen we tot de volgende eigen definitie van het ambt van alle gelovigen: "met het ambt van alle gelovigen wordt bedoeld dat elk gemeentelid een ambt, dienst, bediening of genadegave bezit die door de gelovige wordt ingezet tot opbouw van de gemeente."

Naast het begrip 'ambt van alle gelovigen' worden ook andere begrippen gebruikt: 'priesterschap van alle gelovigen', 'algemeen ambt' en 'algemeen priesterschap'. In ons onderzoek zullen we deze begrippen als synoniemen hanteren.

Binnen de context van de Wijkgemeente Grote Kerk (hierna te noemen WGK) van de Protestantse Gemeente in Gorinchem zijn we al eerder in aanraking gekomen met het ambt van alle gelovigen. Hierbij kwam onze interesse en een vraag uit de gemeente samen, met als resultaat dit onderzoek. Daarnaast kent de WGK het bijzondere ambt. Dat zijn de ambten van predikant, ouderling, ouderling-kerkrentmeester en diaken. Verder kent de WGK de functie van kerkelijk werker. Met het oog op het pastoraat gaat het vooral om de werkzaamheden van de predikant, kerkelijk werker en ouderling.

De term 'ambt van alle gelovigen' kan wellicht massief overkomen bij de lezer van dit document. Toch is er bewust voor deze term gekozen. Een kenmerk van het ambt is dat het een dienend aspect heeft. Hoe functioneert dit 'ambt van alle gelovigen' in bijv. een kerkelijke gemeente waarbinnen de verscheidenheid onderling toeneemt? Hoe functioneert dat in een geïndividualiseerde samenleving? Dit zijn termen waar we in onze samenleving niet meer onderuit kunnen. Mensen kiezen er steeds meer voor om hun geloof te belijden op een manier die zij het meest prettig vinden en dat betekent

regelmatig dat dit ook op een meer individuele manier is. Hier moet een kerk rekening mee houden en dit heeft ook gevolgen voor hoe we spreken over het 'ambt van alle gelovigen'.

En als we spreken over 'gelovigen', wie zijn dat dan? Hebben we het dan over alle leden van de gemeente? Kunnen we er vanuit gaan dat alle leden van de gemeente gelovigen zijn?

Wijkgemeente Grote kerk

Eén van de opstellers van dit onderzoek heeft zijn stage voor de opleiding Godsdienst Pastoraal Werk doorlopen in de WGK (Kerkenraad WGK Gorinchem, 2015). Tijdens deze stage werd in de contacten met de predikant de interesse voor het onderwerp verder versterkt.

In de missie van deze wijkgemeente staan de kernwoorden *gemeenschap*, *missionair* en *gereformeerd* belijden centraal. De andere wijkgemeenten staan in de traditie van Midden-Pastoraat (midden orthodox/confessioneel) en Open-Pastoraat (vrijzinnig). Binnen de wijkgemeente worden drie stromingen onderscheiden: Klassiek-gereformeerd, Evangelisch en Oecumenisch (WGK, 2011). Kenmerkend voor de wijkgemeente is dat naast reformatorische ook evangelische invloeden aanwezig zijn. De term oecumenisch dient naar onze mening verstaan te worden als breed kerkelijk denken. De gemeente rekent zich tot de Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk in Nederland.

De directe aanleiding tot dit onderzoek vormt het functioneren van het 1 op 10 pastoraat binnen WGK. Jaren geleden is deze vorm van pastoraat binnen de gemeente ingevoerd. Naast de wijkouderling, zijn in dit concept mentoren (niet-ambtsdragers) actief in het bezoeken van gemeenteleden. Elke mentor heeft de verantwoordelijkheid om tussen de 10 en 15 adressen in een bepaalde wijk te bezoeken. Over deze vorm van pastoraat is in 2007 een publicatie verschenen (Haafden van, 2007). De laatste tijd lukt het bijna niet om vacatures onder de mentoren (m/v) in te vullen. Een mentor staat niet in het bijzondere ambt. Wel kan worden gesteld dat de mentor, evenals alle andere gemeenteleden, staat in het ambt van alle gelovigen. In het uitvoeren van de werkzaamheden in het pastoraat wordt een spanning ervaren tussen het ambt van alle gelovigen en het bijzondere ambt, zoals ouderling. WGK staat nu voor de vraag hoe en of er nu verder gegaan moet worden met het 1 op 10 pastoraat. Recent is er het besluit genomen om het aantal wijkouderlingen uit te breiden. De wijkouderling zal weer een pastorale rol gaan vervullen. Minimaal één keer per drie jaar zal de wijkouderling zijn pastorale eenheden dienen te bezoeken. Wat de rol van de mentor gaat worden is nog niet duidelijk. Op dit moment ontbreekt een heldere visie over de verhouding tussen het algemeen en het bijzondere ambt. Wat is het ambt van alle gelovigen? Hoe zou het ambt kunnen of moeten functioneren binnen de context van vandaag? Wat betekent het voor het kerk zijn in een [geïndividualiseerde](#) en [geseculariseerde](#) samenleving? Kan het ambt van alle gelovigen een rol spelen in een [participatiemaatschappij](#)? De spits van het onderzoek ligt niet op het 1 op 10 pastoraat of op de rol van de mentor. Het onderzoek richt zich op het ambt van alle gelovigen binnen het pastoraat en heeft daarbij het geheel van de gemeente op het oog. We gaan er voor dit moment vanuit dat alle gemeenteleden staan in het ambt van alle gelovigen.

1.2 Probleem en doelstelling

Het uiteindelijke product van dit onderzoek zal een adviesrapport zijn, met betrekking tot het functioneren van het ambt van alle gelovigen binnen het pastoraat van Wijkgemeente Grote Kerk van de Protestantse Gemeente in Gorinchem.

Dit adviesrapport kan worden gebruikt binnen de Taakgroep Pastoraat van de WGK om zowel met de kerkenraad als met gemeenteleden een breed beeld te krijgen van wat er leeft en wat in de gemeente de verwachtingen zijn ten aanzien van het pastoraat. Dit is specifiek voor de Taakgroep

van belang om een weg voorwaarts te definiëren. Daarnaast kunnen ook de gemeenteleden zich een beeld vormen van het ambt van alle gelovigen en hun taak in de gemeente.

Voor dit onderzoek hebben wij de volgende hoofdvraag geformuleerd: “Welke aan onderzoek ontleende aspecten en inzichten kunnen bijdragen om te komen tot een visie op het functioneren van het ambt van alle gelovigen binnen het pastoraat van WGK van de Protestantse Gemeente in Gorinchem?”

Deze hoofdvraag is gebaseerd op de recente vraag naar het bestaansrecht van de huidige vorm van pastoraat en de invulling daarvan door ouderlingen en mentoren.

Om te komen tot een goed onderbouwd antwoord op hoofdvraag zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

1. Wat houdt het ambt van alle gelovigen in? (literatuuronderzoek naar oorsprong en context van het begrip aller gelovigen)
2. Welke Bijbels-theologische lijnen kunnen we trekken naar het functioneren van het ambt van alle gelovigen in 2016?
3. Welke [systematisch-theologische](#) lijnen kunnen we trekken naar het functioneren van het ambt van alle gelovigen in 2016?
4. Welke visie is er binnen WGK op het pastoraat?
5. Hoe functioneert het ambt van alle gelovigen binnen het pastoraat van WGK? (Praktijkonderzoek)
6. Hoe kunnen we vanuit de bronnen de praktijk van het ambt van alle gelovigen (en wellicht andere aspecten binnen de gemeente) verdiepen, corrigeren, verbeteren en vernieuwen?
7. Welk advies kan op basis van bovenstaande deelvragen worden uitgebracht aan de Taakgroep Pastoraat van de WGK?

De deelvragen 1 t/m 3 zullen worden beantwoord in het literatuuronderzoek (hoofdstuk 2).

Deelvraag 4 zal worden beantwoord in het hoofdstuk over het functioneren van het huidige pastoraat (hoofdstuk 3).

Deelvragen 5 zal worden beantwoord in het praktijkonderzoek (hoofdstuk 4).

De deelvragen 6 en 7 zullen worden beantwoord in het advies (hoofdstuk 5).

1.3 Onderzoeksmethodiek

De aanvang van dit onderzoek is genomen met het doen van een grondige literatuurstudie naar de oorsprong van het ambt van alle gelovigen, de Bijbelse lijnen die we kunnen trekken en een onderzoek naar de plaats die het ambt van alle gelovigen krijgt in de systematische theologie.

Vervolgens hebben we een praktijkonderzoek gedaan door een digitale enquête aan te bieden aan de gemeenteleden via de website van de WGK. Deze enquête is een mix van gesloten en open vragen. Op basis van beschikbare cijfers zijn we er vanuit gegaan dat ongeveer 350 pastorale eenheden trouw (minimaal eenmaal per zondag) de kerkdiensten bezoeken. Voor deze enquête lijkt ons een respons van minimaal 20% (70 reacties) min of meer representatief.

Bij dit praktijkonderzoek hebben we ons gericht op de vragen naar welke visie er is op het pastoraat en hoe het ambt van alle gelovigen daarin functioneert, binnen de WGK. De eerste vragen van de enquête waren gericht op persoonlijke gegevens, zoals leeftijd, geslacht, gezinssamenstelling, enz. Deze vragen zijn vooral bedoeld om de respondenten in te kunnen delen en te categoriseren. De

tweede serie vragen, zijn vragen waarmee we willen onderzoeken welke visie en welke beleving er is binnen de gemeente op het pastoraat. Vragen als: “Wat is pastoraat?” “Wie zouden pastorale gesprekken kunnen voeren?” en “Hoe beleeft u het huidige pastoraat?” willen we hiermee beantwoorden. De derde serie vragen hebben tot doel het onderzoeken naar de visie op het ambt van alle gelovigen. Vragen als: “Wat is het ambt van alle gelovigen voor u?” “Wie staan in dit ambt?” en “Waarom is het ambt van alle gelovigen belangrijk?” staan hierin centraal.

Van 76 personen hebben we respons ontvangen op onze digitale enquête. Vervolgens is aan de hand van de onderzoeksresultaten een serie vragen opgesteld die we hebben gesteld aan een aantal geselecteerde personen door middel van een half-gestructureerd interview. We hebben deze interviews afgenomen bij de kerkelijk werker, een wijkouderling die tevens met zijn vrouw de rol van mentor vervult, een ervaren mentor en de voorzitter van de Taakgroep Pastoraat.

1.4 Korte samenvatting

Om te komen tot een antwoord op de hoofdvraag: “Welke aan onderzoek ontleende aspecten en inzichten kunnen bijdragen om te komen tot een visie op het functioneren van het ambt van alle gelovigen binnen het pastoraat van WGK van de Protestantse Gemeente in Gorinchem?” hebben wij zowel literatuur- als praktijkonderzoek gedaan.

In het literatuuronderzoek zijn we begonnen met Luther, Calvijn en twee belijdenisgeschriften. Vervolgens zijn we nagegaan wat het Oude en Nieuwe Testament ons erover leert. Daarna hebben we de systematische theologie erop nageslagen. Uit dit onderzoek hebben we geconcludeerd dat het algemene ambt van alle gelovigen een plaats kan en mag hebben binnen het pastoraat. Er doet zich hier wel een spanning voor tussen het algemene en bijzondere ambt. Het bijzondere ambt heeft, naar onze mening een primaire taak ten aanzien van het pastoraat. Het algemene ambt kan onder verantwoordelijkheid van het bijzondere ambt worden ingezet binnen het pastoraat (geloofsgesprek).

Bij het praktijkonderzoek hebben wij een digitale enquête uitgezet onder de gemeenteleden in de WGK van 17 tot 100 jaar. Uit de uitkomsten van de digitale enquête hebben we kunnen concluderen dat de beleving van het pastoraat in het algemeen, niet positief is. Een groot aantal geeft aan nooit of bijna nooit pastoraal bezoek te ontvangen, terwijl er overwegend wel behoefte aan is. De visie op het 1 op 10 pastoraat wijkt per persoon sterk af waardoor niet iedereen het pastoraat krijgt aangeboden, waar behoefte aan is. Naast de digitale enquête hebben we een viertal diepte-interviews afgenomen om tot een meer evenwichtig beeld te komen. Positief is om te horen dat het pastoraat de laatste tijd lijkt te verbeteren doordat de wijkouderling weer nadrukkelijk bij het pastoraat is betrokken. Daarnaast hebben we te maken met een ledenadministratie die niet op orde is en de organisatiestructuur van het pastoraat is voor velen onduidelijk.

In het laatste hoofdstuk van dit rapport adviseren wij om een andere vorm van pastoraat te kiezen waarbij een duidelijker verbinding wordt gezocht met het algemeen en bijzonder ambt. De verantwoordelijkheid van het pastoraat ligt bij het bijzondere ambt, maar sluit de inzet van het algemene ambt niet uit. Een goede praktische toerusting is daarbij essentieel.

1.5 Leeswijzer

Dit rapport kan als één geheel worden doorgelezen. Eventueel kunnen van de hoofdstukken 2, Literatuuronderzoek en hoofdstuk 4, Praktijkonderzoek alleen de paragrafen 2.9 resp. 4.6 worden gelezen. Deze paragrafen bevatten een samenvatting van deze hoofdstukken. Het uiteindelijke advies wat wordt uitgebracht is te vinden in hoofdstuk 5.

2. Literatuuronderzoek

2.1 Inleiding

We beginnen ons onderzoek met literatuuronderzoek. Voor we kunnen onderzoeken hoe het ‘ambt van alle gelovigen’ kan functioneren binnen het pastoraat van WGK van de Protestantse Gemeente in Gorinchem, hebben we eerst een basis nodig waaruit we vertrekken.

Wat wordt bedoeld met het ‘ambt van alle gelovigen’? In het Nieuwe Testament komt het woord *ambt* nauwelijks voor. Het Griekse grondwoord *diakoniai* wordt frequent gebruikt voor diensten of bedieningen. Vanuit 1 Kor. 12 is een directe relatie aan te wijzen tussen diensten of bedieningen met de uitdeling van de genadegaven (in het Grieks: *charismata*) (Brienen, 2008). In de context van ons onderzoek zullen wij deze begrippen als synoniemen hanteren. We zullen ons in het onderzoek vooral richten op wat het ambt inhoudt.

Als we spreken over ‘gelovigen’ is het belangrijk om te weten wie zijn die gelovigen? Is dat iedereen die lid is van een kerkelijke gemeente of zijn dat alleen zij die een levende relatie kennen met de Heere Jezus Christus? We zullen dit aspect in ons onderzoek betrekken.

Ons onderzoek richt zich niet alleen op het ambt van alle gelovigen in zijn algemeenheid, maar ook specifiek op het ambt van alle gelovigen in het pastoraat. We hanteren de volgende definitie van het pastoraat: “Pastoraat is het onder de hoede van de Goede Herder, in gehoorzaamheid aan Zijn Woord en in de kracht van de Heilige Geest binnen en vanuit de charismatische gemeente van Jezus Christus omzien naar mensen op hun levens- en geloofsweg binnen de context van de samenleving” (Meulen van der (red.), 1999, p. 17). Binnen de context van ons onderzoek gaat het in het pastoraat om het voeren van een geloofsgesprek, zoals dat bijvoorbeeld plaatsvindt tijdens een huisbezoek, waarbij naast het gesprek plaats is voor het gezamenlijk lezen van een Bijbelgedeelte en het uitspreken van een gebed.

Voor ons literatuuronderzoek nemen we het uitgangspunt in de tijd van de Reformatie. Zoals uit het vervolg zal blijken, heeft de Reformatie het ambt van alle gelovigen herontdekt. We starten onze studie bij de Reformatoren Luther en Calvijn. Daarnaast gaan we na wat twee Reformatorische belijdenisgeschriften, de Heidelbergse Catechismus en de Nederlandse Geloofsbelijdenis, over ons onderwerp schrijven. Vervolgens gaan we na wat de Bijbel zelf hierover zegt, in zowel het Oude- als Nieuwe Testament. Daarna gaan we na wat er vanuit de *systematische theologie* wordt aangereikt. Bij ons onderzoek hebben wij nationale en internationale, gereformeerde, hervormde en evangelische wetenschappelijke auteurs betrokken.

2.2 Luther

De Reformatie (16^e eeuw) ontdekte het *algemeen priesterschap van alle gelovigen* (Schuurman, 2015). Volgens Ouweneel (2010) spreekt de kerkvader Origenes (ca.185-253/254) reeds over het begrip ‘priesterschap van alle gelovigen’. De hervormers Luther en Calvijn beroepen zich op een grondleggende vorm van kerk-zijn uit de Vroege Kerk. Een vorm waarin de bisschop nog niet de dienst uitmaakte (Doornenbal, 2005). In ieder geval is duidelijk dat de Reformatie *het algemeen priesterschap van alle gelovigen* opnieuw inhoud heeft willen geven. De *aflaatstrijd* bracht Luther (1483-1546) er toe fel uit te halen naar de verdorvenheden en misstanden in de kerk van zijn tijd. Hij verzette zich tegen de *curie*, de paus en het hele Roomse instituut met allerlei leringen en

instellingen daarvan. De strijd die Luther te voeren had, lag echter niet in de eerste plaats op het terrein van de [ecclesiologie](#), maar op het terrein van de [soteriologie](#) (Exalto, 1990).

“De oorsprong van de theologie van de Reformatie ligt in de worsteling van de monnik Maarten Luther (1483-1546) met de vraag hoe de mens in Gods ogen gerechtvaardigd kan worden” (Akker van den & Nissen, 2009, p. 147). Het symbolische begin van de Reformatie wordt gedateerd op 31 oktober 1517. Op deze datum zou Luther de 95 stellingen over de [aflaat](#) hebben geslagen aan de deur van de slotkapel in Wittenberg (Akker van den & Nissen, 2009).

De herontdekking van het algemeen priesterschap van alle gelovigen dient verstaan te worden tegen de achtergrond van de ontwikkelingen binnen de kerk van de 16^e eeuw. Luther spreekt bij voorkeur over het ‘priesterschap van alle gelovigen’ in plaats van ‘het ambt van alle gelovigen’. Voor Luther gold: “Waar het Woord is, daar is de kerk. En waar het geloof is, daar zijn de heiligen. Daarmee zijn al die uiterlijke zaken die voor Rome de kerk uitmaken, naar de achtergrond geschoven. Om het Woord gaat het en om het geloof, om de belofte, die gepredikt wordt en die slechts in het geloof kan worden aangenomen” (Spijker van 't, 2002, p. 190). In de prediking van het evangelie gaat het niet zo zeer om het geschreven, maar om het hoorbare evangelie. Door het evangelie ontstaat er gemeenschap met Christus zelf, maar ook met de christenen onderling. Hier gaat voor Luther het priesterschap van alle gelovigen functioneren. De ene christen wordt voor de andere christen tot een priester door het onderlinge geloofsgesprek aan te gaan en door met en voor elkaar te bidden. Dit is niet slechts voorbehouden aan hen die werkzaam zijn binnen het ambtelijk pastoraat, maar voor alle gelovigen. In het onderlinge geloofsgesprek mogen we elkaar wijzen op de vergeving van de zonden die er is in de Heere Jezus Christus. Voor afzonderlijk ambtelijk gezag is bij Luther geen plaats. Voor iedereen is het gezag hetzelfde: het Woord van God (Spijker van 't, 2002). Wat Luther hier bedoelt ligt naar onze mening in lijn van wat we lezen in Hand. 17:11 “want zij ontvingen het Woord met grote bereidwilligheid en onderzochten dagelijks de Schriften *om te zien* of die dingen zo waren”. De Joden van Berea nemen het gepredikte woord ter beoordeling aan en slaan de Bijbel er op na om te zien of de boodschap die Paulus verkondigt met de Bijbel in overeenstemming is (Bette, Brink van den, & Courtz, 1990).

In 1520 schreef Luther drie reformatorische geschriften. Eén van deze geschriften is een klein [traktaat](#) waarin hij ingaat op de vrijheid van een christen. Uit dit geschrift blijkt dat Luther een innerlijk bevrijd mens is. Dat betekent voor Luther dat hij mag weten dat zijn zonden vergeven zijn vanwege het lijden en sterven van Jezus Christus. Onze zonden worden niet op grond van goede werken vergeven. Hij ziet het als zijn taak anderen tot vrijheid te brengen. Het gaat hem daarbij om de Bijbelse vrijheid, dat is de vrijheid in Christus. Christus heeft de vrijheid verworven. Waar het geloof in Christus is, daar werkt Christus in ons, en daar doen wij voor de naaste, wat Christus voor ons heeft gedaan (Spijker van 't, 2002). “We hoeven niet meer te vechten voor onze eigen identiteit, wat altijd ten koste van anderen gaat. Met onze identiteit zit het wel goed: die is in Christus zeker. Daarom kunnen we ons in alle vrijheid wijden aan de ander” (Beek van de, 2014). Het zijn deze elementen die we terugzien in de visie van Luther op het algemeen priesterschap van alle gelovigen. We zouden kunnen zeggen dat het in het priesterschap van alle gelovigen gaat om de liefde tot God en de liefde tot de naaste.

Luther heeft ook de term ‘gemeenschap der heiligen’ (*communio sanctorum*), waaraan wordt gerefereerd in de geloofsbelijdenis, opnieuw gedefinieerd. De ‘gemeenschap der heiligen’ bestaat uit de ware gelovigen. Zij die nu in leven zijn of reeds zijn overleden. Deze definitie van de kerk als ‘gemeenschap van de gelovigen’ werd onder anderen gedeeld door Melancton, Zwingli, Bucer, Bullinger en Calvin (Cameron, 2012).

Wat is de visie van Luther op het ambt? Naast 'het algemeen priesterschap van alle gelovigen' kent Luther het bijzondere ambt: 'het ene openbare ambt van Woord en Sacrament'. Met deze laatste term bedoelt Luther het predikambt. Wat betekent de ambtsvisie van Luther voor de verhouding tussen beide ambten? Een belangrijk onderscheid tussen de beide ambten is dat het algemene ambt opkomt vanuit de gemeente en dat het openbare ambt functioneert als tegenover van de gemeente. Daarmee wordt bedoeld dat het openbare ambt er is ten dienste van het algemene ambt. Door de prediking van het Woord en het bedienen van de sacramenten door het bijzondere of openbare ambt worden de gelovigen opgeroepen tot en gesterkt in het geloof. In beide ambten gaat het om het centraal stellen van de relatie met Jezus Christus. Het openbare ambt is er omwille van het algemeen priesterschap. Het openbare ambt is er ten dienste van alle gedoopten, maar gaat daarin niet op. Er is sprake van een dubbele roeping: van Christus en door de gemeente. "Tegenover het sacramentele priesterschap stelde Luther het predikambt. De dienst van het Woord is het eigenlijke ambt. 'Het is niet de macht van de paus of die van een bisschop die in de kerk regeert, maar het Woord van God' (W A, 2, 676). Luther laat het ambt ([ministerium](#)) opkomen uit het algemene priesterschap van de gelovigen, maar hij kan ook zeggen: "Christus heeft het met zijn bloed voor ons verworven, geschonken en ingesteld tot onze zaligheid" (Genderen & Velema, 1992, p. 670). Het valt op dat Luther alleen spreekt over het predikambt. Eigenlijk heeft hij de nieuwtestamentische oudsten over het hoofd gezien. De kerkregering heeft hij overgelaten aan de overheid. Hij voert een sterk pleidooi voor christelijke naastenliefde. Hij heeft echter niet gedacht aan diaconale regelingen. Dit soort zaken heeft hij ook aan de overheid overgelaten (Genderen & Velema, 1992).

In de tijd van Luther was er in de kerk een behoorlijke afstand ontstaan tussen de geestelijke stand en de lekenstand. Hij elimineert de lekenstand door iedereen in de priesterstand te verheffen door de doop. Dit betekent niet dat alle taken in een kerkelijke gemeente nu door iedereen gedaan mogen worden. "Luther dacht aanvankelijk, dat het algemeen priesterschap der gelovigen ook betekende, dat in feite iedere gelovige bevoegd was om Woord en Sacrament te bedienen, maar dat het ter wille van de orde nodig was, dat één van hen het deed. Later, in de strijd met de [Dopersen](#) hebben hij en ook de anderen reformatoren leren verstaan, dat we niet uitsluitend mogen uitgaan van het algemene ambt van alle gelovigen, doch dat het niet slechts een zaak van orde, maar ook van verordening is (van Godswege), dat er ambten zijn in bijzondere zin (Boer den, 2016)". In het bijzonder de woordverkondiging en de bediening van de sacramenten zijn toevertrouwd aan dienaren die daartoe zijn geroepen door de gemeente en bevoegd en bekwaam op basis van opleiding. Wel is de gemeente drager van het openbare ambt van Woord en Sacrament. Het bijzondere ambt staat altijd in relatie tot de gemeente en wordt gezien als functie van de gemeente (Groeneveld, 2009). Luther benadert het ambt van alle gelovigen vanuit het tweevoudig ambt van Christus (Priester en Koning).

In het ambt gaat het om het Woord en het Sacrament. Onder het Woord wordt verstaan het mondeling verkondigde Woord, dat niet buiten de Schrift om kan. De gemeenschap van gelovigen ontstaat in de gezamenlijke ervaring van verkondigen en horen. Het ambt is ingesteld om het geloof te bewerkstelligen door het Woord en door de Sacramenten. "De inhoud van dit geloof wordt bepaald door de rechtvaardiging: dat God degenen die geloven dat zij vanwege Christus uit genade geaccepteerd worden, rechtvaardigt, niet vanwege eigen verdiensten, maar wegens Christus" (Groeneveld, 2009, p. 129). De rechtvaardiging door het geloof is het centrale thema in de theologie van Luther. Met dit artikel valt of staat de kerk (Spijker van 't, 2002).

Zoals gezegd staat het openbare ambt ten dienste van alle gedoopten. Betekent dit dan automatisch dat alle gedoopten gelovig zijn? Binnen de kaders van dit onderzoek voert het te ver om uitgebreid in

te gaan op de doopleer bij Luther. “Luthers doopleer laat zich moeilijk puur systematisch behandelen”

losgemaakt van de doopleer van Rome, waarbij de doop op sacramentele wijze als een ingestorte genade aan het kind wordt geschonken. Bij Luther kan de doop niet los worden gezien van het Woord van God en het geloof. Zonder geloof heeft de doop geen betekenis voor Luther. Een christen heeft een leven lang nodig om de doop te leren kennen en ermee om te gaan. De latere Luther legt een sterker accent op Christus. Hij is het immers die de doop heeft ingesteld. Hiermee legt hij een zwaarder accent op het objectieve van de doop. Voor de kinderdoop betekent dit dat het kind wordt gedoopt in de verwachting dat het gelooft. Gods Woord kan niet liegen. Gods belofte is niet krachteloos. Er mag ook het gebed zijn om geloof. De geloofsoepvoeding aan de kinderen is hierbij van wezenlijk belang. (Exalto, 1983). Voor Luther valt het openbare ambt niet samen met de gemeenschap der heiligen (de ware gelovigen). Dit weerhoudt hem er niet van om alle gedoopten te zien als staande in het algemeen priesterschap van alle gelovigen.

Samenvattende conclusie

Het algemeen priesterschap of het ambt van alle gelovigen is herontdekt in de tijd van de Reformatie. Luther spreekt bij voorkeur over het algemeen priesterschap van alle gelovigen. De ontdekking hiervan moet worden verstaan tegen de achtergrond van de kerkelijke ontwikkelingen in de 16^e eeuw. Bij Luther vinden we geen compleet uitgewerkte ambtsvisie. De nieuwtestamentische oudsten komen bij hem eigenlijk niet aan bod. Naast het algemeen priesterschap wordt sterke nadruk gelegd op het ambt van ‘dienaar van het Woord’. Iedereen die gedoopt is, staat in het ambt van alle gelovigen. Niet iedereen die staat in het ambt van alle gelovigen, is een ware gelovige. Het algemeen ambt is aan de gemeente gegeven. De gemeente is drager van het openbare ambt van Woord en Sacrament. Het bijzondere ambt is als tegenover aan de gemeente gegeven. De geloofsoepvoeding speelt een belangrijke rol om de gedoopte kinderen te leren te geloven. Luther benadert het ambt van alle gelovigen vanuit het tweevoudig ambt van Christus (Priester en Koning). De gelovige is verantwoordelijk voor de prediking van het Woord. De gelovige dient de prediking te toetsen aan de Bijbel. In het ambt van alle gelovigen gaat het om de liefde tot God en tot de naaste. De gelovigen worden geroepen het onderlinge geloofsgesprek aan te gaan en elkaar te wijzen op de vergeving van de zonden die er is in de Heere Jezus Christus. Zij mogen daarbij met en voor elkaar bidden.

2.3 Calvijn

Evenals Luther, heeft ook Calvijn de misstanden in de kerk van zijn tijd gezien en geprobeerd hier verandering in te brengen. Zelf verklaart Calvijn de hervorming van Geneve (aan kardinaal Sadoletto) met de volgende woorden: “We hebben slechts geprobeerd het oude gezicht van de Kerk te vernieuwen.” (Reid, 1954, p. 231). Hiermee bedoelde hij dat hij de principes die kerkvaders, vanuit de Schrift, hadden begrepen, heeft geprobeerd toe te passen op een zestiende-eeuws Zwitsers kanton. Hierbij baseerde hij zich hoofdzakelijk op geschriften van de kerkvaders Chrysostomus, Cyprianus en Augustinus. Hij ontdekte dat deze oude geschriften aandrongen op functies die essentieel waren voor het welzijn van de kerk en niet op specifieke ambten zonder welke de kerk niet kon bestaan. Hij erkende dat het Nieuwe Testament zeer plooibaar was met betrekking tot deze functies. In Handelingen 6 bijvoorbeeld worden ‘diakenen’ uitgekozen voor de praktische taken van het dagelijks bestuur. Maar in verschillende brieven spreekt Paulus over zichzelf en enkele collegae als *diakonoi* van het evangelie. Calvijn concludeerde dat ‘Bisschop’, ‘Presbyter’ en ‘Predikant’ verwisselbare termen waren. Het maakt dus niet uit hoe men de functionarissen van de kerk noemt, zolang ze maar de juiste functie uitoefenen (Fernández-Armesto & Wilson, 1997).

In zijn bekendste werk, de *Institutie*, geeft Calvijn aan dat de ware kerk zich kenmerkt door een orde en inrichting, die gegrond is in de Schrift en daarmee op het Woord van God (Calvijn, 2009). “Christus zelf is degene die het alleenrecht heeft over Zijn kerk te regeren, maar omdat Hij niet meer zichtbaar onder ons is, maakt Hij gebruik van de dienst en het werk van mensen” (Calvijn, 2009, p. 252). Vanuit de veelheid van gegevens in het Nieuwe Testament ziet Calvijn vier ambten zich als blijvend uitkristalliseren: de Pastores of herders in plaats van de apostelen, de doctores in plaats van de profeten, de presbyters of ouderlingen als regeercollege met een centrale plaats in de regering van de kerk, de diakenen als enerzijds beheerders van kerkelijke goederen, anderzijds als verzorgers van de armen. De diakenen droegen ook zorg voor de inrichtingen waarin zieken werden opgevangen en verpleegd. Calvijn is zich er echter ook zeer van bewust geweest dat deze beginselen in wisselende situaties om contextuele vertolking vragen (Hoek, 2008).

Hoewel Calvijn de kerk heeft willen structureren volgens Bijbelse instellingen heeft hij daarbij moeten erkennen dat dit niet mogelijk is. Nergens in de Bijbel heeft hij aanwijzingen gevonden die precies aanduiden hoe het kerkelijk en gemeentelijk leven er uit moet zien. Ook de functies die wij kennen binnen de kerk als ‘ambten’ waren niet letterlijk terug te vinden in de Bijbel. In het Nieuwe Testament vond Calvijn zelfs meer functies dan wij in onze kerkelijke structuur kennen. De Geest had de gemeente gaven gegeven tot het vervullen van specifieke functies waartoe de gelovigen zich geroepen wisten. Deze gaven van de Geest waren niet een vast omschreven taak, maar werden met vreugde in de gemeente vervuld. Daarnaast vond hij wel enkele richtlijnen waarmee de kerk gestalte gegeven kon worden. Voor de beschrijving van de ambten maakt hij vooral gebruik van Efeze 4, waar alleen de ambten worden genoemd die betrekking hebben op de bediening van het Woord. Maar vanuit Romeinen 12 en 1 Korinthe 12 beschrijft Calvijn ook gaven die niet voorbehouden zijn aan ambtsdragers, zoals daar zijn: de gave van genezing, tongentaal, uitlegging, regering van de kerk en de zorg voor de armen (Calvijn, 2009). Deze ‘[charismata](#)’ worden echter niet aan iedereen in de zelfde hoeveelheid of omvang geschonken. We kunnen één van deze gaven ontvangen of meerdere, maar een vaststaand feit is dat iedereen binnen de gemeente een taak heeft en daarmee minimaal één gave ontvangen heeft. Met deze gaven kunnen en mogen de gemeenteleden elkaar ondersteunen en daarmee gestalte geven aan, wat Luther noemde ‘het priesterschap van alle gelovigen’ en wat wij omschrijven als het ‘ambt van alle gelovigen’ (Balke, Klok, & Spijker van 't, 2008). In de ‘latere’ evangelicale/charismatische uitleg hebben deze charismata een grotere plaats ingenomen in de opbouw van de gemeente. Binnen deze gemeenten worden de taken die vervuld moeten worden, verdeeld over alle gemeenteleden, naar de gaven of charismata die zij ontvangen hebben. Hiermee komt het ‘bijzondere ambt’, waar Calvijn nog sterk aan vast hield, op een meer gelijkwaardig niveau te staan met het ‘ambt van alle gelovigen’.

Samenvattende conclusie

In tegenstelling tot Luther, zien we bij Calvijn wel een uitgewerkte ambtsvisie. Calvijn onderkent dat het Nieuwe Testament geen expliciete aanwijzingen geeft hoe het kerkelijk en gemeentelijk leven er uit moet zien. Bepaalde gaven zijn voorbehouden aan de vier ambten, zoals Calvijn die kende. Daarnaast zijn er meerdere functies in de kerk die niet voorbehouden zijn aan ambtsdragers. Iedereen binnen de gemeente heeft een bepaalde gave of taak ontvangen vanuit het ambt van alle gelovigen.

2.4 Heidelbergse Catechismus

De WGK behoort tot de Protestantse Kerk in Nederland (PKN). Eén van de belijdenisgeschriften waarmee de PKN haar belijden met het voorgeslacht verwoordt is de Heidelbergse Catechismus (HC) (1563) (Protestantse Kerk Nederland, 2015). Wat zegt dit belijdenisgeschrift over het ambt van alle

gelovigen? In ons onderzoek betrekken wij de zondagen 12 en 21 (vraag en antwoord 55). Over het auteurschap van de catechismus wordt verschillend gedacht. Lange tijd werd aangenomen dat de twee theologen Zacharias Ursinus en Caspar Olevianus dit leerboek hebben samengesteld. “Al langer tijd wordt aangenomen dat Ursinus de belangrijkste auteur van de Catechismus moet worden genoemd” (Verboom, 2005, p. 72).

In zondag 12 gaat het eerst om de vraag: “Waarom is Hij “Christus”, dat is, een Gezalfde, genaamd?”

Voor ons onderzoek is van belang dat het ambt van alle gelovigen niet los kan worden gezien van het ambt van Christus. Ursinus noemt Jezus Zijn voornaam en Christus Zijn toenaam (Ursinus, 2008). De hele catechismus draagt een [christologisch](#) karakter. Daarmee wordt bedoeld dat de persoon en het werk van Jezus Christus centraal staan. Zondag 12 vormt daarin een samenvattende diepteboring. Het werk van Christus wordt in verband gebracht met het drievoudig ambt: Profeet, Priester en Koning. Het Oude Testament kende deze drie ambten. In antwoord 31 wordt Hij genoemd: onze hoogste Profeet en Leraar, onze enige Hogepriester en onze eeuwige Koning. Tot aan de Reformatie werd er veelal over het tweevoudig ambt van Christus gesproken. Het profetisch ambt bleef daarbij op de tweede plaats. Calvin en anderen zijn het profetisch ambt van Christus als een eigen ambt gaan zien. Waarschijnlijk heeft Calvin hiermee het grote belang van de prediking van het Woord willen onderstrepen. Dit kan worden gezien als reactie op het ontbreken van de noodzaak van de prediking in relatie met het profetische ambt binnen de Rooms-katholieke kerk, maar ook op de eenzijdige nadruk op de innerlijke verlichting van de Geest bij de [Dopersen](#). Het kan ook zijn dat Calvin aanvankelijk de profetie als een bijzonder [charisma](#) zag, als de gave van de uitleg van de Schrift. Het unieke van Christus’ ambt geeft de HC weer door te benadrukken dat Christus niet met olie, maar met de Heilige Geest gezalfd is (Verboom, 1996).

Zondag 12 vervolgt met de vraag: “Maar waarom wordt u een Christen genaamd?”.

De HC spreekt hier niet over het ambt van alle gelovigen, maar gebruikt voor de volgelingen van Christus de naam christen. In Antiochië werden de volgelingen van de Heere Jezus voor het eerst christenen genoemd (Hand.11:26). In de uitwerking van het antwoord gaat het om het benadrukken van de gemeenschap van de christen met Christus, als leden met hun Hoofd, en het ambt van de christen. Een christen is een discipel van Christus, die in leer en leven Christus navolgt. Niet iedereen die zich christen noemt is daadwerkelijk een christen. Een ware christen is gedoopt. Uit leer en leven blijkt dat zij met Christus zijn verbonden. Een ware christen is ook een christen in het openbaar. In vraag en antwoord 32 gaat het om de ware en oprechte christen. Door het geloof worden wij in Christus ingelijfd en genieten wij de zalving van Christus (Ursinus, 2008). Zoals we bij de behandeling van Luther hebben gezien, vormt de doop bij de lutheranen het uitgangspunt voor de benaming van het christen-zijn. Het christen-zijn wordt sterk benadrukt vanuit de [rechtvaardiging](#) en niet vanuit de [heiliging](#). In de heiliging gaat het om de roeping om Christus na te volgen. De HC benadrukt dat de christen deel heeft aan de zalving van Christus. Een christen ontvangt de gave van de Heilige Geest. Gelovigen zijn ambtsdragers. Ze dragen het ambt van alle gelovigen als profeet, priester en koning. Als profeet in het belijden en verheerlijken van de naam van Christus, als priester om zichzelf als dankoffer te offeren voor God in toewijding en gebed en als koning om tot in eeuwigheid met Hem te regeren. De HC gaat verder dan Luther door naast de rechtvaardiging de heiliging te benadrukken die zichtbaar wordt in het belijden van de naam van Christus (Verboom, 1996).

De bespreking van het christen-zijn wordt door de HC geplaatst in de [Christologie](#) en niet in de [pneumatologie](#). De verklaring hiervan kan gezocht worden in het voorkomen van een accentuering van de bijzondere gaven van de Heilige Geest, zoals die werd aangetroffen bij de Dopersen (zoals we bij de eerste vraag van deze zondag al hebben gezien). De bijzondere gaven van de Heilige Geest (1

Kor. 12) die zo belangrijk zijn in het Nieuwe Testament zijn daardoor in het gereformeerd protestantisme op de achtergrond gebleven (Verboom, 1996).

In zondag 21, vraag 55, gaat het om de vraag: “Wat verstaat u onder de gemeenschap van de heiligen?”

Twee aspecten worden in antwoord 55 belicht: de gelovigen zijn persoonlijk en gemeenschappelijk verbonden aan de Heere Jezus en delen in Zijn schatten en gaven. Daarmee wordt bedoeld dat de gelovige verzoend is met God door het geloof in Jezus Christus. Daarnaast heeft ieder een roeping om zijn gaven in te zetten voor andere leden van de gemeente. “Een *gemeenschap* is een onderlinge betrekking tussen twee of meerdere (personen), die één zaak of bezit gemeen hebben (Ursinus, 2008, pp. 468-469)”. De nadruk ligt hier op de geestelijke gemeenschap, vanwege het gemeenschappelijke bezit van Christus. Niet iedereen heeft dezelfde gaven. Ook in de mate waarin men deel krijgt aan bepaalde gaven, bestaat er een groot onderscheid (Ursinus, 2008). “We mogen in vraag en antwoord 55 ook een pleidooi lezen voor het algemeen priesterschap der gelovigen, tegen de achtergrond van de hiërarchische kerk van Rome. Een opsplitsing van de kerk in geestelijken en leken is in strijd met de gemeenschap der heiligen als kenmerk van de kerk. Iedere, gelovige, ambtsdrager of niet, participeert in de schatten en gaven van Christus. We zien dus in de HC dat er afgerekend wordt met een onmondige, passieve gemeente. Er loopt een lijn van vraag en antwoord 55 naar de gemeente van het Nieuwe Testament, begiftigd met de gaven ([charismata](#)) van de Geest van Christus. De gemeente is het lichaam van Christus (1 Kor. 12), waarin het ene lid niet zonder het andere kan bestaan. Alleen al op grond van deze gedachten biedt vraag en antwoord 55 een goede basis voor de gemeenteopbouw, ook in onze tijd” (Verboom, 1996, p. 174).

Samenvattende conclusie

De catechismus benadert het ambt van alle gelovigen, in tegenstelling tot Luther, vanuit het drievoudig ambt van Christus (Profeet, Priester en Koning). Terwijl voor Luther elke gedoopte staat in het ambt van alle gelovigen, benadrukt Ursinus in zijn uitleg van de HC dat alleen de ware christen staat in het ambt van alle gelovigen, al gebruikt de HC deze laatste aanduiding niet. Als aanvulling op Luther benadrukt de HC naast de rechtvaardiging, de heiliging van het leven. De HC benadrukt het christen-zijn sterk vanuit de Christologie en niet vanuit de pneumatologie. Luther zet sterk in op de [soteriologie](#). Vanuit de HC (antwoord 55) worden bouwstenen aangereikt voor de [ecclesiologie](#) ook in onze tijd. De gelovige is een navolger van de Heere Jezus in leer en leven. De gelovige ontvangt de gave van de Heilige Geest. De Heilige Geest geeft aan iedere gelovige bepaalde gave(n), waarbij geen directe relatie is aan te wijzen met het oog op het pastoraat.

2.5 Nederlandse Geloofsbelijdenis

Evenals de Heidelbergse Catechismus is ook de Nederlandse Geloofsbelijdenis één van de belijdenisgeschriften waarmee de PKN haar belijden met het voorgeslacht verwoordt (Protestantse Kerk Nederland, 2015). De kern van ons betoog ligt in artikel 28.

In het gedeelte over Luther hebben we besproken dat de term ‘priesterschap van alle gelovigen’ terug te voeren is op zijn werk. De term ‘ambt van alle gelovigen’ komen we echter bij hem niet tegen. Deze term vinden we voor het eerst in de ‘Nederlandse Geloofsbelijdenis’, die geschreven is door Guido de Bres en voor het eerst openbaar gemaakt in het jaar 1561. In deze geloofsbelijdenis vinden we overigens wel veel van het gedachtengoed van Calvijn terug.

Artikel 28 van de ‘Nederlandse Geloofsbelijdenis’ (1561) beschrijft de opdracht aan de gemeenteleden om zich samen te voegen en het geloof niet individueel te belijden. Deze taak wordt

beschreven met de woorden: “...dienende de opbouw van de broeders, naar de gaven, die hun God verleend heeft, als onderlinge lidmaten eenszelfden lichaams. En opdat dit te beter onderhouden zou kunnen worden, zo is het ambt van alle gelovigen, volgens het Woord Gods, zich af te scheiden van degene die niet van de kerk zijn, en zich te voegen tot deze vergadering, hetzij op wat plaats dat God ze gesteld heeft...”. (Belder, et al., 2015, p. 2162)

Christus roept ons op in Matth. 18:15-18, en zoals de Nederlandse Geloofsbelijdenis schrijft, om elkaar te dienen en op te bouwen. We worden opgeroepen de gaven die iedereen ontvangen heeft, te gebruiken voor en met elkaar. Naast dat de gemeente wordt opgeroepen elkaar te dienen heeft het ‘ambt van alle gelovigen’ ook een andere kant. De ‘Nederlandse Geloofsbelijdenis’ spreekt ook over het “afschieden van degene die niet van de kerk zijn”. Dit betekent niet dat we moeten stoppen met evangeliseren of niet meer praten met onze ongelovige buren. Er staat juist het tegenovergestelde in Matth. 10:32: “Ieder dan die Mij belijden zal voor de mensen, die zal Ik ook belijden voor de Vader, die in de Hemelen is”. Maar, er staat nog een vers achter: “Maar wie Mij verloochenen zal voor de mensen, die zal Ik ook verloochenen voor Mijn Vader, die in de Hemelen is”. Wij staan in het ambt om Gods grote Naam te belijden en doen dat samen met Zijn gemeente. Maar binnen de kerkelijke gemeente bevinden zich ook mensen die geen lid van het Lichaam van Christus zijn. Zij belijden Hem met de mond, maar niet met het hart. Dit zijn de mensen waar van de ‘Nederlandse Geloofsbelijdenis’ zegt dat we ons van hen moeten afscheiden. Deze mensen staan niet in het ‘ambt van alle gelovigen’. Zij zijn eenvoudigweg kerkgangers (Feenstra, 1950).

Samenvattende conclusie

De Nederlandse Geloofsbelijdenis hanteert in tegenstelling tot Luther het ‘ambt van alle gelovigen’. Ieder gelovige is geroepen tot onderlinge geloofsgemeenschap. De taak van iedere gelovige is om bij te dragen aan de opbouw van de gemeente, in onderlinge dienende liefde. De gelovige wordt opgeroepen Zijn Naam te belijden.

2.6 Oude Testament

Feenstra schrijft over het ‘ambt van alle gelovigen’ dat de oorsprong ervan ligt in de schepping van de mens door de soevereine God, naar Zijn beeld. Het ambt omschrijft Feenstra als een Goddelijk beroep. Het ambtelijke is het echt-menselijke, en staat tegenover alle willekeur en eigenwillige godsdienst. Na de val van de eerste ambtsdrager Adam, is Christus opgetreden als knecht des Heeren, onze hoogste Profeet, onze enige Hogepriester en onze eeuwige Koning. Hij zalft ons door de Heilige Geest en roept ons tot het ambt der gelovigen, opdat wij Gods naam belijden, onszelf tot een levend dankoffer offeren en met een vrij en goed geweten tegen de zonden en de duivel strijden en hiernamaals met Hem over aller schepselen regeren (Feenstra, 1950).

Feenstra ziet het ambt van alle gelovigen als een instelling die er al is sinds het eerste begin van de wereld. Al voor de zondeval heeft God, Adam in het ‘algemene ambt’ geplaatst om Hem te dienen, met zijn medemens. Ook na de zondeval is dit ambt altijd blijven bestaan. God geeft al de gelovigen gaven om tot nut te zijn voor Zijn Kerk. Dat geldt voor toen en dat geldt nu nog altijd. God draagt Koninklijke opdrachten over op mensen. Deze ambtsoverdracht is de bekroning van mensen. De hemelse koning delegeert Zijn macht aan de mensen (Paul & Koorevaar, 2013).

Dillard en Longman (2007) zien de gaven van de Geest van het Oude Testament, waar de gaven werden geschonken aan enkelen, doorlopen naar het Nieuwe Testament, waar de gaven worden geschonken aan allen. Deze lijn loopt vanaf Mozes, via de profeet Joël, naar de apostel Petrus. In het Oude Testament is de Geest van God vooral de Geest die macht verleent aan de profetie. Mozes zei: “Och, of al het volk des Heeren profeten waren, dat de Heere Zijn Geest over hen gave”

(Num. 11:29). Joël verwacht een dag waarop God het gebed van Mozes zal beantwoorden en de Geest van profetie over geheel Zijn volk zal worden uitgegoten (Joël 2:28-29). Petrus zag de vervulling van Joëls profetie in de gebeurtenissen op de pinksterdag (Hand. 2:14-21) gepaard gaande met de verschijning van God (Joël 2:30). Het vuur van Gods tegenwoordigheid zou geen bedreiging vormen voor het nieuwe Israël, de kerk, maar zou haar taal macht verlenen (Dillard & Longman, 2007).

Ook Eckhard Schnabel ziet de lijn van het Oude Testament naar het Nieuwe lopen. God stort Zijn Geest uit “op alle mensen”. Dit betekent dat Hij de Geest niet uitdeelt aan enkele mensen, op speciale gelegenheden en voor speciale taken, maar letterlijk aan iedereen. In de context van Joël refereert “alle vlees” naar al de mensen van Juda van wie het erfdeel zal worden hersteld (Joël 3:1). Petrus zal later verklaren dat deze woorden alle mensen omvatten die geloven in Jezus Christus (Hand. 2: 38) (Schnabel, 2012).

Vanhoozer (2008) gaat door op de voorzegging van de Geest in Joël (2:28-32). “De Geest als het beginpunt van de nieuwe gemeenschap, definieert de kerk als het lichaam van Christus en de individuele gelovigen als leden van dit lichaam. Hij vormt de nieuwe gemeenschap die de komst van Christus verwachten. De komst van de Geest op niet-Joodse gelovigen bewijst de inclusie van niet-Joden als co-partners van Israël. Iedereen die de Naam van de Heer zal aanroepen zal niet alleen gered worden (Rom. 10:12-15), maar zal ook de Geest ontvangen. De nieuwe gemeenschap van Joëls dagen krijgt een vervolg in de kerk, maar ook Israël zal delen in deze belofte (Hand. 2:38-39)” (Vanhoozer, Theological Interpretation of the Old Testament, 2008) .

Een Schriftgedeelte waarin het ambt van alle gelovigen niet letterlijk naar voren komt, maar wat we wel willen noemen, zijn de pelgrimspsalmen uit het Psalter. Vooral de teksten: “Wij zullen naar het huis van de Heere gaan... om de naam van de Heere te loven” (Ps. 122:1, 5), “ Omwille van mijn broeders en mijn vrienden spreek ik nu: Vrede zij in u!” (Ps. 122:8) en “... zo zijn onze ogen gericht op de Heere, onze God” (Ps. 123:2) geven het beeld weer waaraan wij denken. In gedachte zien we een grote stoet met mensen, luid zingend, richting Jeruzalem trekken. Allen staan zij in het ‘ambt van alle gelovigen’ en zijn op weg om samen God te dienen, in Zijn huis. Als één geheel trekken zij voort en helpen elkaar, daar waar dat nodig is. Met hun gezamenlijke zang sterken zij elkaar om de soms lange en vermoeiende reis te volbrengen. Ze zijn op weg om God te dienen en feest te vieren. Dat doen ze niet individueel, maar met elkaar (Ruitenburg van, 2010).

De Bijbeltekst, uit het Oude Testament, die het meest duidelijk spreekt over het ambt (of priesterschap) van alle gelovigen is Jesaja 61:6: “U echter zult genoemd worden: priesters van de Heere”. Later, in het Nieuwe Testament vinden we verwijzingen naar deze tekst in bijvoorbeeld ‘1 Petrus’ en ‘Openbaringen’. In deze teksten wordt gesproken over het priesterschap dat de gelovigen hebben ontvangen. Zij mogen weten dat zij niet van deze wereld zijn, maar wel in deze wereld staan. Zolang zij daarin staan, hebben zij een taak te vervullen. Zij hebben gaven gekregen die zij ten dienste van God mogen (moeten) inzetten. Bij het woord ‘priester’ kunnen we ook denken aan de kleine Samuel (1 Sam. 2:26). Al op jonge leeftijd werd hij geroepen de oude priester Eli te ondersteunen in zijn taken. Al voor zijn geboorte had God hem geroepen tot deze taak, tot dit ambt. Het ambt van alle gelovigen mogen we niet beperken tot de volwassenen of degene die belijdenis hebben gedaan. Iedere lid van de gemeente heeft een taak te vervullen (Ruitenburg van, 2010).

Een belangrijke taak die ieder gemeentelid heeft, is te bidden voor haar ambtsdragers. Zij kunnen hun taak niet alleen en hebben ondersteuning vanuit het ambt van alle gelovigen nodig. Dat kan fysieke ondersteuning zijn, zoals Aaron en Hur, Mozes ondersteunde bij het gevecht tussen Israël en

de Amalekieten (Ex. 17:12). Het kan ook mentale steun zijn. Bidt voor uw ambtsdragers (Ruitenburg van, 2010).

En wat als we twijfelen aan ons kunnen? Als we ons afvragen: “Wie is tot deze dingen bekwaam?” (2 Kor. 2:16). Dan mogen we houvast vinden bij de profeet Zacharia. We mogen weten dat God voor ons een taak heeft en dat Hij ons zal helpen deze taak te volbrengen. Hoe dat gebeurt? Zacharia zegt het zo: “Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden, zegt de Heere der heirscharen” (Zach. 4:6). En ook Jesaja mag ons bemoedigen door te zeggen: “De Heere Heere heeft mij een tong der geleerden gegeven, opdat ik wete met de moede een woord te rechter tijd te spreken.” (Jes. 50:4) (Graafland, 1999).

2.7 Nieuwe Testament

Een belangrijk hoofdstuk voor ons onderzoek is Handelingen 2: de uitstorting van de Heilige Geest op het Pinksterfeest. In Hand.2:16 geeft Petrus aan dat door de uitstorting van de Heilige Geest de profetie van Joël (Joël 2:28-32) in vervulling is gegaan. Terwijl in het Oude Testament de Geest werd uitgestort op de enkeling wordt op het Pinksterfeest de Heilige Geest uitgestort op alle vlees. Het gaat hier om de tekst uit Hand. 2:17: “En het zal zijn in de laatste dagen, zegt God, *dat* Ik zal uitstorten van Mijn Geest op alle vlees; en uw zonen en uw dochters zullen profeteren, uw jongemannen zullen visioenen zien en uw ouderen zullen dromen dromen”. Met vlees wordt hier alle soorten van mensen bedoeld: mannen en vrouwen, mensen van alle leeftijden. De Heilige Geest spreekt vanaf nu tot de individuele gelovige en tot de gemeente door profetie, gezichten en dromen. Bij profeteren kan ook gedacht worden aan het spreken in tongen. De boodschap van Petrus werd nl. door alle omstanders verstaan (Bette, Brink van den, & Courtz, 1990). Op een later ogenblik, in Hand. 11:15-18 zal Petrus begrijpen dat “alle vlees” ook de niet-Joden, die in Jezus Christus geloven, omvat (Schnabel, 2012).

De benadering vanuit het tweezijdig ambt zien we in 1 Petrus 2:9 “Maar u bent een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilig volk, een volk dat *God Zich* tot Zijn eigendom maakte; opdat u de deugden zou verkondigen van Hem Die u uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht”. De geadresseerden van deze eerste brief van Petrus kunnen zowel joodse christenen als gelovigen uit de heidenen zijn. Uit deze brief wordt in ieder geval duidelijk dat de geadresseerden gelovigen zijn. 1 Petrus 2:9 maakt deel uit van de verzen 1:2-2:12 waar de verlossing van de gelovigen centraal staat. Wanneer de tekst spreekt over een uitverkoren geslacht duidt dit op de gemeenschappelijke afkomst. Ze behoren tot één familie en hebben dezelfde Vader. Ze zijn een koninklijk priesterschap. Elke gelovige is een priester met als eerste opdracht: het brengen van offers. Het gaat hier om gebeden, lofprijzingen en dankzeggingen. Het gaat hier vooral om zichzelf te offeren (Rom.12:1). De basis van deze offers is Christus’ volmaakte offer aan het kruis. Koninklijk betekent dat de gelovigen in dienst staan van de Koning. De gelovigen zijn een heilig volk. Ze zijn apart gezet door God Zelf. Ze dienen heilig te leven voor Hem, met als opdracht Zijn grote daden te verkondigen (Bette, Brink van den, & Courtz, 1988).

Het hoofdstuk 1 Petrus 2:1-10 heeft veel stof tot nadenken gegeven met betrekking tot het kerkelijke functioneren van mensen. Exegetisch wordt er verschillend met dit hoofdstuk om gegaan. Staat in dit gedeelte het priesterschap centraal of gaat het hier om het centraal stellen van de Koninklijke positie van gelovigen? Het priesterschap van de gemeente wordt beschouwd als een collectieve taak. Maar is deze taak gericht op de wereld of op de eredienst als dienst aan God? En hoe verhoudt zich het collectief tot de individueel gelovige?

Van Houwelingen (1991) komt tot de volgende vaststelling:

1. Het priesterschap in 1 Petrus is een collectieve taak. Gods koninkrijk is een priesterstaat, afgezonderd van de wereld. Voor het oog van de wereld mag men de levende God dienen.
2. Het collectief sluit het individu niet uit. Alle priesters vormen één huis, maar is opgebouwd uit levende stenen.
3. Het priesterschap staat in directe relatie tot God. De geestelijke offers worden aan God gebracht zonder bemiddeling van gewijde tussenpersonen.
4. De Oudtestamentische offerdienst heeft afgedaan. Mensen offeren zichzelf. Zij offeren hun leven.
5. Door het lijden van Christus staan christenen in de priesterdienst.
6. Ieder in de gemeente heeft gaven ontvangen, zodat Hij in allen wordt verheerlijkt. Dat sluit speciale ambtsdragers niet uit (Houwelingen van, 1991).

Van Deursen (2012) sluit vanuit 1 Petrus 2:9 aan bij de verbondssluiting op de Sinaï (Ex.19:5v). Het verbondsvolk Israël kon zonder tussenkomst van iemand anders rechtstreeks gemeenschap met God oefenen. Daarbij functioneerde nog wel de schaduwachtige Levitische priesterdienst. Met de komst van de Heere Jezus Christus is het Levitische priesterschap uitgediend.

Openb. 1:6 spreekt over “... en Die ons gemaakt heeft tot koningen en priesters voor God en Zijn Vader”. De geadresseerden van Openbaring zijn in de eerste plaats de zeven gemeenten in Azië (1:4). Het gaat hier niet om een volk onder een koning, maar om een volk met een Koninklijke bediening zoals blijkt uit 5:10: “... en wij zullen als koningen regeren over de aarde”. De gelovigen worden verhoogd tot koningen en priesters. Zij zullen als verlost mensen regeren ‘op de aarde’ in het komende vreedrijk en in de eeuwigheid. (Bette, Brink van den, & Zwiep, 2000). De gelovigen delen in de Koninklijke en Priesterlijke waardigheid van Jezus. Deze verheffing in de adelstand heeft zich al voltrokken. De gelovigen vormen samen een koninkrijk, een gemeente van mensen die geroepen zijn tot koninklijk heersen. Tegelijkertijd zijn ze priesters. De hoogste levensbestemming ligt in het zichzelf offeren aan God en in de verborgen omgang met Hem. Dit is de taak van een ieder in de gemeente. Het gaat bij dat offeren om gebed, liefde en dankbaarheid jegens God, de Vader van Christus.

David Aune (1997) geeft in zijn commentaar op Openbaring nog het volgende commentaar op Openb. 1:6: Johannes verwijst hier naar Ex. 19:6, waar de Hebreeuwse frase *mamleket kōhānīm*, “koninkrijk van priesters”, op twee manieren kan worden uitgelegd. Namelijk als “koningen die op priesters lijken” of als “koningen die priesters zijn”. In de Septuaginta wordt deze frase vertaald met “koninklijk priesterschap”, wat wordt genoemd in 1 Petrus 2:9 (Aune, 1997).

Bovengenoemde Bijbelse gegevens laten zien dat de drie ambten van profeet, priester en koning bij alle gelovigen aanwezig (dienen te) zijn. Gelovigen staan in directe relatie tot God en hebben de roeping hun gaven in te zetten voor de opbouw van de gemeente.

De brieven van Paulus bevatten de nodige informatie over de opbouw van de gemeente. De gemeente wordt vergeleken met een “huis”, “tempel” of “bouwwerk” van God. Beelden die teruggrijpen op het Oude Testament. Zij wordt ook gezien als “lichaam van Christus”. De gelovigen behoren Christus toe. De gemeente is de tempel van God, waar in de Geest van Christus woont. Ook van Christus wordt gezegd dat Hij in de harten van de gelovigen woont (Ef.3:17). Tijdens de zendingsreizen van Paulus en zijn medewerkers worden tal van gemeenten gesticht. Daarmee zijn deze gemeenten nog niet perfect of volmaakt. Belangrijk is dat er voortgang zit in het werk in de gemeente. De gemeente wordt geroepen tot uitbreiding, [consolidatie](#), tot haar eigen zelfopbouw.

Het gaat hier om uitbreiding van de gemeente van buitenaf en versterking van de gemeente van binnenuit. Christus is het fundament van de gemeente, waarvan Jood en heiden nu deel uitmaken. De gemeente wordt gezien als Gods bouwwerk, waarvan de gelovigen onderdeel uitmaken. Tot opbouw van de gemeente rust God de gemeente toe met allerlei gaven en krachten. Hij geeft verschillende soorten van bedieningen. De onderlinge eenheid en liefde zijn essentieel bij de opbouw van de gemeente. (Ridderbos, 1966).

Het kernwoord in het Nieuwe Testament voor diensten of bedieningen is [diakonia](#). Er kunnen drie velden van bedieningen worden onderscheiden:

1. Die van het besturen van de gemeente en al haar activiteiten.
2. Die van het dienen met een Woord-karakter, zoals het preken, onderwijzen, instrueren en activeren, vermanen en terechtwijzen.
3. Die van het dienen met een daadkarakter, zoals het helpen, verzorgen, het met raad en daad bijstaan in noodsituaties.

Er zijn tal van [bedieningen](#). De Heilige Geest geeft deze bedieningen. Hij weet welke er nodig zijn binnen de gemeente. Er blijkt geen sprake te zijn van een hiërarchisch schema van bedieningen. Wil de [diakonia](#) en [charismata](#) effect hebben, dan is het noodzakelijk dat er in een gemeente wordt samengewerkt. Brienens (2008) vraagt zich af of het juist is te spreken over het 'ambt', de 'ambtsdrager' of 'de ambtstheologie'. Is het niet beter te spreken over 'dienst', 'bediening' of 'dienaar'? Het woord ambt komt nauwelijks voor in het Nieuwe Testament. Het begrip wordt zelden in de vertalingen gebruikt en niet adequaat vanuit het oorspronkelijke Griekse woord weergegeven (Brienens, 2008).

Aan de leden van de gemeente worden verschillende gaven gegeven (1 Kor. 12). Deze gaven hebben één gemeenschappelijk doel: de verheerlijking van de Heere Jezus door de werking van de Heilige Geest. Paulus spreekt in 1 Kor. 12 over genadegaven, bedieningen en werkingen. De genadegaven worden door Paulus verbonden aan de Geest, de bedieningen aan de Heere Jezus en de werkingen aan God de Vader. Drie aspecten van de geestesgaven. "De Vader, de Zoon en de Heilige Geest vormen tezamen de bron waar uit de gemeente wordt gezegend en gesterkt" (Bette, Brink van den, & Jagt van der, 1996, p. 317). De gaven die God aan de gemeente schenkt, hebben hun waarde, plaats en noodzakelijkheid, voor de opbouw van de gemeente. Paulus benadrukt in dit hoofdstuk zowel de verscheidenheid aan gaven, als de eenheid in afkomst en doel (Vanhoozer, Theological Interpretation of the New Testament, 2008). De verscheidenheid aan gaven moet er niet toe leiden dat de gemeente door die verscheidenheid uit elkaar groeit, maar die verscheidenheid dient juist tot opbouw van de gemeente. Paulus waarschuwt tegen het idee dat iedereen zou moeten delen in de zelfde geestesgaven. De gemeente is juist een lichaam met verschillende lichaamsdelen (Anderson, 2008).

De gemeente in Korinthe wordt in 1 Kor. 14:1-25 allereerst opgeroepen de liefde na te jagen en de geestesgaven na te streven. Bij het nastreven van de geestesgaven gaat het vooral om de gave van het profeteren. De gaven van profetie is bij uitstek geschikt voor toepassing in de gemeente. Enerzijds ter versterking van het individuele geloofsleven, maar ook ter versterking van de gemeenschap. Het gaat daarbij om vermaning, vertroosting en bemoediging. Gods Geest spreekt door de gave van de profetie tot de gelovigen. Door de gave van de profetie geeft de Geest Zelf onderwijs aan de gelovigen. Ongelovigen worden door de profetie aangesproken op hun leven. Voor Paulus heeft het spreken in tongen of talen zeker zijn waarde, maar de profetie is voor hem belangrijker met het oog op de opbouw van de gemeente, tenzij er een uitleg wordt gegeven over

wat door tongen of talen wordt gesproken. Bij het profeteren dient begrijpelijkheid en verstaanbaarheid voorop te staan (Bette, Brink van den, & Jagt van der, 1996).

Samenvattende conclusie

Hoewel de term ‘ambt van alle gelovigen’ in de Bijbel niet aanwezig is, is de inhoud daarvan in zowel het Oude als Nieuwe Testament aanwezig. Al vanaf de scheppingsorde zien we dat God aan de mens een koninklijke opdracht geeft. De gaven van de Geest zien we in het Oude Testament vooral toegepast op de enkeling. Met de uitstorting van de Heilige Geest op de Pinksterdag delen alle gelovigen in de gaven van de Geest. De gaven van de Geest dienen tot opbouw van de gemeente van Christus. Het gaat daarbij om de eer van God en de liefde tot elkaar.

2.8 Systematische theologie

Nauw met de vraag naar het functioneren van het ambt van alle gelovigen is de vraag naar het kerk-zijn verbonden. Als we denken over de kerk is dan een enkele persoon het uitgangspunt of de gemeenschap? In het katholieke of [episcopale model](#) staat de gemeenschap centraal. De eenheid wordt gerepresenteerd in de bisschop. Het persoonlijk geloof is niet het belangrijkste waar het om gaat. De oorsprong van de kerk ligt in Christus, die Zich schenkt door het priesterambt en de sacramenten. Het priesterschap (bijzonder ambt) krijgt een beslissende rol in de bemiddeling van het heil, waardoor het algemene ambt onderbelicht blijft. Het [congregationalistische model](#) vormt een tegenpool op het katholieke model. Het algemeen priesterschap van de gelovigen vormt het uitgangspunt. Toetreding tot de kerkelijke gemeenschap vindt plaats uit vrije wil. De eigen geloofsbelijdenis vormt daarbij het uitgangspunt. De doop vindt plaats op belijdenis. De relatie tussen doop en zichtbare gemeente is zwak ontwikkeld of zelfs afwezig. In dit model ligt alle nadruk op het algemene ambt.

Het [gereformeerde model](#) bevindt zich tussen de twee eerder genoemde modellen in. De kerkelijke gemeenschap dient als bedding waarin het geloof wordt ontvangen. Het initiatief tot de zichtbare gemeenschap ligt bij Christus. Zowel persoon als gemeenschap vinden hun bron in Christus. Van rangorde is hier geen sprake. Binnen een gemeenschap van mensen is een bepaalde structuur nodig. In dit model doet zich de spanning voor tussen verbond en verkiezing. Verbond en verkiezing vallen nl. niet samen, waardoor uiteindelijk de vragen rondom de persoonlijke toe-eigening van het heil primair kunnen zijn (Brink van den & Kooi van der, 2012). “De kerk met al haar ordeningen en ambten is feitelijk steeds de omgeving, de kweekvijver geweest waar geloof kon ontstaan en kon worden gevormd”. “De tweevoudige dynamiek van een ingaande en verzamelende beweging en een uitgaande, zendende beweging maakt dat de kerk het in zich heeft om steeds grensoverschrijdend te zijn” (Brink van den & Kooi van der, 2012, p. 530). In dit model wordt meer het evenwicht tussen het algemene en bijzondere ambt benadrukt.

De hervormde theoloog A.A. van Ruler speelde een belangrijke rol bij de totstandkoming van de kerkorde van 1951 van de toenmalige Nederlandse Hervormde Kerk (Beek van de, 2013). Voor hem komt het bijzondere ambt juist niet op uit het algemeen priesterschap van de gelovigen. Een gelovige is als gemeentelid mens en geen ambtsdrager. In het ambt staat men tegenover God. Als gelovige is men het zuivere tegenover van God. Het ambt van alle gelovigen is geen ambt in de kerk, maar juist in de wereld. Het bijzondere ambt wortelt wel in de gemeenschap van de gemeente. Voor van Ruler betekent de kerk het samenzijn van ambt en leek. Hij verstaat dit vooral [christologisch](#). God treedt in Christus op ons toe. Het [pneumatologisch](#) aspect ontbreekt echter niet. De hoogste mondigheid bestaat hierin dat de mens door de Geest liefdespartner wordt van God zelf. De ambten laten plaatsvervangend zien wat de gemeente in Christus is. De ambten dienen om de gemeente te laten

zien hoe zij er in de middelaar uit ziet. Voor van Ruler komen de ambten niet op uit de gemeente, maar functioneren zij wel in de gemeente (Hendriks, 1977). Van Ruler gebruikt het beeld van een driehoek: er is een rechtstreekse verbindingslijn van Christus naar de gemeente, vervolgens van Christus naar het ambt en er is een heen en weer gaande lijn tussen gemeente en ambt (Brink van den, Campen van, & Graaf van der, 1996).

Volgens de hervormde theoloog Berkhof (1993) gaat het in de Bijbelse gegevens over het ambt van alle gelovigen primair om de directe toegang tot God en de overgave aan zijn dienst. Daarnaast gaat het om de relatie tot de wereld. De Reformatie heeft vooral het eerste aspect benadrukt: elke gelovige verkeert in principe rechtstreeks met God, zonder bemiddelend ambt. In de vorige eeuw heeft de kerk pas oog gekregen voor het andere aspect. In het ambt van alle gelovigen gaat het er namelijk ook om oog te hebben voor mensen die niet gelovig zijn. Berkhof onderkent een spanning tussen eenheid en pluriformiteit. De individuele verantwoordelijkheid van iedere gelovige leidt tot een grote mate van pluriformiteit in de gemeente. De verscheidenheid aan gaven dient echter wel te staan ten dienste van het ene lichaam, de gemeente. Voor Berkhof staat het bijzondere ambt ten dienste van het algemene ambt. Het bijzondere ambt geeft leiding aan de toerusting van de gemeente.

2.8.1 Dogmatiek Bavinck

Voor Bavinck is de plaatselijke gemeente: “de plaats waar Christus allerlei gaven uitstort. Niet alleen zaligmakende gaven van wedergeboorte, bekering, geloof, enz., maar ook geestelijke gaven, die onder de naam van [charismata](#) bekend staan” (Bavinck, 1998, pp. 358-359). Deze gaven worden aan de gelovigen geschonken, zodat zij elkaar daarmee dienen en zich als één lichaam zullen openbaren. De gemeente hoeft niet alleen maar te luisteren en verder te zwijgen. Maar zij heeft de Heilige Geest ontvangen en bestaat uit vele leden, die elkaar nodig hebben en die de gaven die zij hebben ontvangen, niet mogen verzuimen. Elke gemeente is en moet een leger des heils zijn dat onder Christus strijd voert tegen de duivel, de wereld en het vlees, en geen soldaten kent in rust of non-activiteit; een gemeente van heiligen, waar binnen iedereen zich, met zijn of haar persoonlijke gaven, gewillig en met vreugde inzet voor alle andere lidmaten. En zoals alle gelovigen een gave hebben, zo staan zij ook allen in het ambt. Voor Bavinck gaat aan het bijzondere ambt (zoals predikant) het algemene ambt van de gelovigen vooraf. De bijzondere ambten in de kerk van Christus zijn er niet om te heersen, maar om te dienen; zij zijn er ter wille van de gemeente (1 Kor. 3:22, Ef. 4:12) (Bavinck, 1998).

2.8.2 Dogmatiek Berkouwer

Hoewel Berkouwer (1970) de termen ‘ambt’ of ‘priesterschap’ van alle gelovigen nergens gebruikt, ziet hij duidelijk een taak voor ieder gemeentelid. Hij zegt dat: “de kerk als lichaam van Christus in het volle licht van de eenheid, de [concordia](#), de gemeenschap staat, waarin alle tegenstellingen, alle rivaliteit en conflict uitgesloten moet zijn vanwege de betrokkenheid van het ene lichaam en al zijn leden op Hem, die het Hoofd is van het lichaam, de gemeente (Kol. 1:18)” (Berkouwer, 1970, p. 97). Het ene lichaam met zijn vele leden drukt zowel een grote verscheidenheid als eenheid uit. Veelmeer dient de verscheidenheid in [charisma](#)’s de gemeenschap en is ze daarop ten volle gericht. Geen enkel lid staat op zichzelf of heeft zijn bestemming in zichzelf (Berkouwer, 1970).

2.8.3 Dogmatiek Berkhof

Na de Tweede Wereldoorlog ontstond de behoefte van de [synode](#) van de Ned. Hervormde Kerk tot een nieuwe bezinning op het ambt. Berkhof kreeg hiervoor de opdracht. Het is opvallend dat Berkhof

hiervoor niet de Schrift als geheel aan de orde stelt, maar alleen het Nieuwe Testament. Volgens hem gaat het in het Oude Testament om een ander ambtsbegrip. Daar representeren de aan de mensen toevertrouwde ambten God tegenover het volk. In het Nieuwe Testament wordt deze ambtelijke lijn 'maar zeer gedeeltelijk' doorgetrokken. Christus is dan de enige Priester, die God vertegenwoordigt bij de mensen en omgekeerd. Wel worden alle mensen priesters genoemd, maar hun priesterschap draagt geen middelaarskarakter. Hun priesterschap wijst op hun 'ambtelijke' roeping om getuige van het heil te zijn in de wereld (Graafland, 1999). Volgens Berkhof dienen we bij een bezinning over de ambten uit te gaan van de veelheid van gaven en functies, die in de christelijke gemeenten van het Nieuwe Testament gevonden werden. Hij gaat daarbij als eerste uit van 1 Kor. 12:28. Daar vinden we ook waarom er ambten nodig zijn, namelijk omdat een [charismatische](#) gemeente met al haar veelkleurigheid niet goed kan functioneren zonder een gezagsinstantie. De noodzakelijkheid hiervan heeft Berkhof gezien door de jaren heen, daar waar hij de ambten steeds meer naar voren zag komen op de momenten dat de invloed van de charismata binnen de gemeente, en daarmee de mondigheid, afnam.

Op grond van zijn exegetische conclusies zouden we verwachten, dat hij de ambten als bijzondere functies in de gemeente dicht in de buurt van het ambt van alle gelovigen zou plaatsen. Dat blijkt toch niet het geval te zijn. Met nadruk stelt hij vast dat het algemeen priesterschap van de gelovigen het bijzondere ambt (zoals predikant) niet opheft. Het tweede is er juist ten dienste van het eerste. Want de gemeente heeft ook wel een ambtelijke taak te verrichten. Zij moet namelijk het heil bemiddelen naar de wereld toe. De ambten komen enerzijds op uit de gemeente, maar tegelijk staan ze gezaghebbend tegenover de gemeente en toch blijven ze daarin ook weer onder controle van de gemeente staan.

Het resultaat is dat bij Berkhof een sterke begrenzing van het ambt optreedt. Dat geldt niet alleen in die zin, dat het ambt tot de kerk beperkt wordt, maar ook is deze beperking er ten opzichte van de vele functies die in de gemeente worden gevonden. Want van hen blijken er maar weinig te zijn, die vorm geven aan wat voor het ambt wezenlijk is, namelijk de representatie van Christus. Al wat daarbuiten valt aan functies in de gemeente kan niet als ambtelijk worden beschouwd (Graafland, 1999).

2.8.4 Dogmatiek Wentsel

De wijze waarop een kerk bestuurd wordt is geen onverschillige aangelegenheid. Alle willekeur, onrecht en tirannieke heerszucht dienen reeds structureel aan banden gelegd te worden. In kort bestek zijn vooral de volgende regels van fundamentele betekenis:

- *Christus zelf is het Hoofd van de kerk als zijn lichaam.* Hij deelt aan Zijn kerk vele gaven ([charismata](#)) uit. Ook het apostolaat en pastoraat behoren tot deze gaven. Waar sprake is van bijzondere dienaren geldt dat deze in dienst staan van Koning Christus en tot doel hebben de opbouw van Zijn lichaam. Deze alleenheerschappij van Christus dient in alle geledingen van de kerk tot uitdrukking te komen.

- *De gemeente als geheel is de woning, de mond en de hand van God in deze wereld.* Sinds God Zijn Geest uitstortte zijn allen profeten, priesters en koningen. Alle gemeenteleden staan met elkaar op het ene niveau van broeders en zusters onder één Vader als kinderen, onder één [Kurios](#) als dienstknechten. Daarom dient in de orde en regering van de kerk de eigen verantwoordelijkheid van de gemeente tot uitdrukking gebracht te worden.

- *Zoals de apostelen tijdens hun leven Christus vertegenwoordigen, zo zijn het de oudsten die in de post-apostolische tijd Christus tegenover de gemeente vertegenwoordigen.* De kerk heet apostolisch omdat zij gebouwd is op de grondslag van de apostelen. Van blijvende betekenis is dat in het apostolaat uitkomt:

a. de gemeente vertegenwoordigt Christus tegenover de wereld.

b. de oudsten vertegenwoordigen Christus tegenover de gemeente.

- *De oudsten of herders vormen samen een college of raad die besluiten neemt.* Door de leiding van de kerk in handen te leggen van een raad van oudsten, die bovendien op een gelijk niveau staan, wordt zowel aan het beginsel van het eenhoofdig gezag als aan het beginsel van de hiërarchie een halt toegeroepen.

- *De leiders, hoeders of herders hebben in de Goede Herder het ware beeld van het herderschap ontvangen.* De echte leider kenmerkt zich door liefde en trouw, inzet en offerbereidheid jegens de kudde (Wentsel, 1981, pp. 366-367).

2.8.5 Dogmatische kruispunten, Beker en Hasselaar

Binnen de verschillende kerken vinden we verschillende visies op de betekenis van de kerkelijke ambten, die geworteld zijn in bepaalde charisma's. Zij vormen een vast institutioneel bestanddeel van de gemeente dat aan enkele wordt toevertrouwd, met het oog op hun leidinggevende taak. Anderzijds wordt de betekenis van de charisma's verschillend geïnterpreteerd, die aan alle gemeenteleden hoofd voor hoofd geschonken worden (1 Kor. 12:7). Mogen we stellen dat volwaardige charisma's er alleen zijn voor het ambt, of kan het ambt in zijn institutionele karakter worden gemist? Of zijn ambt en charisma in de gemeente wederzijds van elkaar afhankelijk en veronderstellen zij elkaar? Bij de beantwoording van deze vragen geven verschillende kerken verschillende antwoorden (Beker & Hasselaar, 1990).

Binnen het zogenaamde katholiserende denken wordt de kerk beschouwd als de voortzetting van het lichaam van Christus. De ambtsdragers worden er gezien als opvolgers van de apostelen en hen wordt een zelfde gezag toegekend. Zonder dit gezag verliest het ambt zijn waarde. Het geloof van de gemeenteleden valt samen met hun gehoorzaamheid aan het ambt. Hierdoor zijn de gemeenteleden met hun charisma's afhankelijk van de bewegingsruimte die de ambtsdragers hen geven. Het ambt van alle gelovigen heeft hier een zeer kleine plaats en is altijd ondergeschikt aan het bijzondere ambt (Beker & Hasselaar, 1990).

In reformatorische kerken wordt afgewezen dat de kerk de voortzetting is van het lichaam van Christus. Christus is naar de Vader in de Hemel gegaan en regeert van daar over Zijn gemeente. Alleen door te volgen in Jezus voetstappen en het gehoor geven aan Gods Woord kunnen aan ambten en [charisma's](#) gezag van Gods wege worden toegeschreven. Het bijzonder ambt is er voor de gemeenschap en de charisma's, die aan alle gemeenteleden worden geschonken, versterken de onderlinge verbondenheid. Ieder heeft zijn of haar eigen charisma ('s) ontvangen en wordt geroepen deze in te zetten. Het ambt van alle gelovigen kan niet worden losgezien van het bijzondere ambt. Zij zijn er voor elkaar en kunnen niet individueel functioneren (Beker & Hasselaar, 1990).

Ook zijn er kerken die, in overeenstemming met de reformatorische traditie, Jezus' voetstappen willen volgen, maar vanwege het gezag de kerkelijke ambten afwijzen. De kerk is er alleen als charismatische gemeenschap en verdeelt haar taken naar de geschonken gaven aan gemeenteleden. Ambten als vaste institutionele bestanddelen van de gemeente zijn een belemmering voor de vrije doorwerking van de Geest in de gemeente. Ieder lid van de kerk staat in het ambt van alle gelovigen. Allen zijn gelijkwaardig en de één regeert niet over de ander. Beide ambten zijn er om elkaar te dienen (Beker & Hasselaar, 1990).

2.8.6 Dogmatiek Ouweneel

“Het priesterschap van alle gelovigen betekent niet slechts dat wij allen aanbidders zijn, maar ook dat wij allen een eigen geestelijke taak (ambt, bediening) in de gemeente en daarbuiten (binnen de ruimere kring van het Koninkrijk Gods) hebben” (Ouweneel, 2010, p. 215). Als we bijvoorbeeld Origenes horen van het priesterschap van alle gelovigen, dan bedoelt ook hij dat alle gelovigen een eigen taak hebben. Hij noemt specifiek de evangelieverkondiging, het vasten, het bidden, het martelaarschap, het barmhartigheid verlenen en het brengen van lofoffers aan God. Voor de ‘oudsten’ betekent dit dat zij een [bediening](#) hebben te midden van de gelovigen die allemaal een eigen bediening in de gemeente hebben. Veel christenen zijn stuk gelopen op bestaande (traditionele) kerken en (evangelische) gemeenten, niet doordat deze oudsten hadden, maar doordat deze autoritaire oudsten hadden, die zich boven de gemeente verheven. “Het antwoord daarop is niet de oudsten dan maar af te schaffen, maar terug te keren tot een Bijbels model van oudstenschap, waarin de oudste niet belangrijker is dan welke andere gelovige in de gemeente ook, want elk heeft zijn eigen bediening, die niet onder die van de oudste staat” (Ouweneel, 2010, p. 215).

De gelijkwaardigheid van alle bedieningen (‘ambten’) in de gemeente blijkt onder meer uit het feit dat alle gelovigen niet alleen priesters, maar ook koningen (1 Petrus 2:9; Openb. 1:6) en profeten (Hand. 2:17; 1 Kor. 12:10) zijn, in aansluiting bij het drievoudig ambt van Christus. Eveneens blijkt de gelijkwaardigheid van alle bedieningen uit het feit dat alle bedienaars in de gemeente op dezelfde wijze in het ambt zijn gesteld, en wel door de zalving met de Heilige Geest. Ook hier is de parallel met Christus duidelijk. Er wordt uiteraard wel onderscheid gemaakt tussen bedieningen, maar nooit naar rang of belangrijkheid. Als er onderscheid is, is dat in het ambt, c.q. de bediening als zodanig (de gelovigen moeten de oudsten eer bewijzen, onderdanig zijn (1 Tim. 5:17; 1 Pet. 5:5)) niet in de personen die het ambt bekleden (Ouweneel, 2010).

Samenvattende conclusie

Vanuit de systematische theologie zien we een verscheidenheid aan benadering en invulling van zowel het ambt van alle gelovigen als het bijzondere ambt.

Beker & Hasselaar verdelen deze verscheidenheid in drie groepen. De eerste groep is die van het zogenaamde katholiserende denken. Hier worden de ambtsdragers gezien als opvolgers van de apostelen en dragen daarom ook hetzelfde gezag als zij. De gemeenteleden zijn, met hun charisma’s afhankelijk van de bewegingsruimte die de ambtsdragers hen geven. Voor het ambt van alle gelovigen betekent dit dat het vaak zeer beperkt tot uiting komt. De dogmatici die vanuit ons onderzoek in deze categorie vallen zijn van Ruler en Berkhof. Van Ruler plaatst het ambt van alle gelovigen buiten de kerk en ziet de kerk als een verzameling van ambten en leken. Ook Berkhof geeft een duidelijke beperking aan van de gemeenteleden. Hoewel hij iets meer ruimte geeft voor het ambt van alle gelovigen, geeft hij ook een sterke begrenzing van de in de gemeente aanwezige charisma’s. Deze charisma’s kunnen volgens hem niet functioneren zonder een gedegen sturing vanuit het bijzondere ambt.

De tweede groep die Beker & Hasselaar onderscheiden is die van de reformatische kerken. Binnen deze groep krijgen de charisma’s gezag doordat zij een uiting zijn van het volgen van Jezus’ voorbeeld. Iedereen binnen de kerk heeft één of meerdere charisma’s ontvangen om daarmee de verbondenheid binnen de kerk te versterken. Wel blijft in deze visie het bijzonder ambt, als sturend orgaan, boven het ambt van alle gelovigen staan, zij kunnen echter niet zonder elkaar functioneren. De dogmatici die vanuit ons onderzoek in deze categorie vallen zijn Bavinck en Berkouwer. Bij Bavinck lezen we dat de gemeente de Heilige Geest heeft ontvangen en bestaat uit vele leden die elkaar nodig hebben. Iedereen heeft geestelijke gaven ontvangen die ingezet moeten worden binnen de gemeente. Hij vergelijkt de gemeente met een leger dat geen soldaten kent die rust hebben.

Iedereen heeft zijn eigen specifieke taak en functie. Voor Berkouwer geldt ook dat hij voor iedereen een taak in de gemeente ziet. Alle gemeenteleden zijn op elkaar betrokken als het Ene lichaam van Christus, die het Hoofd is.

De derde groep die Beker & Hasselaar onderscheiden zijn die van de charismatische gemeenschap. Hier zien we een grote waardering voor de charisma's en worden deze op een gelijk niveau geplaatst als het bijzondere ambt. De dogmatici die vanuit ons onderzoek in deze categorie vallen zijn Wentsel en Ouweneel. Bij Wentsel lezen we dat de eigen verantwoording van de gemeente tot uitdrukking moet worden gebracht. De kerk wordt geleid door een raad van oudsten die allen op een gelijk niveau staan. Er is geen éénhoofdig gezag of een hiërarchie. Ook bij Ouweneel heeft iedereen een taak op een gelijk niveau, zowel in de gemeente als daarbuiten. De oudsten hebben hun bediening te midden van de gelovigen die ieder hun eigen bediening hebben. Het ambt van alle gelovigen komt hier het meest tot uiting omdat iedereen een taak heeft, op een zelfde niveau. Als iemand zijn gave niet inzet, is dat een gemis voor de gehele gemeente en staat er niemand boven om dat op te vangen.

Qua opvatting staan vooral Berkhof en Ouweneel tegenover elkaar. Berkhof ziet de bijzondere ambten opkomen uit de gemeente, maar stelt hen tegelijk als gezaghebbend tegenover de gemeente. Ouweneel roept op terug te keren tot een Bijbels model van oudstenschap, waarin de oudste niet belangrijker is dan welke andere gelovige in de gemeente ook, want elk heeft zijn eigen bediening, die niet onder die van de oudste staat.

2.9 Samenvattende conclusie

Wat betekenen de uitkomsten van het literatuuronderzoek voor onze hoofdvraag van ons afstudeerproject “Welke aan onderzoek ontleende aspecten en inzichten kunnen bijdragen om te komen tot een visie op het functioneren van het ambt van alle gelovigen binnen het pastoraat van WGK van de Protestantse Gemeente in Gorinchem”?

Als rode draad door ons literatuuronderzoek kunnen wij stellen dat het ambt van alle gelovigen een wettige plaats mag en moet innemen in het geheel van de christelijke gemeente. Belangrijk is hoe het algemene ambt van alle gelovigen zich verhoudt tot de bijzondere ambten. Bij de bijzondere ambten denken we met het oog op het pastoraat aan de predikant en ouderling binnen de context van de WGK. Daarbij rekenen we ook de kerkelijk werker. Vanuit het literatuuronderzoek is naar voren gekomen dat het algemeen priesterschap of het ambt van alle gelovigen is herontdekt in de tijd van de Reformatie. Ons onderzoek is gestart bij Luther. Voor Luther staat iedere gedoopte in het algemeen ambt. De geloofsopvoeding speelt bij hem een belangrijke rol bij het leren geloven van de gedoopte kinderen. Bij Luther vinden we geen compleet uitgewerkte ambtsvisie. Luther heeft zich sterk afgezet tegen de misstanden in de kerk van zijn dagen, waarbij een grote afstand tussen het ambt en de individuele gelovige (leek) was ontstaan. Naast het ambt van ‘dienaar van het Woord’ legt hij sterk de nadruk op het algemeen priesterschap van alle gelovigen. De ene christen wordt voor de andere christen tot een priester door het onderlinge geloofsgesprek aan te gaan en door met en voor elkaar te bidden. Dit is niet slechts voorbehouden aan hen die werkzaam zijn binnen het ambtelijk pastoraat, maar voor alle gelovigen. De latere Luther heeft ontdekt dat de bijzondere ambten nodig zijn voor de orde in de kerk en dat het instellen van de bijzondere ambten een ordening is van Godswege. Deze lijn treffen we ook aan bij Calvijn. Bepaalde gaven zijn voorbehouden aan de bijzondere ambten. Daarnaast heeft iedereen binnen de gemeente een bepaalde gave of taak ontvangen vanuit het ambt van alle gelovigen. De Heidelbergse Catechismus zet sterk in op het ambt van alle gelovigen, ook al wordt deze term door de catechismus niet

gebruikt. Het ambt van alle gelovigen wordt sterk benadrukt vanuit de navolging van de Heere Jezus in leer en leven. De Nederlandse Geloofsbelijdenis spreekt voor het eerst over het ‘ambt van alle gelovigen’. De taak voor iedere gelovige is een bijdrage te leveren aan de opbouw van de gemeente van Christus. De gelovige wordt opgeroepen Zijn Naam te belijden. Alleen bij Luther hebben we een directe lijn ontdekt vanuit het algemeen priesterschap van alle gelovigen naar het pastoraat, toegepast op het onderlinge geloofsgesprek.

Als we de Bijbelse gegevens nagaan, moeten we vaststellen dat de term ‘ambt van alle gelovigen’ niet in de Bijbel voorkomt. De inhoud daarvan is echter wel degelijk aanwezig. Al vanaf de scheppingsorde zien we dat God aan de mens een koninklijke opdracht geeft. In het Oude Testament zien we dat de gaven van de Geest vooral worden toegepast op de enkeling. Met de uitstorting van de Heilige Geest op de Pinksterdag delen alle gelovigen in de gaven van de Geest. De gaven van de Geest dienen tot opbouw van de gemeente van Christus. Het gaat daarbij om de eer van God en de liefde tot elkaar. Als we de gaven van de Geest als vertrekpunt nemen voor het beantwoorden van onze hoofdvraag dan kan iedereen met een bepaalde gave een bepaalde taak uitoefenen in het pastoraat of onderlinge geloofsgesprek.

Als het gaat om de vraag hoe het bijzondere ambt zich verhoudt tot het algemene ambt dan hebben wij verschillende lijnen ontdekt. De lijn die sterk inzet op de hiërarchische functie van het ambt, waarbij het gevaar aanwezig is dat er een grotere afstand wordt gecreëerd ten opzichte van het algemene ambt en een lijn die meer inzet op de gelijkwaardigheid van beide ambten. Het bijzondere ambt dient als tegenover voor het algemene ambt. Het bijzondere ambt is er ten behoeve van het algemene ambt. Er is een lijn die het bijzondere ambt ziet opkomen vanuit het algemene ambt. Er is ook een lijn die het zo ziet dat het algemene ambt zijn bevoegdheid rechtstreeks van Christus ontvangt, zoals ook het bijzondere ambt zijn bevoegdheid rechtstreeks van Christus ontvangt. Toch zie je ook hier weer een horizontale wisselwerking tussen de beide ambten.

Wat de inhoud van het algemene ambt betreft zien we bij Luther de lijn dat het algemene ambt een taak heeft in het onderlinge geloofsgesprek. Dit kan naar onze mening ook worden betrokken op bijv. het huisbezoek. Wel zien we vanaf de Reformatie een ontwikkeling waarbij het pastoraat (zoals dat vorm krijgt in bijv. het huisbezoek) een taak is die bij de predikant en/of ouderling thuishoort. Als we deze vraag vanuit de gaven van de gemeente beantwoorden, kan het zijn dat iemand vanuit het algemene ambt prima invulling kan geven aan onderling pastoraat. Iemand die bijv. beschikt over de gaven van geestelijk leidinggeven en/of profetie, kan deze gaven prima inzetten in het pastoraat. Daarnaast is het goed mogelijk om onder verantwoordelijkheid van het bijzondere ambt, gemeenteleden vanuit het ambt van alle gelovigen in te schakelen in het pastoraat.

Een vraag die tot op dit moment onbesproken is gebleven, is de vraag: wat is een gelovige? Als rode lijn door ons onderzoek is gebleken dat het uiteindelijk gaat om de ware gelovige. Om iemand die een levende relatie kent met de Heere Jezus. Dit hoeft in de praktijk niet te betekenen dat wij op basis van gelovig en ongelovig een onderscheid hoeven te maken wie in het ambt van gelovigen wel of niet een taak mag vervullen. Wel dienen we er als kerkelijke gemeente rekening mee te houden dat niet iedereen actief meedoet in een gemeente. Door bijv. het ontbreken van een intrinsieke motivatie, zal niet ieder gemeentelid een bijdrage leveren aan de opbouw van de gemeente.

Voor onze hoofdvraag is het van belang vast te stellen dat:

- Het ‘gewone’ gemeentelid vanuit het algemeen priesterschap een bijdrage kan en mag leveren aan het onderlinge pastoraat zoals dat binnen de WGK plaatsvindt tijdens een huisbezoek. De vraag die zich hier voordoet is: “Hoe verhoudt zich het algemene tot het bijzondere ambt”? We kunnen stellen (ook mede vanuit de context van de WGK) dat de

verantwoordelijkheid voor het pastoraat primair ligt bij het bijzondere ambt. Wel kunnen bepaalde taken onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad worden uitgevoerd door het 'gewone' gemeentelid. Dit zien we concreet gebeuren binnen het huidige '1 op 10 pastoraat'.

- De geloofsopvoeding (thuis, school en kerk) speelt een belangrijke rol bij het leren geloven van de gedoopte kinderen. De geloofsopvoeding kan ook worden gezien als 'opleiding' voor het vervullen van een taak in de gemeente. De lerende gemeente komt hier in het vizier.
- Het bijzondere ambt dient ter ondersteuning van het gewone ambt. Praktisch kan dit betekenen dat het bijzondere ambt door bijv. toerusting het gewone ambt ondersteunt. Het ene ambt is niet meer of minder dan het andere ambt.
- Het 'gewone' gemeentelid vanuit het ambt van alle gelovigen ook een bijdrage kan en mag leveren aan andere onderdelen van het gemeente zijn.
- Iedere gelovige is geroepen tot onderlinge geloofsgemeenschap. Dit is eerder een plicht dan een vrijblijvende keuze. Iedere gelovige dient bij te dragen aan de opbouw van de gemeente.
- Iedere gelovige wordt opgeroepen Zijn Naam te belijden op de plaats waar God hem of haar heeft gesteld.
- De gaven van de Geest dienen tot opbouw van de gemeente van Christus. De eer van God dient daarin voorop te gaan en de liefde tot elkaar.
- Met het oog op de inzet van het 'gewone' gemeentelid binnen het pastoraat, kan de vraag gesteld worden of de gave van de profetie en/of geestelijk leidinggeven noodzakelijk is, voor het bedrijven van gestructureerd pastoraat (denk aan huisbezoek).

3. Het functioneren van het huidige pastoraat

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de wijze waarop het pastoraat functioneert in de huidige situatie. Daarvoor nemen we ons vertrekpunt in het beleidsplan 2011-2015 (WGK, 2011). Daarnaast zullen we ingaan op het Beleidsplan van de Taakgroep Pastoraat 2015 (WGK, 2015). Op dit moment wordt de laatste hand gelegd binnen WGK aan het beleidsplan 2016-2020. Het Beleidsplan van de Taakgroep Pastoraat 2015 zal integraal worden opgenomen in het beleidsplan 2016-2020.

3.2 Beleidsplan 2011-2015

In genoemd beleidsplan 2011-2015 wordt de roeping of missie van de gemeente als volgt verwoord:

"Als gemeente van Christus, die geworteld is in het gereformeerde belijden, is onze roeping:

- God verkondigen, belijden, loven en prijzen.
- Een werkplaats zijn van Gods liefde.
- Dienstbaar aan de naaste zijn als onderdeel van Zijn gemeente (lokaal – onze wijk in het bijzonder – en wereldwijd)" (WGK, 2011).

Relevant voor ons onderzoek citeren wij een aantal zaken vanuit genoemd beleidsplan:

- "(Kerkelijk) vrijwilligerswerk verliest vanzelfsprekendheid en is meer projectmatig gericht".
- "Het pastoraat wordt meer en meer een taak van de gehele gemeente (1 op 10)".
- "De behoefte in onze wijkgemeente aan pastoraal bezoek is groter dan het aanbod".
- "Er is weinig bereidheid om verantwoordelijkheid te dragen".
- "We doen relatief weinig aan kadervorming en toerusting".

- “Ons beleid op terrein van werving en binding van werkers is ongestructureerd”.
- “We zijn erg naar binnen gericht”.
- “Als gemeente hebben we geen heldere visie op de inzet van gaven in de gemeente”.
- “Zowel intern als extern kan de communicatie van onze wijkgemeente worden verbeterd”.
- “We beschikken nog steeds over een slecht functioneren ledenadministratie waardoor o.a. nieuwe leden maar ook vertrekkende leden erg laat in beeld komen”.
- “Een tamelijk grote groep betrokken ouderen (70+) hebben we onvoldoende in beeld”.

De visie van de gemeente wordt vanuit dit beleidsplan als volgt verwoord:

“Samenlevend vanuit de Bijbel is het ons verlangen om als gemeente:

- God te dienen;
- Om te zien naar elkaar, te verdiepen in geloof en te groeien in (Bijbel)kennis, en
- De Boodschap van Jezus Christus van vergeving en vernieuwing in woord en daad op een gastvrije wijze bekend te maken. De uitnodiging tot een leven met God richt zich in het bijzonder op de binnenstad. We willen daar als gemeente groeien in aantal”.

In het beleidsplan 2011-2015 worden de volgende speerpunten benoemd, die van belang zijn, met het oog op ons onderzoek:

- “Alle uitgangspunten van het 1 op 10 pastoraat functioneren. Het 1 op 10 pastoraat draait, is ingebed, is vanzelfsprekend en ververst zichzelf”.
- “We hebben zich op nieuwkomers in de gemeente en op mensen die afscheid nemen en we kennen hun beweegredenen”.
- “We hebben goed zicht op onze oudere gemeenteleden en hun concrete noden mede daardoor ook op noden van ouderen buiten de gemeente en spelen daarop in”.

3.3 Beleidsplan Taakgroep Pastoraat 2015

In het kijken naar de wijze waarop het pastoraat functioneert in de huidige situatie, noemen we vanuit het Beleidsplan Taakgroep Pastoraat (WGK, 2015), een aantal zaken die relevant zijn voor ons onderzoek. Binnen de WGK is een taakgroep Pastoraat samengesteld. In deze taakgroep zitten de pastorale ouderlingen, de pastoraal werker en de predikant. Er zijn op dit moment vijf wijkouderlingen en een ouderling voor het ouderenwerk. Voor 2016 is het voornemen het aantal wijkouderlingen uit te breiden tot zeven.

Vanuit dit beleidsplan, zijn voor 2016, een aantal speerpunten geformuleerd. Wij citeren:

- “Gemeenteleden worden weer bezocht, waarbij wijkouderlingen huisbezoeken doen en mentoren het laagdrempelige contact met de mensen hebben”.
- “We hebben zicht op nieuwkomers in de gemeente en deze worden binnen 3 maanden bezocht”.
- “Mensen die afscheid nemen signaleren we en we nemen contact met hen op om hun beweegreden te kennen”.

Elke wijkouderling is verantwoordelijk voor zijn wijkteam. Binnen een wijkteam zijn ca. 10 mentorwijken.

In het beleidsplan van de Taakgroep Pastoraat zijn de taken en de verantwoordelijkheden duidelijk en helder afgebakend. Het betreft de taken en verantwoordelijkheden van de taakgroep zelf, de kerkenraad, de predikant en pastoraal werker, de wijkouderling, de mentor en de gemeenteleden.

Wij citeren vanuit genoemd beleidsplan:

Vanuit genoemd beleidsplein nemen we de taken en verantwoordelijkheden integraal over:

Taken en verantwoordelijkheden

De taakgroep

De taakgroep pastoraat is verantwoordelijk voor:

- *het omzien naar de gemeente;*
- *het delen, doorspreken van en reageren op pastorale situaties die binnen de gemeente plaatsvinden;*
- *het voorbereiden en uitvoeren van het pastoraal beleid;*
- *het zoeken en benoemen van mentoren;*
- *het bezoeken, geestelijk toerusten en bemoedigen van de mentoren; hiertoe organiseert iedere wijkouderling tenminste 1 maal per jaar een wijkavond met alle mentoren;*
- *het inhoudelijk trainen van de mentoren middels het aanbieden van toerustingsavonden over verschillende onderwerpen die de mentor tijdens bezoeken kan tegenkomen;*
- *Het informeren van de kerkenraad over de pastorale zaken uit de taakgroep;*
- *Het borgen en invullen van crisispastoraat.*

De kerkenraad

In het kader van het pastoraat, is de kerkenraad onder andere verantwoordelijk voor

- *het vaststellen van het pastoraal beleid in de gemeente;*
- *Het aanstellen van een pastorale werker;*

De predikant en pastoraal werker

De predikant en pastoraal werker zijn verantwoordelijk voor:

- *crisispastoraat (bezoek ernstig zieken thuis en in het ziekenhuis, pastorale zorg bij overlijden, stervensbegeleiding en rouwverwerking);*
- *het terugkoppelen aan de wijkouderlingen van pastorale situaties die van belang zijn;*
- *geboorte/doopbezoek;*
- *bezoeken rondom huwelijk;*
- *het bezoeken rondom jubilea > 40 jaar;*
- *specifiek voor predikant: aandacht besteden aan belang van onderling pastoraat in erediensten.*

De Wijkouderling

De wijkouderlingen zijn ambtelijk verantwoordelijk voor het pastoraat in hun wijk. Daarnaast dragen zij zorg voor:

- *het verrichten van huisbezoeken bij mentoren;*
- *het verrichten van huisbezoeken bij nieuw-ingekomenen, alvorens deze over te dragen aan de mentor;*
- *het meedenken en bijdragen aan pastoraal beleid voor de gemeente;*
- *het doen van huisbezoeken bij gemeenteleden;*
- *het bezoeken van belijdeniscatechisanten voor de belijdenisdienst;*
- *het zo mogelijk bijwonen van rouw- en trouwdiensten van personen uit hun wijk;*
- *het organiseren van een jaarlijkse wijkavond met mentoren;*
- *het op orde houden van de ledenadministratie van de eigen wijk;*
- *het informeren van mentoren over wijzigingen in de wijk;*

- *Het voorstellen van leden die de wekelijkse bloemen namens de gemeente mogen ontvangen;*
- *Het bezorgen van de doopkaart;*
- *Het informeren van de predikant bij belangrijke pastorale zaken/ situaties en - indien van belang - tevens de die naar de mentoren;*
- *het bezoeken rondom jubilea < 40 jaar en bij kroonjaren bijv. boven de 80 jaar;*
- *het informeren van de mentoren over het taakgroep overleg.*

Mentor

Het is de verantwoordelijkheid van de mentor om:

- *Het gericht omzien naar de leden, wonende in hun mentorwijk;*
- *Het informeren van wijkouderling of predikant/pastoraal werker, waar de pastorale situatie meer specifieke zorg vraagt dan de mentor kan geven;*
- *Het doorgeven van wijzigingen aan de wijkouderlingen;*
- *Het “regelmatig” deelnemen aan de aangeboden toerustingsavonden.*

Een centraal uitgangspunt in het 1 op 10 pastoraat is dat deze vorm van pastoraat gekarakteriseerd kan worden als onderling pastoraat, waarbij omzien naar elkaar op verschillende manieren kan worden ingevuld. Er zijn verschillende vormen actief binnen de wijkgemeente, zoals:

- *Huisbezoeken;*
- *Het onderhouden van regulier telefonisch contact met leden;*
- *In gezinsverband koffiedrinken bij leden uit de mentor wijk;*
- *Als mentorwijk samenkomen na een dienst, waarbij een preekbespreking centraal staat;*
- *Als mentorwijk een maaltijd gebruiken, etc.*

Ondanks deze verschillende vormen, is het belangrijk om naast de aandacht voor de dagelijkse situatie ook aandacht voor het geloof in het omzien naar elkaar ter sprake te brengen. Ons omzien naar elkaar komt voort uit het omzien van God naar ons. Om die reden mogen wij ook zorg hebben voor het geloofsleven van de leden in de mentorwijk. Dit betekent dat hoe dit omzien naar elkaar ook wordt ingevuld, daarbij niet de vraag naar het geloof van de leden uit het oog wordt verloren. Hierbij kan gedacht worden aan: het Godsbeeld, het Bijbellezen thuis, het kunnen bidden, de beleving rond de sacramenten van doop en avondmaal. Het gaat hierbij niet om een kerkelijke controle, maar om een zorg voor elkaar in de relatie met God. Dit betekent ook dat in contact met leden in de mentorwijk – tenzij niet geschikt geacht – de mentor zal vragen of er uit de Bijbel gelezen en gebeden mag worden.

De rol van de mentor valt te kenschetsen als invulling van ‘het ambt aller gelovigen’. Net als de ambtsdragers hebben zij een geheimhoudingsplicht ten aanzien van alles want hun uit hoofde van hun rol als mentor, dit ambt aller gelovigen, wordt toevertrouwd.

Overigens geldt wat voor de mentor geschreven is, ook voor de wijkouderling. Voor de mentor is dit echter specifiek beschreven omdat deze persoon de directe pastorale zorg schenkt aan de leden in de wijk.

Gemeenteleden

Zoals eerder beschreven is de visie dat pastoraat ('omzien naar elkaar') primair een taak is van de hele gemeente en niet alleen van predikant, pastoraal werker, ouderlingen of mentoren. Het is dan ook de taak voor de hele gemeente en de individuele leden daarvan om (praktisch) invulling te geven aan dit onderlinge pastoraat door om te zien naar elkaar. Heel praktisch kan gedacht worden aan:

- *Het meeleven tijdens ziekte en sterven door aanwezigheid bij condoleance of begrafenis;*
- *Het sturen van een kaartje;*
- *Het bidden voor God zorg en leiding voor gemeenteleden en de gemeente (kerkenraad, predikant en andere mensen die zich inzetten voor kerkenwerk);*
- *Het brengen van de bloemengroet;*
- *Het feliciteren na afloop van de dienst, bijv. bij doop, belijdenis, nieuwe gemeente leden, etc.;*
- *Het vormen van gemeenschap bij opening winterwerk, gemeenteweekenden of het na de dienst koffiedrinken.*

Daarnaast hebben de gemeenteleden de verantwoordelijkheid om zelf aan te geven (bij mentor, ouderling, pastoraal werker of predikant) dat zij behoefte hebben aan een vorm van pastoraat. Contactgegevens van predikant, pastoraal werker en wijkouderlingen zullen daarvoor op de weekbrief en de website van de wijkgemeente worden weergegeven.

3.4 Samenvattende conclusie

Het beleidsplan 2011-2015 en het beleidsplan van de Taakgroep Pastoraat 2015 laten duidelijk zien dat er een heldere visie is binnen de WGK ten aanzien van het pastoraat. Daarnaast zijn de taken en verantwoordelijkheden helder verwoord en afgebakend. Uit genoemde beleidsstukken wordt duidelijk dat het pastoraat een opdracht en verantwoordelijkheid is van de hele gemeente. Het beleidsplan 2011-2015 is enigszins gedateerd. Op dit moment wordt er gewerkt aan het definitief maken van het nieuwe beleidsplan. Uit dit beleidsplan wordt duidelijk dat het pastoraat (1 op 10) steeds meer een zaak wordt of moet worden van de gehele gemeente. Als zorgpunten kunnen worden genoemd dat de vraag naar pastoraat groter is dan het aanbod, dat de ledenadministratie niet optimaal functioneert en dat de toerusting en kadervorming beter zou kunnen functioneren.

Het beleidsplan van de Taakgroep Pastoraat 2015 laat een heldere en duidelijke afbakening zien van de verschillende taken en verantwoordelijkheden binnen het pastoraat. In dit beleidsplan wordt duidelijk dat de wijkouderling weer een nadrukkelijke rol heeft in het brengen van huisbezoeken. Wat verder opvalt, is dat hij ook een rol vervult bij het bijhouden van de ledenadministratie. De rol van de mentor wordt in het beleidsplan gezien als invulling van het 'ambt van alle gelovigen'. Het takenpakket van de mentor heeft zowel een sociaal als pastorale component. Er wordt in genoemde beleidsplan ook nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de rol van het 'gewone' gemeentelid. Ieder gemeentelid heeft een taak en verantwoordelijkheid binnen de gemeente.

Als het om het afleggen van pastorale bezoeken gaat, is het onderscheid tussen de taken van de wijkouderling en de mentor flinterdun. Beiden brengen (pastorale) bezoeken. Voor de mentor is dat de enige taak. Bij de wijkouderling is dat één van zijn taken. De bezoeken die de mentor uit het 1 op 10 pastoraat brengt worden als laagdrempelig gekenmerkt.

Met het oog op de hoofdvraag van ons onderzoek: "Welke aan onderzoek ontleende aspecten en inzichten kunnen bijdragen om te komen tot een visie op het functioneren van het ambt van alle

gelovigen binnen het pastoraat van WGK van de Protestantse Gemeente in Gorinchem?” kunnen we stellen dat die visie aanwezig is. Het blijkt dat er een visie is op de invulling van het ambt van alle gelovigen binnen het pastoraat. Maar hoe functioneert het ambt van alle gelovigen in de praktijk? Dit zal uit ons praktijkonderzoek duidelijk worden.

4. Praktijkonderzoek

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk vindt u de uitkomsten van de, door ons gehouden, enquêtes en diepte-interviews. Bij de enquêtes hebben we ons doel van 70 ingevulde enquêtes behaald en hebben we uiteindelijk 76 enquêtes kunnen verwerken.

Bij de diepte-interviews hebben we ervoor gekozen gesprekken aan te gaan met mensen die actief betrokken zijn bij het 1 op 10 pastoraat. Dit heeft geresulteerd in de volgende lijst geïnterviewde personen:

- Kerkelijk werker
- Mentor echtpaar
- Mentor
- Voorzitter Taakgroep Pastoraat

4.2 Digitale enquêtes

Bij de digitale enquête is, aan de hand van een vragenlijst, aan de respondenten gevraagd naar hun persoonlijke gegevens, hun visie en beleving van het pastoraat en hun visie op het ambt van alle gelovigen. In dit gedeelte van het rapport zullen wij ingaan op het beeld wat wij hebben gekregen van de uitkomsten van deze enquête.

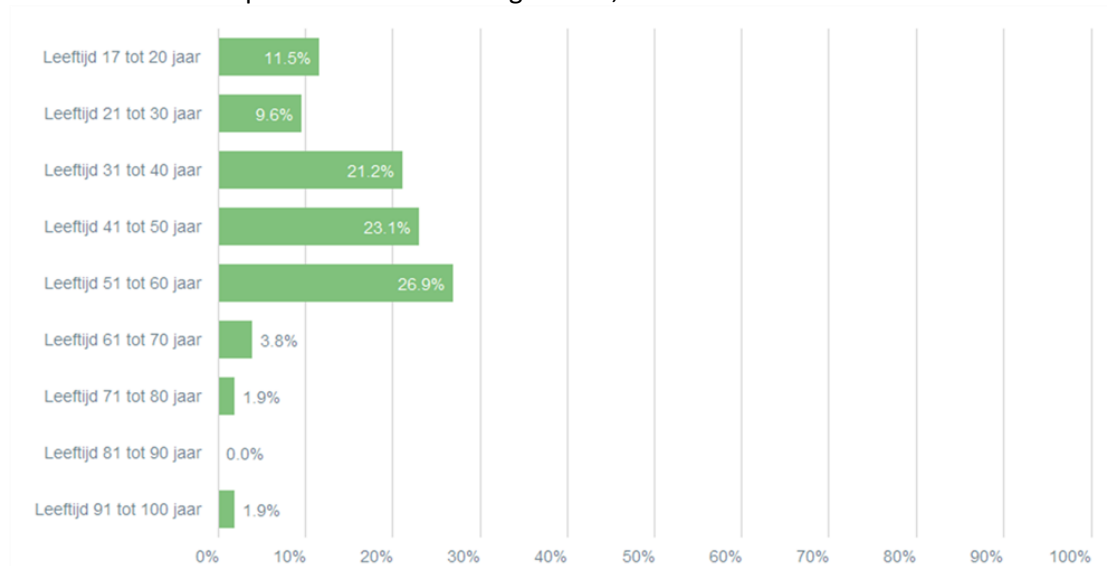
➤ Dit is slechts een verkorte versie van het onderzoeksrapport. De totale versie vindt u in [bijlage 1](#).

4.3 Persoonlijke gegevens

De persoonlijke gegevens hebben wij vooral gebruikt om antwoorden te kunnen categoriseren en om te beoordelen of de geënquêteerde groep een gemiddelde weergave van de kerkgangers is.

Wat is uw / jouw leeftijd?

De uitkomst van deze vraag heeft ons aangetoond dat de respondenten qua leeftijd voldoende variëren om een redelijk gemiddelde van de gehele gemeente te zijn. De enige afwijking die we zien is dat de gemeente, die uit 1249 leden bestaat, voor ruim een kwart uit ouderen boven de 60 jaar bestaat. In onze enquête zien we maar ongeveer 7,5 % ouderen.

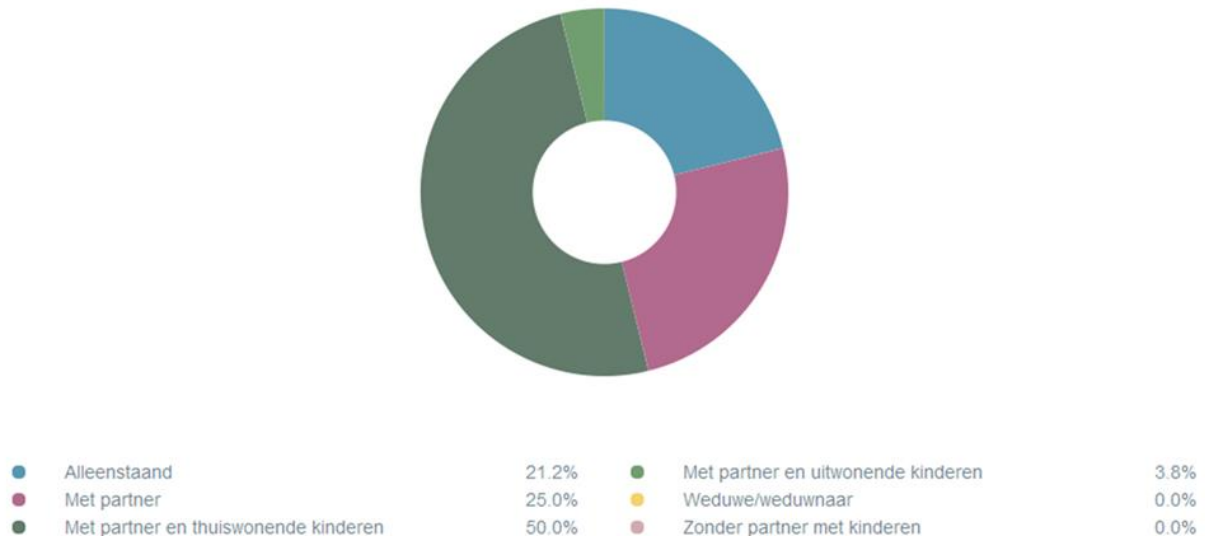

Wat is uw / jouw geslacht?

De uitkomst van deze vraag is dat 56,6% van de respondenten vrouwelijk is en 43,4% mannelijk. Dit komt overeen met het gemiddelde aantal mannelijke en vrouwelijke kerkgangers in de WGK.

Hoe is uw / jouw gezinssamenstelling?

De helft van het aantal respondenten heeft een partner en thuiswonende kinderen. Een kwart leeft samen met een partner en heeft geen kinderen. Van de overige respondenten is het overgrote deel alleenstaand en een klein gedeelte leeft samen met een partner en heeft uitwonende kinderen. Er bevinden zich geen weduwen/weduwnaars of mensen met kinderen, zonder partner, onder de respondenten.

Welk type lidmaatschap is op u / jou van toepassing?

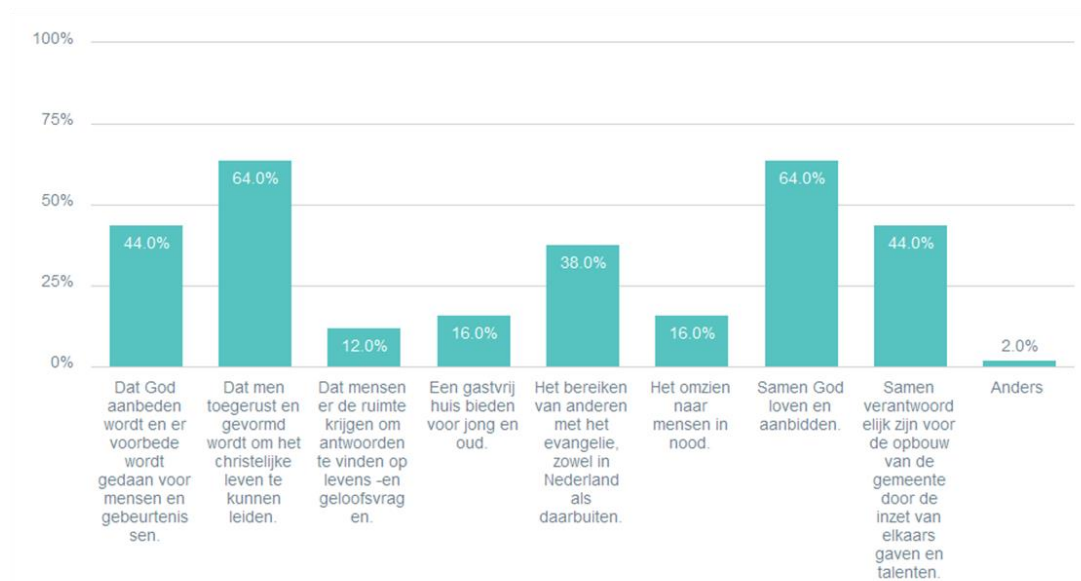
Voor het overgrote deel, ruim 94%, van de respondenten geldt dat zij belijdend lid zijn. De overige, bijna 6%, is dooplid. Gastleden hebben niet gereageerd op deze enquête.

4.4 Visie en beleving van het pastoraat

Hoe vinden de respondenten dat het pastoraat er uit zou moeten zien en komt dat ook uit in de huidige vorm van pastoraat zoals dat is geregeld binnen de kerk?

Wat vindt u de drie belangrijkste kerntaken van de kerk?

Het overgrote deel van de respondenten vindt toerusting, vorming en het samen loven en aanbidden van God de belangrijkste kerntaken van de kerk. Deze kerntaken worden gevolgd door aanbidding, voorbede en de inzet van een ieders talenten binnen de kerk. Het vinden van antwoorden op levens-, en geloofsvragen wordt als het minst belangrijk aangegeven van de gegeven keuzemogelijkheden.

Omschrijf in maximaal drie zinnen wat u / jij onder pastoraat verstaat.

Ongeveer 7,5% van de respondenten ziet pastoraat als een taak die is voorbehouden aan de ambtsdragers (dominee, ouderling en diaken) of een pastoraal werker. Zij zien pastoraat als geestelijke begeleiding in moeilijke tijden en omzien naar elkaar vanuit het bijzondere ambt.

Ongeveer een kwart van de respondenten geeft aan dat pastoraat een middel is wat niet alleen in de eigen kerk wordt ingezet, maar ook daarbuiten. Zij zien het pastoraat ook als een missionair middel om mensen buiten de eigen kerk te helpen. Ook ongeveer een kwart van de respondenten geeft aan dat zij het pastoraat juist als een middel binnen de eigen gemeente zien. Zij zien het als een middel om geestelijke en praktische bijstand te verlenen aan gemeenteleden onderling.

Het grootste gedeelte van de respondenten ziet het pastoraat als het omzien naar elkaar. Zij geven aan dat gemeenteleden er voor elkaar moeten zijn en elkaar moeten ondersteunen op ieder vlak van het leven. Dit betekent voor hen niet alleen omzien naar mensen die dat praktisch of geestelijk nodig hebben, maar ook zomaar een praatje maken of elkaar bezoeken, zonder dat daar een specifieke aanleiding toe is. Ongeveer 7% van de respondenten koppelt het pastoraat aan een specifieke hulpvraag. Voor hen is het verlenen van pastoraat gekoppeld aan het hebben van een probleem of het zitten met een specifieke vraag.

Een klein gedeelte van de respondenten geeft specifiek aan dat zij het pastoraat niet alleen ziet als ondersteuning of belangstelling voor de ander, maar ziet het ook als een middel om hun eigen geloofsleven op te bouwen. Door het voeren van (geloofs) gesprekken en het omzien naar een ander wordt ook hun eigen geloofsleven opgebouwd.

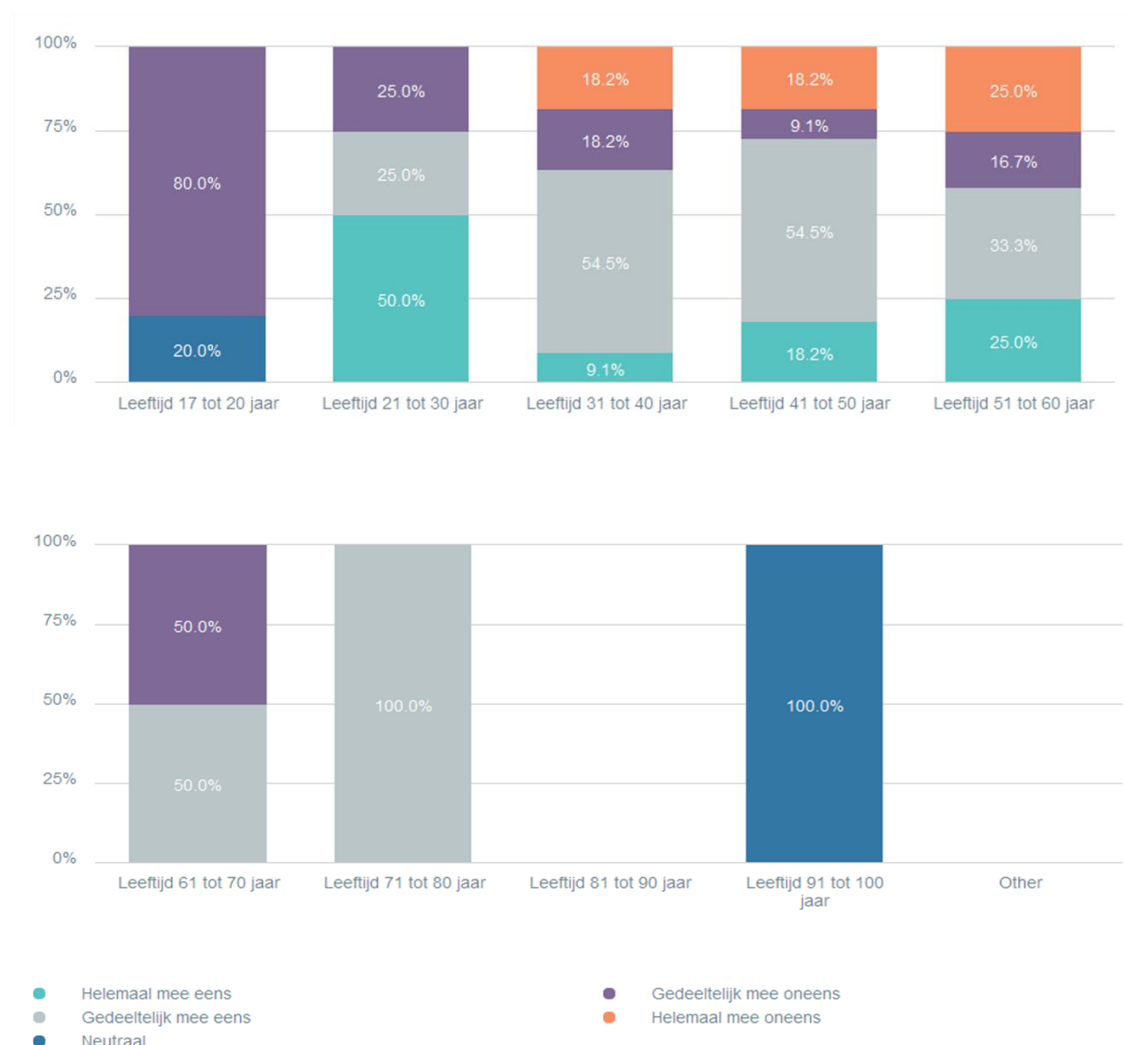
In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?

Het 1 op 10 pastoraat is er vooral om in alle dingen met elkaar mee te leven. Vermanen/bidden en geloofsgesprek is meer een taak van de ouderling!

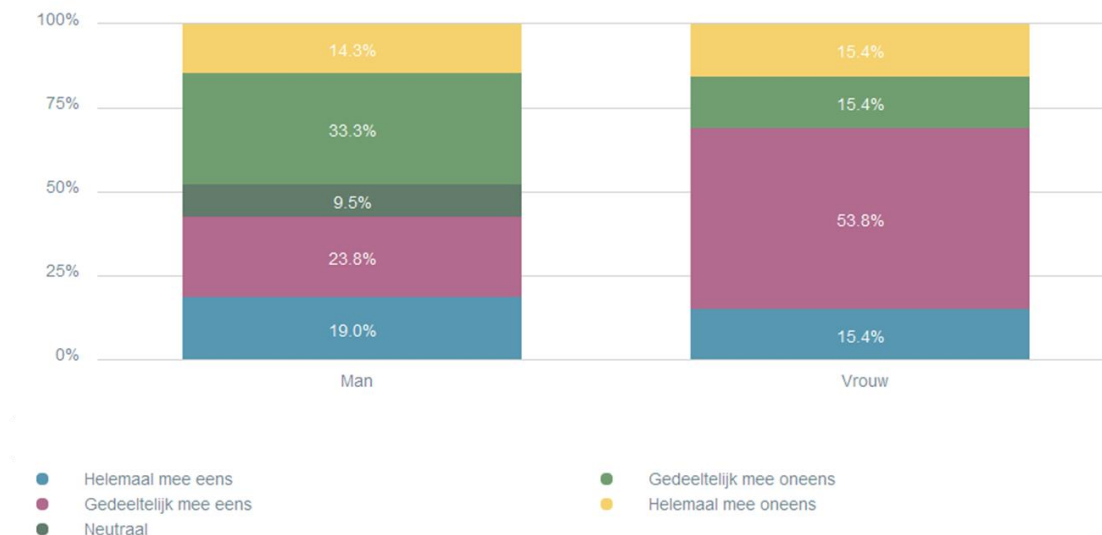
Bijna 60% van de respondenten vindt dat vermanen/bidden en het geloofsgesprek geheel of gedeeltelijk een taak is van een ouderling en niet van een mentor uit het 1 op 10 pastoraat. De overige 40% is geheel of gedeeltelijk van mening dat deze taken ook door een mentor van het 1 op 10 pastoraat gedaan kan worden.

Als we de antwoorden op de stelling vergelijken met de leeftijd van de respondenten, zien we interessante verschillen. Het meest duidelijk is de groep die het er niet mee eens is dat vermanen/bidden en het geloofsgesprek alleen een taak is voor een ouderling. Dit antwoord wordt niet gegeven door mensen onder de 30 en ook niet door mensen boven de 60 jaar. Hieruit zouden we de voorzichtige conclusie kunnen trekken dat mensen tussen de 30 en 60 jaar, meer verantwoordelijkheid op het pastorale gebied, durven leggen bij niet-ambtsdragers. Een andere conclusie zou kunnen zijn dat zij het 1 op 10 pastoraat als een meer sociaal instrument zien. We moeten echter voorzichtig zijn met die conclusie, want hoewel alleen deze groep voor deze expliciete uitspraak heeft gekozen, is er een nagenoeg even grote groep in deze categorie, die exact het tegenovergestelde kiest. Zij zijn het juist helemaal eens met het feit dat vermanen/bidden en het geloofsgesprek een expliciete taak is van een ambtsdrager.

Het overgrote deel van de respondenten is het echter maar gedeeltelijk eens of oneens met de stelling.

Ook het bekijken van de antwoorden op deze stelling tegenover het verschil in geslacht geeft een duidelijk verschil in visie. Bij de vrouwen zien we dat bijna 70% het gedeeltelijk of helemaal eens is met de stelling. Bij de mannen is dat slechts 43%. Hiermee lijken de vrouwen een grotere voorkeur te hebben dat bidden/vermanen en het geloofsgesprek door een ambtsdrager wordt gedaan.

Hoe ervaart u / jij het pastoraat (denk hier aan bijv. huisbezoek / mentorbezoek) in de huidige situatie?

Deze vraag is gesteld als een open vraag en de antwoorden daarvan kunnen dus moeilijk in cijfers gevat worden. Wij hebben geprobeerd enkele zaken cijfermatig weer te geven, maar dit is een interpretatie van de reacties. Zij kunnen dus niet als 'harde' cijfers gehanteerd worden.

Het grootste gedeelte van de respondenten ervaart het pastoraat in zijn geheel (zowel huisbezoek als 1 op 10 pastoraat) als zwaar onder de maat. Ruim de helft geeft aan dat zij zeer sporadisch (sommige 1 keer in 20 jaar) bezoek ontvangen en sommigen zelfs helemaal nooit.

Als we specifiek inzoomen op het huisbezoek, door een ouderling, dan geven velen aan dat zij geen of zeer weinig bezoek ontvangen. Eén van de ouderlingen heeft eens tegen één van de respondenten gezegd dat hij maar tijd had voor één pastoraal bezoek per maand. De vraag: "Waarom ben je dan ouderling geworden?" klinkt ons dan niet vreemd in de oren. Diverse malen wordt er door de respondenten aangegeven dat pastoraal bezoek wel gebeurt op persoonlijk verzoek. De conclusie van sommige is dan ook dat de bezoeken worden afgelegd bij mensen die er zelf om vragen en dat de rest buiten de boot valt.

Als we verder kijken naar het 1 op 10 pastoraat horen we daar ook van vele respondenten dat zij nog nooit iets hebben gemerkt van deze vorm van pastoraat. Diverse respondenten zeggen niet eens te weten wie hun mentor is, als zij er al één hebben. Voor velen is daarnaast ook onduidelijk wat het 1 op 10 pastoraat precies inhoudt. Enkelen zien het als een vervanging van het pastorale bezoek van een ouderling, maar voor het overgrote deel heeft het alleen maar een sociale functie. Om deze reden geven sommige dan ook aan dat het 1 op 10 pastoraat geen 'echt' pastoraat is.

Ongeveer 10% van de respondenten heeft aangegeven dat zij het geen probleem vinden als zij geen pastoraal bezoek krijgen. Zij hebben er geen behoefte aan of vinden het belangrijker dat het bezoek naar ouderen of hulpbehoevenden gaat. Ongeveer 12% zegt specifiek dat zij het een gemis vinden dat het pastorale bezoek zo slecht loopt. Van een groot deel van de overige respondenten kunnen we uit hun reacties concluderen dat zij het hiermee eens zijn, maar zij zeggen het niet expliciet. Zij zouden het prettig vinden als er met enige regelmaat iemand op bezoek komt. Een klein gedeelte spreekt hier specifiek over het bezoek van een ouderling.

Naast het negatieve beeld wat er in de voorgaande alinea's wordt geschetst zijn er gelukkig ook nog positieve reacties. Ongeveer een derde van de respondenten ervaart de huidige vorm van pastoraat als prettig. Vooral de sociale omgang met elkaar in het 1 op 10 pastoraat wordt gezien als een verrijking.

Binnen deze enquête hebben we ook diverse reacties van mentoren, die we graag apart willen beschrijven. De mentoren ervaren het 1 op 10 pastoraat als een goede vorm van omzien naar elkaar, maar worden vaak geconfronteerd met personen die geen duidelijk beeld hebben van wat het 1 op 10 pastoraat inhoudt. Ook lijken zij twijfels te hebben of deze vorm, hoe goed ook, wel de juiste vorm is binnen deze kerk. Waar zij ook moeite mee hebben is het opbouwen van een relatie met hun pastoranten. Het opbouwen van een goede relatie kost tijd en inzet. Deze tijd wordt hen niet altijd door de pastorant gegund. Daarnaast ervaren zij ook weerstand tegen de komst van een kerklid in plaats van een ambtsdrager. Sommige mensen zien alleen het bezoek van een ambtsdrager als een pastoraal bezoek.

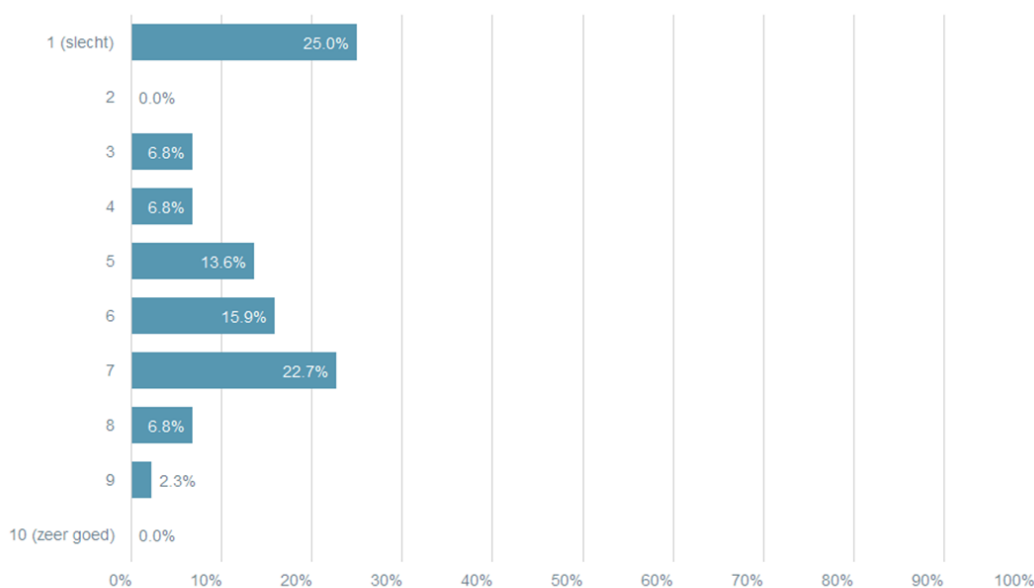
Welk cijfer geeft u / jij het functioneren van het 1 op 10 pastoraat?

Het pastoraat, in zijn huidige vorm, wordt niet positief beoordeeld. Ruim de helft van de respondenten geeft het pastoraat een onvoldoende. Een ruime voldoende (7 of hoger) wordt door nog geen derde van de respondenten gegeven.

Als de respondenten wordt gevraagd waarom zij een bepaald cijfer hebben gegeven wordt duidelijk waarom deze vorm van pastoraat niet goed wordt beoordeeld. Vooral de personen die een zware onvoldoende geven zijn teleurgesteld in het pastoraat. Zij ervaren er helemaal niets van en hebben niet het gevoel dat er naar hen wordt omgezien. Diverse respondenten geven ook aan dat het 1 op 10 pastoraat in hun omgeving al jaren niet meer actief is.

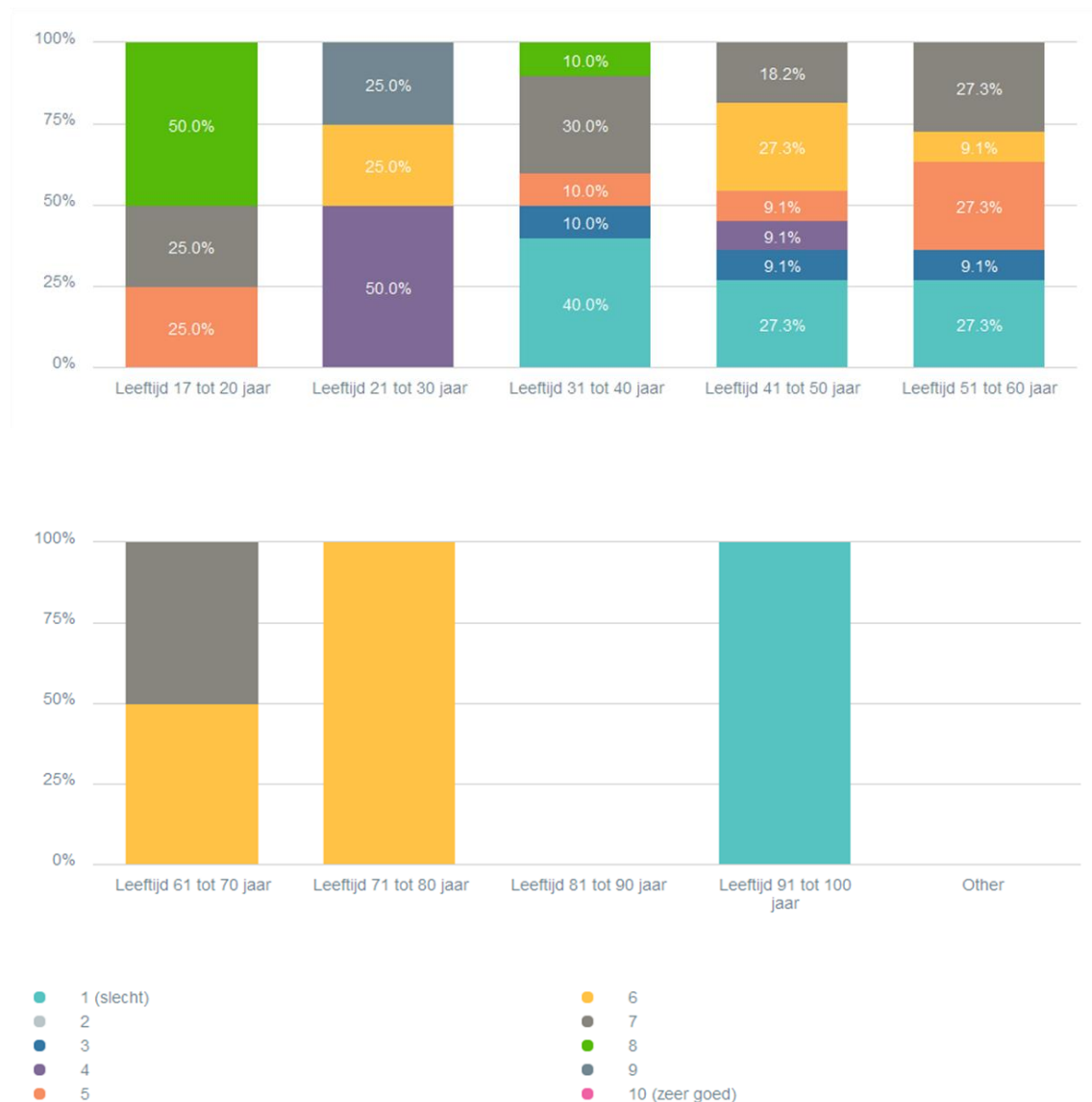
De respondenten die een gemiddelde score geven, schrijven vooral dat ze denken dat het wel functioneert, maar er weinig van merken. Omdat zij er geen behoefte aan hebben missen zij het ook niet. Diverse respondenten geven aan dat het 1 op 10 pastoraat niet werkt omdat het ook niet als pastoraat beleefd wordt. Zoals eerder is aangegeven zien zij er meer een sociaal omzien naar elkaar in dan een pastoraal hulpmiddel.

De respondenten die het 1 op 10 pastoraat een ruime voldoende geven ervaren een grote betrokkenheid van hun mentoren en geven aan dat het goed functioneert. Helaas kunnen we uit de reacties niet duidelijk opmaken of deze respondenten het 1 op 10 pastoraat ook daadwerkelijk zien als een vervanging voor het pastorale huisbezoek van een ouderling of dat zij het meer beschouwen als een sociaal omgaan met elkaar.

Als we het cijfer wat respondenten geven aan het 1 op 10 pastoraat afzetten tegen de leeftijd, zien we daarin interessante verschillen. Cijfers van acht of hoger vinden we alleen bij de categorie 17 tot 40 jaar. Kijken we naar de groepen waarbij het pastoraat gemiddeld een voldoende (6 of hoger) scoort, dan zijn dat de groepen 17 tot 30 jaar en 60 tot 80 jaar. Een nadeel van deze vergelijking is wel dat deze groepen ook het kleinste aantal respondenten hebben.

De minste waardering voor het pastoraat vinden we bij de leeftijdscategorieën 31 tot 60 en boven de 90. Van deze laatste categorie hebben we maar één respondent en kunnen we om die reden geen goede uitspraak doen. Van de andere leeftijdscategorieën kunnen we zeggen dat bij 40% van de 31-40 jarigen het pastoraat een ruime onvoldoende (3 of lager) scoort. Voor de 41-60 jarigen is dat voor ruim 36%.

Ook als we het cijfer wat gegeven wordt voor het pastoraat uitzetten naar geslacht, zien we grote verschillen. De mannen becijferen het pastoraat voor bijna 58% met een voldoende (6 of hoger) terwijl vrouwen dit maar voor 40% doen. Het minimum cijfer van een '1' wordt door vrouwen meer gegeven dan door mannen. Van de mannen geeft slechts 15,8% dat cijfer, tegenover 32% van de vrouwen.

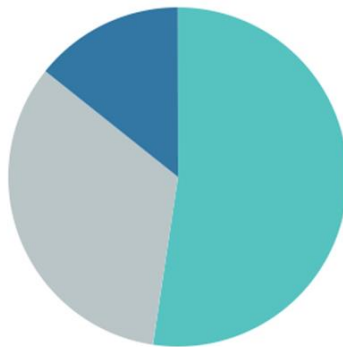
4.5 Visie ambt van alle gelovigen

Hoe kijken de respondenten tegen het ambt van alle gelovigen aan, waar vinden zij dat de grenzen liggen en wie staan er wel of niet in dit ambt?

De Reformatie heeft opnieuw aandacht gevraagd voor het ambt van alle gelovigen.

Met welke stelling bent u / jij het (meest) eens?

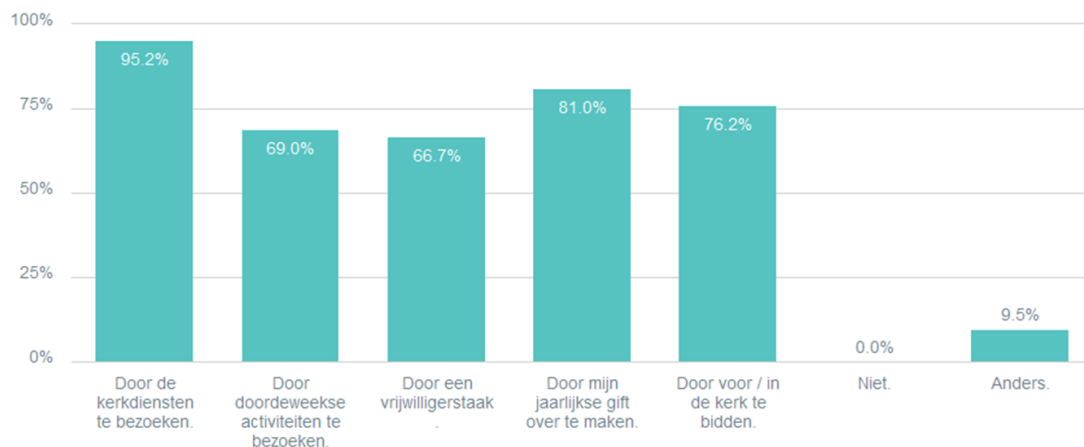
Ruim de helft van de respondenten geeft aan dat het ambt van alle gelovigen er is voor ieder dooplid. Ongeveer een derde van de gemeente is van mening dat het ambt van alle gelovigen er is voor ieder belijdend lid. Nog geen 15% van de respondenten is van mening dat het ambt van alle gelovigen er alleen is voor degene die Jezus hebben aangenomen als hun Heer en Heiland.

● Het ambt van alle gelovigen is voor ieder dooplid. Met andere woorden: iedereen die gedoopt is heeft een taak in de kerk.	52.4%
● Het ambt van alle gelovigen is voor ieder belijdend lid. Met andere woorden: iedereen die belijdenis heeft gedaan heeft een taak in de kerk.	33.3%
● Het ambt van alle gelovigen is alleen voor echte gelovigen (bekeerden). Met andere woorden: alleen zij die Jezus hebben aangenomen als Heer en Heiland hebben een taak in de kerk.	14.3%

Ik ben actief betrokken bij de kerk:

De betrokkenheid van de respondenten bij de kerk komt het meest tot uiting in hun kerkbezoek. Opvallend is dat zij naast hun kerkbezoek het doneren van een jaarlijkse financiële gift als tweede uiting van hun betrokkenheid kiezen. Uit de reacties kunnen we concluderen dat iedere respondent zich betrokken voelt bij de kerk en iedereen daarin voor zichzelf een taak ziet. Niemand heeft aangegeven niet actief betrokken te zijn.

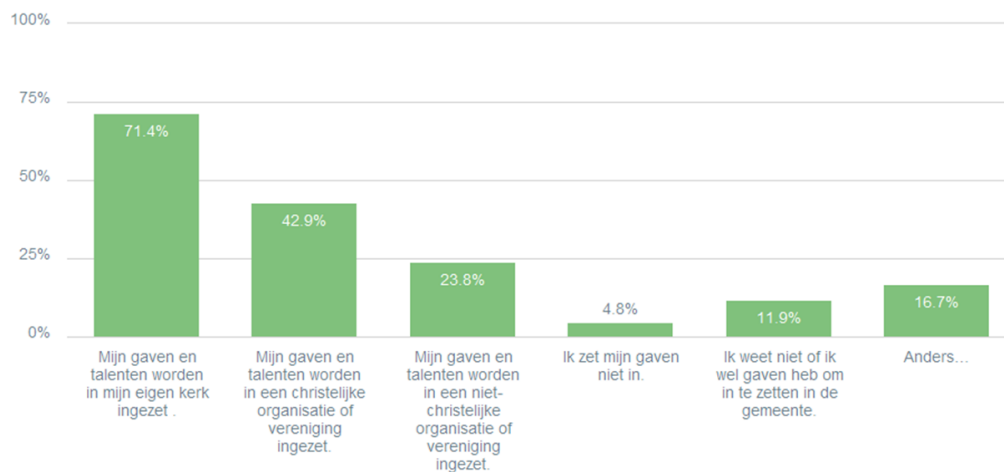

Op welke wijze zet u / jij, uw / jouw gaven in voor de opbouw van de gemeente?

De meeste gemeenteleden zetten hun gaven hoofdzakelijk in hun eigen gemeente in. Daarnaast worden door ruim 40% van de respondenten de gaven ook ingezet bij christelijke organisaties of verenigingen. Ongeveer een kwart van de respondenten geeft aan ook in niet christelijke organisaties taken te vervullen.

Bijna 12% van de respondenten geeft aan dat zij niet weten of zij wel gaven hebben om in te zetten.

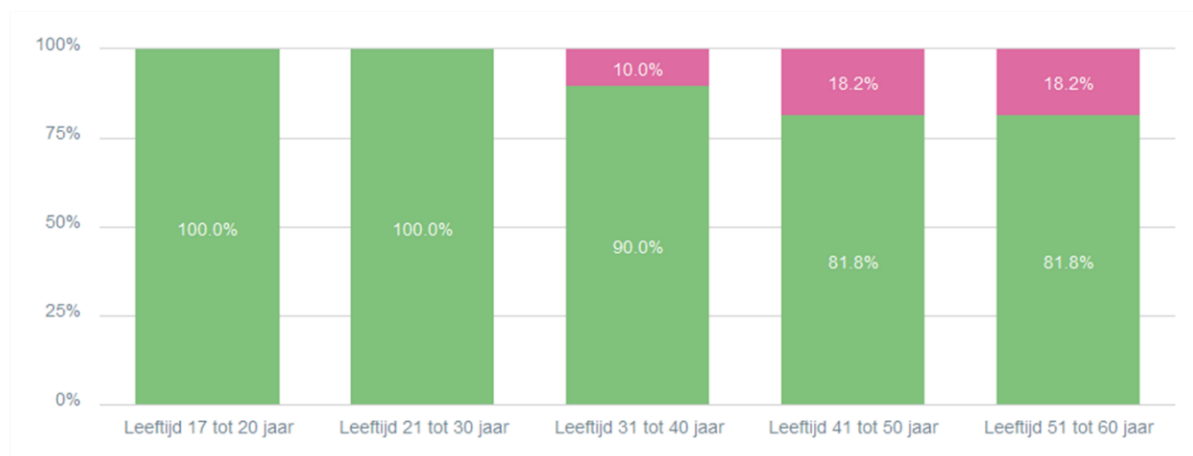
Opvallend is dat niemand bij de vorige vraag aangaf niet actief betrokken te zijn bij de kerk, terwijl op deze vraag door bijna 5% wordt gezegd dat hij/zij geen gaven inzet voor de opbouw van de gemeente.

Ervaart u / jij in de kerk voldoende ruimte om uw / jouw gaven in te kunnen zetten?

De vraag of respondenten voldoende ruimte ervaren om hun gaven in te zetten in de kerk wordt door ruim 83% positief beantwoord.

Als we de ervaren ruimte gaan uitzetten naar leeftijd, zien we een patroon ontstaan dat, over het algemeen, er minder mogelijkheid wordt ervaren om de gaven in te zetten in de gemeente, naarmate men ouder wordt.

Heeft u / jij nog opmerkingen naar aanleiding van deze enquête?

De vraag of respondenten nog opmerkingen hadden naar aanleiding van onze enquête is door een tiental mensen beantwoord met opmerkingen die wij hier specifiek willen noemen.

Diverse respondenten gaven aan dat zij blij waren met deze enquête omdat zij het als een behoefte zagen dat het pastoraat binnen de gemeente onder de loep werd gelegd. Dit geeft voor ons aan dat de Taakgroep Pastoraat het juiste inzicht heeft gehad om dit te willen onderzoeken. De respondenten geven aan dat zij grote behoefte zien aan een goed pastoraal team dat een duidelijkere rol in de gemeente zal spelen dan het nu doet. Hierin zien zij ook een plaats voor vrouwen, zeker als het gaat om bezoeken bij alleenstaande vrouwen.

Mensen willen onderlinge zorg en betrokkenheid/kwetsbaarheid ervaren binnen de gemeente. Dit zien zij niet alleen graag vorm gegeven worden in het pastoraat, maar ook in de diensten en ontmoetingen daaromheen. Specifieke zaken die genoemd worden zijn: gebedsavonden, ontmoetingsavonden, oprichten van een kinderkoor, ouderenbezoek door de predikant niet bij 85, maar bij 80 jaar en het anders inrichten van de kerkdiensten. Voor het anders inrichten van de kerkdiensten wordt genoemd: korter/luchtiger preken en af en toe een opwekkingslied of meer eigentijds lied zingen.

Een derde punt wat wordt genoemd is dat gemeenteleden meer bezoek van de kerkenraad zou willen omdat zij niet, of onvoldoende inzicht hebben in wat de kerkenraad doet en wat er überhaupt allemaal gebeurt in de gemeente. Er lijkt een bepaalde geslotenheid van de kerkenraad te worden ervaren.

De laatste opmerking die we hier nog willen vermelden is de opmerking van een oudere man uit de gemeente, die schrijft:

“Naar mijn gevoel is het belangrijk je broers en zusters te kennen, te weten waar ze wonen en hoe ze er uit zien. Zo lang de ‘band’ geen afspiegeling van het ledenregister is klopt het niet dat we broeders en zusters zijn. Een vreemde komt zeer moeilijk binnen en wat te denken van een predikant die op huis- of ander bezoek moet en niet weet wie het is. De band is prima, ik ben er blij mee, maar een groot deel van mijn broeders en zusters leer ik zo nooit kennen. Maar ze luisteren toch niet meer naar een oude man.”

Misschien heeft deze oudere man, die denkt dat er niet meer naar hem geluisterd wordt, het hele pastoraat hier wel samengevat. Kennen wij onze broeders en zusters wel echt... en allemaal?

4.6 Diepte-interviews

De gehouden diepte-interviews hebben wij op verkorte, puntsgewijze manier hieronder verwoord. De complete uitwerking van het interview wordt weergegeven in de, onder de uitwerking genoemde, bijlage.

Uit het diepte interview is een aantal zaken naar voren gekomen die van belang zijn met het oog op het beantwoorden van de hoofdvraag: “Welke aan onderzoek ontleende aspecten en inzichten kunnen bijdragen om te komen tot een visie op het functioneren van het ambt van alle gelovigen binnen het pastoraat van WGK van de Protestantse Gemeente in Gorinchem?”

Kerkelijk werker

Samenvattende conclusie:

- Het ambt van alle gelovigen functioneert onder ander binnen het 1 op 10 pastoraat en het ouderenbezoek binnen de WGK.
- Binnen het 1 op 10 pastoraat is een aantal vacatures, dat moeilijk vervulbaar is.
- Hoewel enerzijds gezegd wordt dat de kerkelijke administratie redelijk op orde is, blijkt anderzijds uit dit interview dat dit niet altijd het geval is. Wat opvalt, is dat er gewerkt wordt met Excel-bestanden, terwijl er een landelijk opererend LRP systeem beschikbaar is.
- De communicatie tussen wijkouderling en mentoren loopt niet optimaal. Er is bijvoorbeeld niet altijd inzicht in wie er worden bezocht en/of er moeilijkheden zijn.
- Er is niet duidelijk wat er precies van de mentor wordt verwacht.
- Er doet zich duidelijk een spanning merkbaar tussen de werkzaamheden van de wijkouderling en die van de mentoren.
- De structuur en organisatie van het pastoraat laat te wensen over.

➤ *Dit is slechts een verkorte weergave van het interview. Het complete verslag vindt u in [bijlage 2](#).*

Mentor echtpaar

Samenvattende conclusie:

- Het ambt van alle gelovigen en het 1 op 10 pastoraat werken niet optimaal.
- Het bezoekwerk zou primair een taak van de ambtsdrager moeten zijn, specifiek voor vaste kerkgangers.
- Het 1 op 10 pastoraat is goed voor randkerkelijken.
- Het 1 op 10 pastoraat zou samen met de ambtsdrager een rol kunnen spelen door roulatie (het ene jaar komt de mentor, het andere jaar de ambtsdrager op bezoek).
- Er is veel onduidelijkheid over het (1 op 10) pastoraat.
- Het 1 op 10 pastoraat wordt vooral als sociaal ervaren.
- De kerkelijke administratie en de daarbij behorende communicatie wordt onvoldoende ervaren.
- Niet elke mentor zou actief zijn in het 1 op 10 pastoraat.
- De toerusting wordt als ontoereikend ervaren.
- Een bezoek van een ambtsdrager wordt meer als pastoraal bezoek ervaren.
- Een poging om de gaven van de gemeente in kaart te brengen, lijkt te zijn gestagneerd.

➤ *Dit is slechts een verkorte weergave van het interview. Het complete verslag vindt u in [bijlage 3](#).*

Mentor

Samenvattende conclusie:

- Het 1 op 10 pastoraat leidt soms tot mooie contacten!
- De kerkelijke administratie laat duidelijk te wensen over.
- Er is geen onvoldoende inzicht in de pastorale behoefte van de WGK.
- 1 op 10 pastoraat wordt ook in groepsverband gegeven.
- Er is onvoldoende capaciteit binnen het pastoraat.
- Wordt de beschikbare capaciteit efficiënt ingezet?
- De toerusting wordt niet toereikend ervaren.

➤ Dit is slechts een verkorte weergave van het interview. Het complete verslag vindt u in [bijlage 4](#).

Taakgroep Pastoraat

Samenvattende conclusie:

- Het huidige 1 op 10 pastoraat heeft een sociaal en pastoraal aspect.
- Het ambt is er ter ondersteuning van de gemeente.
- Door de diverse vacatures in het 1 op 10 pastoraat kan deze vorm van pastoraat niet optimaal functioneren.
- De vraag naar pastoraat is groter dan het aanbod.
- De toerusting van de mentoren is meer gericht op speciaal pastoraat dan praktische toerusting.

➤ Dit is slechts een verkorte weergave van het interview. Het complete verslag vindt u in [bijlage 5](#).

4.7 Samenvattende conclusie

Wat betekenen de uitkomsten van het praktijkonderzoek voor onze hoofdvraag van ons afstudeerproject “Welke aan onderzoek ontleende aspecten en inzichten kunnen bijdragen om te komen tot een visie op het functioneren van het ambt van alle gelovigen binnen het pastoraat van WGK van de Protestantse Gemeente in Gorinchem”?

Visie en beleving van het pastoraat

Als belangrijkste kerntaken van de kerk wordt door de respondenten aangegeven het gevormd en toegerust worden om een christelijk leven te leiden en het samen loven en aanbidden van God. Ook wordt het belangrijk gevonden dat er voorbede wordt gedaan voor mensen en gebeurtenissen en wil men samen verantwoordelijk zijn voor de opbouw van de gemeente door de inzet van de gaven en talenten die iedereen heeft ontvangen. Het omzien naar mensen in nood wordt in veel mindere mate als een kerntaak van de kerk gezien en het vinden van antwoorden op levens-en geloofsvragen wordt ook door weinig mensen genoemd.

Het pastoraat wordt gezien als omzien naar elkaar. Het sociale aspect overheerst. Elkaar bezoeken, een praatje maken en elkaar, zowel geestelijk als financieel, steunen worden als belangrijkste doelen genoemd. Een klein aantal kerkleden ziet het pastoraat alleen als een hulpmiddel bij problemen. Als er geen problemen zijn, vinden zij pastoraal bezoek niet nodig. Een kwart van de kerkleden ziet het pastoraat als een intern middel en niet voor mensen buiten de eigen kerk. Als we pastoraat koppelen aan het ambt van alle gelovigen vindt het grootste deel van de leden dat het een taak is van iedereen. Slechts een klein aantal ziet het als een specifieke taak van ambtsdragers en kerkelijk werkers.

Als we specifiek inzoomen op het 1 op 10 pastoraat vindt een klein aantal personen dat vermanen/bidden en het geloofsgesprek een specifieke taak van een ambtsdrager of pastoraal werker is en niet van een mentor. Het overgrote deel vindt echter dat de mentor wel kan bidden en het geloofsgesprek voeren. Van deze groep geeft ruim de helft aan dat zij het vermanen wel een taak van de ambtsdrager vinden. Degene die de mentoren ook toevertrouwen om het geloofsgesprek te voeren en te bidden zijn allemaal tussen de 30 en 60 jaar en het grootste deel daarvan is man.

De beleving van het pastoraat in het geheel, zoals het in de huidige situatie wordt toegepast, is over het algemeen slecht. Er wordt aangegeven dat er weinig of geen pastoraal bezoek wordt ontvangen. Ook is het concept '1 op 10 pastoraat' voor velen onduidelijk en weet men niet wie de mentor is. Deze onduidelijkheid heeft ervoor gezorgd dat het pastoraat door velen wordt gezien als een sociale aangelegenheid in plaats van een pastorale. Er is niet duidelijk of het 1 op 10 pastoraat het 'oude' pastorale bezoek van een ambtsdrager vervangt of aanvult. Een groot gedeelte van de kerkleden geeft aan dat zij wel graag bezoek zouden ontvangen, wat nu niet het geval is. Slechts één derde van de mensen is blij met de huidige vorm van pastoraat en heeft goede ervaringen.

Ook voor mentoren is niet altijd duidelijk wat van hen wordt verwacht. Sommige zijn zeer actief, maar er zijn er ook die niet de taak vervullen die van hen gevraagd wordt. Ook horen we bij hen twijfels of deze vorm van pastoraat wel de juiste is voor deze gemeente. Het opbouwen van een relatie kost soms veel tijd, mentoren worden vaak niet gezien als vervanging van een ambtsdrager en het tekort aan mentoren zorgt ervoor dat veel mensen niet de pastorale zorg krijgen die zij zouden willen.

Visie ambt van alle gelovigen

Ruim de helft van de kerkleden geeft aan dat het ambt van alle gelovigen er is voor ieder dooplid. Ongeveer een derde is van mening dat het ambt van alle gelovigen er is voor ieder belijdend lid en slechts een klein aantal is van mening dat het ambt van alle gelovigen er alleen is voor degene die Jezus hebben aangenomen als hun Heer en Heiland. De betrokkenheid bij de kerk komt het meest tot uiting in het kerkbezoek. Opvallend is dat, naast het kerkbezoek, het doneren van een jaarlijkse financiële gift als tweede uiting van betrokkenheid wordt aangegeven. Niemand heeft aangegeven niet actief betrokken te zijn.

Het ambt van alle gelovigen komt het beste tot uiting in de eigen gemeente. Daarnaast zetten de kerkleden hun gaven in bij christelijke organisaties of verenigingen. Bijna 12% zegt niet te weten of zij wel gaven hebben om in te zetten. Dit is een opvallend groot aantal, mede omdat iedereen wel aangeeft actief betrokken te zijn. Slechts een klein gedeelte van de kerkleden zet zijn/haar gaven helemaal niet in. Wel wordt er voldoende ruimte ervaren om de eigen gaven in te zetten. Naarmate men ouder wordt ervaart men wel minder ruimte. Enkele kerkleden geven aan dat zij een beperking ervaren en zien graag meer ruimte om de eigen gaven in te zetten. Zaken die hierbij worden genoemd zijn ondersteuning bij de kerkdienst, organisatie van gebedsdiensten of zoeken naar andere liederen om in de dienst te zingen.

5. Eindconclusie en advies

De hoofdvraag van ons onderzoek luidt: “Welke aan onderzoek ontleende aspecten en inzichten kunnen bijdragen om te komen tot een visie op het functioneren van het ambt van alle gelovigen binnen het pastoraat van WGK van de Protestantse Gemeente in Gorinchem?”. Uit het onderzoek is gebleken dat er een visie op het pastoraat aanwezig is vanuit de beleidsplannen. Daarin wordt de mentor uit het 1 op 10 pastoraat gezien als iemand die staat in het ambt van alle gelovigen. In onze eindconclusie en advies willen wij de vraag verder aanscherpen: “Wat zou de visie moeten zijn op het functioneren van het ambt van alle gelovigen binnen het pastoraat van WGK van de Protestantse Gemeente in Gorinchem, op basis van aan onderzoek ontleende aspecten en inzichten?”.

Wij zijn ons onderzoek gestart met een literatuuronderzoek. Daaruit is gebleken dat het algemene ambt van alle gelovigen een legitieme plaats kan en mag hebben binnen het pastoraat (geloofsgesprek) van de WGK. Deze lijn treffen we al aan bij Luther, al zien we wel in de loop van de kerkgeschiedenis dat hij bijzondere ambt meer de pastorale taken is gaan uitvoeren. Vanuit het Nieuwe Testament zien we dat iedere gelovige over één of meer gaven beschikt. Dit sluit de pastorale gave niet uit, maar in. De vraag die zich hier voordoet is hoe beide ambten zich tot elkaar verhouden. Zijn beide ambten gelijkwaardig of is het bijzondere ambt maar dan het algemene ambt? Heeft het algemene ambt een andere status dan het bijzondere ambt?

Vervolgens hebben we onderzocht of er een visie op het pastoraat binnen de WGK aanwezig is. Uit het beleidsplan 2011-2015 en het beleidsplan van de Taakgroep Pastoraat 2015 hebben wij de nodige informatie kunnen distilleren. Er is een heldere visie op het pastoraat aanwezig. De taken en verantwoordelijkheden zijn afgebakend. De wijkouderling heeft weer een nadrukkelijke rol in het pastoraat door zelf actief mee te doen in het brengen van huisbezoeken. Uit de diepte interviews is gebleken dat dit vanuit de gemeente wordt gewaardeerd. Als het om het afleggen van pastorale bezoeken gaat, is het praktisch onderscheid tussen het pastorale bezoek van de wijkouderling en die van de mentor flinterdun. De bezoeken die de mentor uit het 1 op 10 pastoraat brengt worden als laagdrempelig gekenmerkt. Wat zijn laagdrempelige bezoeken? Als zorgpunten vanuit de beleidsplannen kunnen worden genoemd dat de vraag naar pastoraat groter is dan het aanbod, dat de ledenadministratie niet optimaal functioneert en dat de toerusting en kadervorming beter zou kunnen functioneren.

Vanuit het praktijkonderzoek is gebleken dat het ambt van alle gelovigen kan functioneren binnen het pastoraat van de WGK. In het huidige 1 op 10 pastoraat, waarin mentoren in het ambt van alle gelovigen staan, komt naar voren dat er mentoren zijn die het geloofsgesprek daadwerkelijk aangaan. Uit het onderzoek is ook gebleken dat er mentoren zijn die dit niet doen. Soms worden er helemaal geen bezoeken gebracht. Van de ca. 40 mentoren die er zouden moeten zijn, zijn er ca. 20 vacant. Van de ca. 20 die over zijn, is niet iedereen daadwerkelijk actief in het bezoekwerk.

Uit het praktijkonderzoek is naar voren gekomen dat het huidige pastoraat als onvoldoende wordt gewaardeerd. Hoewel er een duidelijke visie op het pastoraat aanwezig is (vanuit de beleidsplannen) en een afbakening van de taken en verantwoordelijkheden, lijkt het erop dat de inhoud hiervan onvoldoende binnen de gemeente bekend is. Een ander aspect is dat de ledenadministratie niet optimaal is. Als gevolg hiervan kan het zijn dat tijdige en correcte informatie wordt gemist, om adequaat te kunnen reageren in bepaalde pastorale situaties. Het LRP-systeem (het landelijk opererend systeem voor de ledenadministratie binnen de Protestantse Kerk in Nederland) zou meer benut kunnen worden. Is het bijhouden van de ledenadministratie sowieso een taak van de wijkouderling of zou daarvoor ook een gemeentelid ingezet kunnen worden?

Op dit moment is niet volledig helder wat de pastorale behoefte is binnen de gemeente. De vijf wijkouderlingen hebben nu per persoon ca. 120 pastorale eenheden te bezoeken. Doordat de wijkouderlingen zelf weer in het pastoraat werkzaam zijn, zal de komende tijd duidelijk worden welke adressen bezoek wensen en welke niet. Het eerder genoemde LRP-systeem kan een rol spelen bij het registreren van adressen die bezoek wensen en welke niet.

Een ander belangrijk aspect is het ontbreken van voldoende capaciteit binnen het pastoraat. Dit probleem wordt niet zomaar opgelost. De oplossing is, naar onze mening, niet direct afhankelijk van de wijze waarop het pastoraat is georganiseerd. Wel zijn wij van mening dat als de structuur van het pastoraat binnen de gemeente helder gecommuniceerd is, dit kan bijdragen aan meer bereidwilligheid om een taak binnen het pastoraat te vervullen. Recent heeft de kerkenraad besloten het aantal pastorale ouderlingen uit te breiden tot zeven personen.

De hamvraag die overblijft is, hoe komen we tot een beter functionerend pastoraat? En welke rol zien we daarin weggelegd voor het ambt van alle gelovigen of de huidige mentor in het 1 op 10 pastoraat?

Op basis van dit onderzoek doen we de volgende aanbevelingen om te komen tot een heldere visie op het ambt van alle gelovigen in het pastoraat. Naar onze mening is het belangrijk deze stappen in chronologische volgorde uit te voeren.

Invulling pastoraat

Op basis van dit onderzoek kunnen we concluderen dat er keuzes gemaakt moeten worden, maar ook dat er meerdere wegen zijn om tot een oplossing te komen.

De eerste keuze zou kunnen zijn om met het 1 op 10 pastoraat te stoppen. Hierbij komt het (driejaarlijkse) pastorale bezoek volledig bij de ouderlingen te liggen en zal moeten worden overwogen of het aantal ouderlingen, zoals momenteel is voorgesteld, voldoende zal zijn. De hoeveelheid gesprekken die een ouderling per jaar zou kunnen afleggen, gebaseerd op de sociale belasting, zou hierin een leidraad kunnen zijn. Wij zien hierin ook een mogelijke taak voor degene die voorheen als mentor hebben gefungeerd. Zij zouden de ouderling kunnen ondersteunen als bezoekbroeder/zuster. Tevens wordt hiermee een kweekvijver voor mogelijk toekomstige ambtsdragers gecreëerd.

De tweede keuze zou kunnen zijn om het 1 op 10 pastoraat opnieuw te structureren en binnen de gemeente bekend te maken. Het 1 op 10 pastoraat zal gaan functioneren zoals het oorspronkelijk was bedoeld. Hierbij zal een keuze moeten worden gemaakt welke taken er bij een mentor worden neergelegd. Het lezen uit de Bijbel en het bidden met de pastorant zijn voor ons belangrijke zaken die wij bij een mentor neer zouden leggen. Ook het geloofsgesprek zien wij als een taak die zowel bij een ouderling als bij een mentor zou kunnen liggen. Een belangrijke voorwaarde is dat de manier waarop het is gestructureerd heel goed gecommuniceerd zal moeten worden naar ieder gemeentelid. Ook zullen er voldoende mentoren moeten zijn. De huidige capaciteit is onvoldoende en zal verdubbeld moeten worden, anders zien wij hier geen toekomst in. Naast de capaciteit dient er voldoende aandacht te zijn voor voldoende praktische toerusting. Ook de ouderlingen zullen hierbij een duidelijke rol blijven spelen. Zij blijven eindverantwoordelijk en zullen regelmatig met hun mentoren moeten doorspreken hoe het pastoraat verloopt en of zij ergens in kunnen/moeten voorzien.

De derde keuze zou kunnen zijn om beide bovenstaande opties te combineren. Het pastorale bezoek zou om de twee jaar kunnen plaatsvinden. Het eerste jaar door een mentor uit het 1 op 10 pastoraat en twee jaar later door een ouderling. Hiermee is het mogelijk om de bezoekfrequentie te verhogen

van driejaarlijks naar tweejaarlijks, terwijl de ouderling maar eens in de vier jaar op bezoek gaat. Natuurlijk kan ook worden gekozen voor een andere frequentie. Hiervoor zou in eerste instantie gekeken kunnen worden naar mentoren die deze rol willen gaan invullen. Hierbij geldt wel dat moet worden voldaan aan de voorwaarden zoals beschreven zijn bij de tweede keuze.

Ons advies zou zijn om te stoppen met het 1 op 10 pastoraat in de huidige vorm. Uit het literatuuronderzoek is gebleken dat het ambt van alle gelovigen een taak kan hebben in het pastoraat. Uit het praktijkonderzoek is dit bevestigd. Toch zien we dat het huidige pastoraat onvoldoende wordt gewaardeerd. Dit wordt naar onze mening vooral veroorzaakt door het overvragen van het ambt van alle gelovigen en het ontbreken van vooral praktische toerusting. De lijn die is ingezet om het huisbezoek weer te doen plaatsvinden door de wijkouderling, wordt positief gewaardeerd. Zet die lijn voort en breidt die uit! Maak daarbij gebruik van het algemene ambt van alle gelovigen onder nadrukkelijke verantwoordelijkheid van het bijzondere ambt. Trek hierin gezamenlijk op.

Communicatie

Binnen de gemeente is veel onduidelijkheid over de invulling van het pastoraat. Niet alleen de leden, maar ook een gedeelte van de mentoren heeft geen duidelijk beeld van de organisatie van het pastoraat.

Om deze rede is het essentieel dat de wijze waarop het pastoraat georganiseerd gaat worden, helder is voor ieder gemeentelid. Voor iedereen moet duidelijk zijn wie zijn of haar mentor is, wie de ouderling is waar ze hun behoeften neer kunnen leggen en hoe het pastoraat praktisch is ingericht. Dit geldt ook voor de mentoren. Ook naar hen toe zal goed moeten worden gecommuniceerd. Zij moeten zich bewust zijn van de taken die van hen worden verwacht en er moet hen ook regelmatig worden gevraagd of zij deze ook vervullen.

Uit het beleidsplan 'Taakgroep Pastoraat 2015' is helder verwoord wat er van het gemeentelid wordt verwacht. Pastoraat is een verantwoordelijkheid van heel de gemeente en raakt niet alleen het huisbezoek (geloofsgesprek). Door hier regelmatig aandacht aan te schenken in prediking, catechese en kringwerk, wordt de gemeente van Jezus Christus toegerust in het omzien naar elkaar.

Ook als gekozen wordt voor een variant zonder mentoren blijft communicatie essentieel. Iedereen moet duidelijk weten hoe het pastoraat is geregeld, bij wie pastorale vragen neergelegd kunnen worden en met welke frequentie er iemand op bezoek komt.

Het is belangrijk om de werkzaamheden binnen de verschillende taakgebieden helder te hebben. Wij denken dat dit ook een positieve bijdrage kan leveren bij het vervullen van vacatures binnen het pastoraat, zowel ambtelijk als niet ambtelijk.

Administratie

Om ervoor te zorgen dat ieder gemeentelid de pastorale zorg krijgt waar behoefte aan is en die aansluit bij de beschikbare capaciteit, moet er een goede administratie zijn. Een goede administratie is een belangrijke basis om het pastoraat op een juiste wijze vorm te geven.

Om de ledenadministratie beter op orde te krijgen denken wij bijvoorbeeld aan een beter en efficiënter gebruik van het LRP-systeem. Dit systeem is een landelijk ledenadministratiesysteem vanuit de Protestantse Kerk in Nederland (PKN). Vanuit de PKN zelf weten we dat ze daarbij ondersteuning aanbieden. Daarnaast is het goed bij naburige gemeenten te kijken hoe het systeem

daar functioneert. Uit het onderzoek is gebleken dat het doorgeven van Excel-lijsten of LRP-uittreksels zorgt voor veel onduidelijkheid en slecht functioneert.

Voor het op orde brengen van de administratie zou een beroep gedaan kunnen worden, vanuit het ambt van alle gelovigen, op gemeenteleden met een administratieve gave. Er kan binnen de gemeente worden gezocht naar leden die hier tijd aan willen en kunnen besteden. Als de administratie op orde is zouden zij deze taak kunnen voortzetten in het maandelijks voorzien van de mentoren van uniforme LRP-uitdraaien. Dit beperkt de hoeveelheid LRP-accounts en voorziet iedereen van juiste informatie.

Op basis van een betere ledenadministratie dient naar onze mening, de benodigde capaciteit te worden vastgesteld om het pastoraat op een verantwoorde manier vorm en inhoud te geven.

Wijkgericht werken

Een laatste advies wat wij de WGK willen geven, is om op de langere termijn te overwegen om wijkgericht te gaan werken, zoals in meerdere gemeenten gebeurt. Het voordeel van wijkgericht werken kan zijn dat de gaven van verschillende leden kunnen worden benut binnen de wijk. De huidige mentor kan een rol blijven spelen bij de laagdrempelige bezoeken (bij rand- en buitenkerkelijken). Omdat wijkgericht werken contextgevoelig is, adviseren wij om hier een onderzoek voor te laten uitvoeren door bijvoorbeeld een theologiestudent. De huidige mentor kan een rol blijven spelen bij de laagdrempelige bezoeken (bij rand- en buitenkerkelijken).

Bibliografie

- Akker van den, N., & Nissen, P. (2009). *Wegen en dwarswegen. Tweeduizend jaar christendom in hoofdlijnen*. (4 ed.). Amsterdam: Boom.
- Anderson, R. D. (2008). *1 Korinthiërs*. (J. v. Bruggen, Red.) Kampen: Kok.
- Aune, D. (1997). *Word Biblical Commentary - Revelation 1-5*. Nashville: Thomas Nelson.
- Balke, W., Klok, J., & Spijker van 't, W. (2008). *Johannes Calvijn, zijn leven, zijn werk*. Kampen: Kok.
- Bavinck, H. (1998). *Gereformeerde dogmatiek*. Kampen: Kok.
- Beek van de, A. (2013). *Van Kant tot Kuitert en verder. De belangrijkste theologen sinds 1800*. (4 ed.). Kampen: Kok.
- Beek van de, A. (2014). *Gemeente van Christus. Schetsen voor de praktijk*. Zoetermeer: Meinema.
- Beker, E., & Hasselaar, J. (1990). *Wegen en kruispunten in de dogmatiek*. Kampen: Kok.
- Belder, J., Egas, A., Joppe, J., Kranendonk, W., Labee, B., Visser, B., . . . Zevenbergen, P. (2015). *Bijbel met uitleg*. Apeldoorn: De Banier.
- Berkhof, H. (1993). *Christelijk geloof* (7 ed.). Nijkerk: G.F. Callenbach.
- Berkouwer, G. (1970). *Dogmatische studiën - De kerk 1*. Kampen: Kok.
- Bette, J. C., Brink van den, G., & Courtz, H. (1988). *Studiebijbel, Hebreeën tot en met Judas* (2e (2000) ed.). Veenendaal: Centrum voor Bijbelonderzoek.
- Bette, J. C., Brink van den, G., & Courtz, H. (1990). *Studiebijbel, De Handelingen der Apostelen*. Soest: In de Ruimte.
- Bette, J. C., Brink van den, G., & Jagt van der, J. (1996). *Studiebijbel, De brieven van Paulus aan de Corinthiërs*. Soest: In de Ruimte.
- Bette, J. C., Brink van den, G., & Zwiép, A. W. (2000). *Studiebijbel, Openbaring van Johannes*. Veenendaal: Centrum voor Bijbelonderzoek.
- Boer den, C. (2016, Januari 30). [http://www.dsdenboer.refoweb.nl/Voordrachten.asp/het kerkelijk ambt](http://www.dsdenboer.refoweb.nl/Voordrachten.asp/het%20kerkelijk%20ambt). Opgehaald van dsdenboer.refoweb.nl.
- Brienen, T. (2008). *Van ambt naar dienst. Een Bijbelse visie op diensten en bedieningen*. Kampen: Kok.
- Brink van den, G., & Kooi van der, C. (2012). *Christelijke dogmatiek* (3e ed.). Zoetermeer: Boekencentrum.
- Brink van den, G., Campen van, M., & Graaf van der, J. (1996). *Geground geloof*. Zoetermeer: Boekencentrum.
- Calvijn, J. (2009). *Institutie*. (C. A. de Niet, Vert.) Houten: Den Hertog.
- Cameron, E. (2012). *The European reformation*. New York: Oxford University Press.
- De Nederlandse Geloofsbelijdenis*. (1561).

De Heidelbergse Catechismus. (1563).

Deursen van, F. (2012). *De eerste en tweede brief van Petrus. De brief van Judas*. (Vol. Iw). Amsterdam: Buijten & Schipperheijn Motief.

Dillard, R., & Longman, T. (2007). *Inleiding op het Oude Testament*. Heerenveen: Groen.

Doornenbal, R. J. (2005). *Gaven voor de gemeente. Over het werk en de gaven van de Heilige Geest*. (R. J. Doornenbal, & P. A. Siebesma, Red.) Zoetermeer: Boekencentrum.

Erwich, R. (2005, December). Ecclesiologie van de participatie. *Soteria*.

Exalto, K. (1983). *Rondom de doopvont*. (W. van 't Spijker, W. Balke, & K. Exalto, Red.) Kampen: De Groot Goudriaan.

Exalto, K. (1990). *De kerk. Wezen, weg en werk van de kerk naar reformatorische opvatting*. (W. van 't Spijker, W. Balke, & K. Exalto, Red.) Kampen: De Groot Goudriaan.

Feenstra, J. (1950). *Onze geloofsbelijdenis*. Kampen: Kok.

Fernández-Armesto, F., & Wilson, D. (1997). *Reformatie Christendom en de wereld 1500 - 2000*. Amsterdam: Anthos.

Genderen, J., & Velema, W. (1992). *Beknopte Gereformeerde Dogmatiek* (3e (2001) ed.). Kampen: Kok.

Graafland, C. (1999). *Gedachten over het ambt*. Zoetermeer: Boekencentrum.

Groeneveld, A. (2009). *Luthers gezien. Een oude traditie in een nieuwe kerk*. (E. Hallewas, & H. Mudde, Red.) Kampen: Kok.

Haaften van, H. (2007). *1 op 10 Pastoraat. Een missionair-pastorale aanpak in de christelijke gemeente*. Zoetermeer: Boekencentrum.

Hendriks, A. N. (1977). *Kerk en ambt in de theologie van A.A. van Ruler*. Amsterdam: Buijten en Schipperheijn.

Hoek, J. (2008). *Geroepen in een nieuwe eeuw*. Zoetermeer: Boekencentrum.

Houwelingen van, P. (1991). *1 Petrus. Rondzendbrief uit Babylon*. (2e (1997) ed.). (J. van Bruggen, Red.) Kampen: Kok.

Kerkenraad WGK Gorinchem. (2015, September 18). *Protestantse Gemeente Gorinchem, Wijkgemeente Grote Kerk, voor gereformeerd belijden*. Opgehaald van <http://www.pgkgrotekerk.nl/>

Meulen van der (red.), H. C. (1999). *Liefdevol oog en open oor*. Zoetermeer: Boekencentrum.

Ouweneel, W. (2010). *De kerk van God 1*. Heerenveen: Medema.

Paul, M.-J., & Koorevaar, H. (2013). *Theologie van het Oude Testament*. Zoetermeer: Boekencentrum.

Protestantse Kerk Nederland. (2015, December 28). Opgehaald van Protestantse Kerk Nederland - Kerkorde en Ordinanties: <http://www.protestantsekerk.nl/Lists/PKN-Bibliotheek/Kerkorde-en-ordinanties-compleet.pdf>

Reid, J. (1954). *Calvin's Theological Treatises*. Westminster: John Knox Press.

- Ridderbos, H. (1966). *Paulus, ontwerp van zijn theologie*. Kampen: Kok.
- Ruitenburch van, P. (2010). *Iedereen een ambt*. Houten: Den Hertog.
- Schnabel, E. (2012). *Exegetical Commentary on the New Testament - Acts*. Grand Rapids, Michigan: Zondervan.
- Schuurman, M. J. (2015, December 19). *Vragen voor een gesprek over "het ambt van alle gelovigen"*. Opgehaald van <https://mjschuurman.wordpress.com/.../vragen-voor-een-gesprek-over-h...>
- Spijker van 't, W. (2002). *Luther, belofte en ervaring*. (2e herziene ed.). Kampen: Kok.
- Ursinus, Z. (2008). *Het schatboek der verklaringen van de Heidelbergse Catechismus, deel 1* (5 ed.). Houten: Den Hertog.
- Vanhoozer, K. J. (2008). *Theological Interpretation of the New Testament*. Grand Rapids, Michigan: Baker Academic.
- Vanhoozer, K. J. (2008). *Theological Interpretation of the Old Testament*. Grand Rapids, Michigan: Baker Academic.
- Verboom, W. (1996). *De theologie van de Heidelbergse Catechismus*. Zoetermeer: Boekencentrum.
- Verboom, W. (2005). *Het troostboek van de kerk. Over de Heidelbergse Catechismus*. (W. van 't Spijker, Red.) Houten: Den Hertog.
- Wentsel, B. (1981). *Dogmatiek - Het Woord, de Zoon en de dienst*. Kampen: Kok.
- WGK. (2011). *Beleidsplan PGG WGK 2011-2015 inclusief werkplannen definitief*. Gorinchem: In eigen beheer.
- WGK. (2015). *Beleidsplan Taakgroep Pastoraat*. Gorinchem: In eigen beheer.

Bijlage 1: Verantwoordingsdocument Praktijkonderzoek

Deze bijlage bevat het complete onderzoeksrapport, waarvan in hoofdstuk 3 een verkorte versie is weergegeven.

Dit praktijkonderzoek is onderdeel van het afstudeerproject waarmee we willen komen tot een visie op het functioneren van het ambt van alle gelovigen binnen het pastoraat. De gemeente waarin dit onderzoek is uitgevoerd is: Wijkgemeente Grote Kerk (WGK) van de Protestantse Gemeente in Gorinchem.

Het eerste onderwerp wat we hebben onderzocht is de visie en de beleving van het pastoraat. Om hier een beter beeld van te krijgen hebben we gevraagd naar de belangrijkste kerntaken van de kerk, hoe mensen pastoraat definiëren en hoe men de huidige vorm van pastoraat beleeft.

Als belangrijkste kerntaken worden genoemd het samen loven en aanbidden van God en het worden gevormd en toegerust voor een christelijk leven. Bij pastoraat overheerst het sociale omzien naar elkaar en komt het geloofsgesprek en de pastorale zorg op een veel minder prominente plaats te staan.

De beleving van het pastoraat wordt door slechts een kleine groep ‘goed’ genoemd. Velen geven aan zeer weinig of nooit iets van pastoraat te ervaren. Door gebrek aan mentoren bestaan er diverse wijken zonder mentor en, omdat de ouderlingen ook niet op bezoek gaan, is er geen pastoraat. Ook bij de mentoren zelf is de beleving niet optimaal. Sommige van hen hebben geen duidelijk beeld van hun taak en vullen die naar eigen inzicht in. De mentoren voelen zich weinig gesteund en ervaren weinig toerusting.

Het tweede onderwerp wat we hebben onderzocht is de visie op het ambt van alle gelovigen. Om hier een beter beeld van te krijgen hebben we gevraagd naar de plaats van het ambt in de gemeente en hoe het tot uiting komt in de gemeente.

Ruim de helft van de kerkleden geeft aan dat het ambt van alle gelovigen er is voor ieder dooplid, en kwart voor ieder belijdend lid en een klein gedeelte geeft aan dat het alleen is voor de ‘echte gelovige’. Het ambt komt het beste tot uiting in de kerkgang en het betrokken zijn op de gemeente. Iedereen zegt op enige wijze betrokken te zijn en zich in te zetten voor de naaste. Er wordt door het overgrote deel van de kerkleden ervaren dat er voldoende ruimte binnen de kerk is om hun persoonlijke gaven in te zetten.

Inhoud

<u>Inleiding:</u>	56
<u>Doel van het onderzoek</u>	56
<u>Deelvragen</u>	56
<u>Begripsafbakening</u>	57
<u>Persoonlijke gegevens</u>	57
<u>Visie en beleving van het pastoraat</u>	57
<u>Visie op het ambt van alle gelovigen</u>	57
<u>De begrippen enquête en diepte-interview</u>	57
<u>Methode:</u>	58
<u>Populatie en steekproef</u>	58
<u>Populatie</u>	58
<u>Steekproef</u>	58
<u>Meetinstrumenten (Operationalisatie)</u>	59
<u>Analysemethoden</u>	62
<u>Verwerking</u>	62
<u>Beschrijving</u>	62
<u>Toetsing</u>	62
<u>Resultaten:</u>	63
<u>Persoonlijke gegevens</u>	63
<u>Wat is uw / jouw leeftijd?</u>	63
<u>Wat is uw / jouw geslacht?</u>	64
<u>Hoe is uw / jouw gezinssamenstelling?</u>	64
<u>Welk type lidmaatschap is op u / jou van toepassing?</u>	65
<u>Visie en beleving van het pastoraat</u>	65
<u>Wat vindt u de drie belangrijkste kerntaken van de kerk?</u>	65
<u>Omschrijf in maximaal drie zinnen wat u / jij onder pastoraat verstaat</u>	66
<u>In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?</u>	67
<u>Het 1 op 10 pastoraat is er vooral om in alle dingen met elkaar mee te leven. Vermanen/bidden en geloofsgesprek is meer een taak van de ouderling!</u>	67
<u>Hoe ervaart u / jij het pastoraat (denk hier aan bijv. huisbezoek / mentorbezoek) in de huidige situatie?</u>	69
<u>Welk cijfer geeft u / jij het functioneren van het 1 op 10 pastoraat?</u>	70
<u>Visie ambt van alle gelovigen</u>	73
<u>De Reformatie heeft opnieuw aandacht gevraagd voor het ambt van alle gelovigen.</u>	73
<u>Met welke stelling bent u / jij het (meest) eens?</u>	73

<u>Ik ben actief betrokken bij de kerk:</u>	74
<u>Op welke wijze zet u / jij, uw / jouw gaven in voor de opbouw van de gemeente?</u>	74
<u>Ervaart u / jij in de kerk voldoende ruimte om uw / jouw gaven in te kunnen zetten?</u>	75
<u>Heeft u / jij nog opmerkingen naar aanleiding van deze enquête?</u>	76

Inleiding:

Doel van het onderzoek

Het uiteindelijke product van dit onderzoek zal een adviesrapport zijn, met betrekking tot het functioneren van het ambt van alle gelovigen binnen het pastoraat van Wijkgemeente Grote Kerk van de Protestantse Gemeente in Gorinchem.

Dit adviesrapport kan worden gebruikt binnen de Taakgroep Pastoraat van de WGK om zowel met de kerkenraad als met gemeenteleden in gesprek te komen. Daarnaast kunnen ook de gemeenteleden zich een beeld vormen van het ambt van alle gelovigen en hun taak in de gemeente.

Voor dit onderzoek hebben wij de volgende hoofdvraag geformuleerd: “Welke aan onderzoek ontleende aspecten en inzichten kunnen bijdragen om te komen tot een visie op het functioneren van het ambt van alle gelovigen binnen het pastoraat van WGK van de Protestantse Gemeente in Gorinchem?”

Deze hoofdvraag is gebaseerd op spanningen die zijn ervaren ten aanzien van het ambt van alle gelovigen en het bijzondere ambt, zoals ouderling, bij het uitvoeren van werkzaamheden binnen het 1 op 10 pastoraat.

Deelvragen

Om te komen tot een goed onderbouwd antwoord op de hoofdvraag zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

1. Wat houdt het ambt van alle gelovigen in? (literatuuronderzoek naar oorsprong en context van het begrip aller gelovigen)
2. Welke Bijbels-theologische lijnen kunnen we trekken naar het functioneren van het ambt van alle gelovigen in 2016?
3. Welke systematisch-theologische lijnen kunnen we trekken naar het functioneren van het ambt van alle gelovigen in 2016?
4. Welke visie is er binnen WGK op het pastoraat?
5. Hoe functioneert het ambt van alle gelovigen binnen het pastoraat van WGK? (Praktijkonderzoek)
6. Hoe kunnen we vanuit de bronnen de praktijk van het ambt van alle gelovigen (en wellicht andere aspecten binnen de gemeente) verdiepen, corrigeren, verbeteren en vernieuwen?
7. Welk advies kan op basis van bovenstaande deelvragen worden uitgebracht aan de Taakgroep Pastoraat van de WGK?

Begripsafbakening

Bij het praktijkonderzoek hebben we ons gericht op de vragen naar welke visie er is op het pastoraat en hoe het ambt van alle gelovigen daarin functioneert, binnen de WGK. Dit rapport is onderverdeeld in de hoofdstukken persoonlijke gegevens, visie en beleving van het pastoraat en visie op het ambt van alle gelovigen.

Persoonlijke gegevens

In het eerste gedeelte van de enquête is de respondenten gevraagd naar hun persoonlijke gegevens, zoals leeftijd, geslacht, gezinssamenstelling, enz. Deze vragen zijn vooral bedoeld om de respondenten in te kunnen delen en te categoriseren.

Visie en beleving van het pastoraat

In het tweede gedeelte van de enquête is de respondenten gevraagd naar welke beleving er is binnen de gemeente op het pastoraat. Vragen als: “Wat is pastoraat?” “Wie zouden pastorale gesprekken kunnen voeren?” en “Hoe wordt het huidige pastoraat beleefd?” willen we hiermee beantwoorden.

Visie op het ambt van alle gelovigen

Het derde gedeelte van de enquête heeft tot doel het onderzoeken van de visie op het ambt van alle gelovigen. Vragen als: “Wat is het ambt van alle gelovigen voor u?” “Wie staan in dit ambt?” en “Waarom is het ambt van alle gelovigen belangrijk?” staan hierin centraal.

De begrippen enquête en diepte-interview

In dit rapport maken wij gebruik van de term enquête. Als we het onderzoek echter bekijken vanuit de theorie van onderzoek doen, moeten we eigenlijk spreken over een *gestructureerd interview*.

Bij een enquête worden hoofdzakelijk gesloten vragen gesteld waarbij uit meerdere antwoorden gekozen kan worden. De uitkomsten van een enquête zijn cijfermatig en dus eenvoudiger te verwerken.

Om de kwantitatieve uitkomsten van een enquête te benaderen, maar de respondenten de vrijheid te geven hun eigen antwoorden te formuleren, wordt een *gestructureerd interview* gehouden. Hierbij wordt een vragenlijst met zowel open als gesloten vragen afgenomen.

Om ook een goed kwalitatief beeld te krijgen hebben we ook diverse *ongestructureerde interviews* gedaan. Deze worden in dit rapport, met de meer bekende naam, diepte-interview benoemd.

Methode:

Voor dit onderzoek maken wij gebruik van een *gestructureerd interview* om de benodigde informatie te verzamelen. Dit doen wij door middel van een digitale enquête. Via de website van de kerk wordt aan de kerkleden een link aangeboden waarmee zij in de digitale enquête-omgeving komen. De link naar de enquête zal op de hoofdpagina van de website worden gezet, zodat deze gemakkelijk is te vinden. De enquête wordt uitgevoerd met behulp van de studentenversie van 'Enalyzer' (www.enalyzer.com). De vragen worden digitaal aan de mensen voorgelegd en de antwoorden worden digitaal opgeslagen. Een mogelijk nadeel van deze methode is dat respondenten wel moeten beschikken over een internet aansluiting. De vragenlijst bevat hoofdzakelijk open vragen om tot een kwalitatieve uitkomst te komen.

Naast het *gestructureerde interview* zijn er ook enkele *ongestructureerde interviews* gedaan. Hierbij hebben we enkele sleutelfiguren geïnterviewd. Hen zijn dezelfde vragen gesteld als bij het *gestructureerde interview* (digitale enquête). Daarnaast zijn aan hen vragen gesteld die naar voren zijn gekomen bij de analyse van de resultaten van de digitale enquête. Bij dit interview, dat aanzienlijk meer tijd vergt, wordt er echter veel dieper op de zaken ingegaan.

Populatie en steekproef

Populatie

De populatie, oftewel alle personen en organisaties waarover wij een uitspraak willen doen, bestaat uit de volgende eenheden:

- Leden zonder bijzondere functie van de Wijkgemeente Grote Kerk in Gorinchem.
- Ambtsdrager van de Wijkgemeente Grote Kerk in Gorinchem.
- Mentoren uit het 1 op 1- pastoraat van de Wijkgemeente Grote Kerk in Gorinchem.

Steekproef

- Om tot een representatief resultaat te kunnen komen is gekozen voor een steekproef met een vooraf bepaald minimum van 20% van de kerkgangers. Dit minimum hebben we op de volgende wijze bepaald: er wordt geschat dat de gemeente bestaat uit ongeveer 600 kerkgangers, van wie er ongeveer 100 buiten ons onderzoek vallen omdat zij de minimale leeftijd van 17 jaar nog niet hebben bereikt. Officieel bestaat in deze gemeente een gemiddelde pastorale eenheid uit 1,7 gemeentelid. Ervanuit gaande dat er van deze pastorale eenheden, één per gezin reageert, zou de minimale hoeveelheid reacties liggen op 20% van 350, oftewel 70 reacties.
- De steekproef is aselekt gekozen. Iedereen heeft de mogelijkheid gehad om de enquête in te vullen omdat de link is verspreid via de website van de kerk. Dit betekent echter wel dat achteraf gecontroleerd moet worden of de respondenten een gemiddelde qua leeftijd en geslacht representeren van de hele gemeente. Dit gemiddelde zal worden bepaald aan de hand van de officiële gegevens die van deze gemeente beschikbaar zijn.

Meetinstrumenten (Operationalisatie)

De operationalisatie houdt in dat we alle begrippen, waarover wij in dit onderzoek een uitspraak willen doen, gaan vertalen naar een concrete vraagstelling. Vanuit de deelvragen gaan we concrete vragen maken. Om de enquête zo breed mogelijk toepasbaar te maken hebben wij ervoor gekozen voornamelijk open- en enkele gesloten vragen te formuleren.

Persoonlijke gegevens

Om te kunnen nagaan of de respondenten een gemiddelde van de gehele gemeente vormen zullen we hen vragen naar enkele persoonlijke gegevens. Deze gegevens zullen we ook gebruiken om de responses te categoriseren.

Wij hebben er voor gekozen in deze categorie geen open vragen te stellen. Dit heeft twee redenen. De eerste is dat de vragen die wij hier willen stellen zich niet lenen voor het stellen van een open vraag. De tweede reden is dat we voor het categoriseren van antwoorden concrete gegevens willen gebruiken en niet een grote hoeveelheid aan verschillende criteria.

Voorbeelden van een gesloten vraag:

- Wat is uw / jouw geslacht?
De twee antwoordmogelijkheden die we hierbij geven zijn 'Man' of 'Vrouw'.
- Wat is uw / jouw leeftijd?
De antwoorden op deze vraag zullen we beperken tot de leeftijd vanaf 17 jaar. We kiezen voor deze leeftijd omdat we onze uitspraken over het ambt van alle gelovigen willen beperken tot een groep mensen die zich er meer bewust van is.
- Wat is uw / jouw gezinssamenstelling?
De zes antwoordmogelijkheden op deze vraag zullen zijn:
Alleenstaand, Met partner, Met partner en thuiswonende kinderen, Met partner en uitwonende kinderen, Weduwe/Weduwnaar, Zonder partner met kinderen.
Met deze indeling denken wij alle mogelijke gezinssamenstellingen te ondervangen.
- Welke type lidmaatschap is op u / jou van toepassing?
De drie antwoordmogelijkheden op deze vraag zullen zijn:
Belijdend lid, Dooplid, Gast lid.
Wij denken dat ieder lid binnen één van deze drie categorieën valt.

Visie en beleving van het pastoraat

Omdat wij ons willen richten op de toepassing van het 'ambt van alle gelovigen' binnen het pastoraat, willen wij een beeld krijgen welke visie mensen op het pastoraat hebben, hoe zij het huidige pastoraat beleven en welke visie zij hebben op wie, welke taak binnen het pastoraat kan of mag uitvoeren.

Voorbeelden van een open vraag:

- Omschrijf in maximaal drie zinnen wat u / jij onder pastoraat verstaat.
Omdat het begrip pastoraat niet door iedereen het zelfde wordt geïnterpreteerd, is het belangrijk te weten welke definities de respondenten er aan geven. Omdat definities over het begrip pastoraat erg uitgebreid kunnen worden omschreven en daardoor niet altijd even duidelijk meer zijn, beperken we het antwoord tot drie zinnen. Dit beperkt de respondenten tot het kort, maar krachtig beschrijven van hun visie.
- Hoe ervaart u / jij het pastoraat (denk aan bijv. huisbezoek / mentorbezoek) in de huidige situatie?

Een belangrijk punt in ons onderzoek is de beleving van het huidige pastoraat. Graag horen wij de persoonlijke ervaringen van de respondenten over de huidige vorm. Dit geeft ons inzicht in de beleving en de mogelijkheid een advies te doen voor een mogelijke andere vorm van pastoraat.

Voorbeelden van een gesloten vraag:

- Een kerntaak van de kerk is: Kies er drie:

We willen graag onderzoeken wat mensen tot de kerntaken van een kerk vinden behoren. De gekozen kerntaken kunnen ons helpen inzien waarop mensen het pastoraat beoordelen en waarom zij tot bepaalde conclusies komen. Als antwoordmogelijkheden geven wij negen opties waarvan de negende de mogelijkheid biedt zelf een kerntaak te definiëren. Wij denken met de acht keuzemogelijkheden alle kerntaken te omvatten, maar geven graag de mogelijkheid tot een individuele keuze.

De negen keuzemogelijkheden die wij definiëren zijn:

- Dat God aanbeden wordt en er voorbede wordt gedaan voor mensen en gebeurtenissen.
 - Dan men toegerust en gevormd wordt om het christelijke leven te kunnen leiden.
 - Dat mensen er de ruimte krijgen om antwoorden te vinden op levens- en geloofsvragen.
 - Een gastvrij huis bieden voor jong en oud.
 - Het bereiken van anderen met het evangelie, zowel in Nederland als daarbuiten.
 - Het omzien naar mensen in nood.
 - Samen God loven en aanbidden.
 - Samen verantwoordelijk zijn voor de opbouw van de gemeente door de inzet van elkaars gaven en talenten.
 - Anders...
- In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? Het 1 op 10 pastoraat is er vooral om in alle dingen met elkaar mee te leven. Vermanen/bidden en geloofsgesprek is meer een taak van de ouderling!
Met deze vraag willen wij onderzoeken of de respondenten in het pastoraat onderscheid maken tussen ambtsdragers en 'gewone kerkgangers'. Zien zij in het 1 op 10 pastoraat een echte pastorale taak, inclusief diepgaande gesprekken en vermaningen voor de mentoren of beperken zij deze taken tot een ambtsdrager.
De keuzemogelijkheden zullen zijn: Helemaal mee eens, Gedeeltelijk mee eens, Neutraal, Gedeeltelijk mee oneens, Helemaal mee oneens.

Voorbeeld van een gecombineerde vraag:

- Welk cijfer geeft u het 1 op 10 pastoraat? en waarom?

Om statistische gegevens te krijgen over de huidige vorm van het 1 op 10 pastoraat vragen wij de respondenten het een cijfer te geven. Omdat wij alleen statistische cijfers voor deze vraag niet voldoende vinden, combineren wij deze vraag met de vraag waarom de respondenten een bepaald cijfer hebben gegeven. Hiermee hopen wij een goede onderbouwing te vinden van de positieve en negatieve punten van het huidige pastoraat.

De keuzemogelijkheden voor het geven van een cijfer zijn de hele cijfers 1 t/m 10. De open vraag kan naar behoefte worden ingevuld, hiervoor willen wij geen limiet stellen.

Visie op het ambt van alle gelovigen

Het ambt van alle gelovigen vormt de kern van ons onderzoek. Belangrijk voor ons onderzoek is om te weten welke visie mensen hebben op het ambt van alle gelovigen en in hoeverre zij het al zien functioneren in hun gemeente. Daarnaast willen wij graag inzicht krijgen in welke gaven mensen inzetten in hun gemeente en of zij daarin voldoende ruimte ervaren.

Voorbeeld van een open vraag:

- Ervaart u / jij in de kerk voldoende ruimte om uw /jouw gaven in te zetten?

Met deze vraag willen we onderzoeken of mensen ervaren dat er voldoende ruimte is in de gemeente om de gaven die zij hebben ontvangen (wij zijn van mening dat iedereen minimaal één gave heeft ontvangen) in te zetten.

Voorbeelden van een gesloten vraag:

- De Reformatie heeft opnieuw aandacht gevraagd voor het ambt aller gelovigen. Met welke stelling bent u/jij het (meest) eens?

De keuzemogelijkheden zullen zijn:

- Het ambt van alle gelovigen is voor ieder dooplid.
- Het ambt van alle gelovigen is voor ieder belijdend lid.
- Het ambt van alle gelovigen is alleen voor de ware gelovigen.

Met deze mogelijkheden willen we onderzoeken of de respondenten het moment waarop iemand in het 'ambt van alle gelovigen' staat, bepaald bij de doop, de belijdenis of op het moment dat iemand Jezus heeft aangenomen als zijn / haar Heer en Heiland.

- In ben actief betrokken bij de kerk:

Met deze vraag willen we onderzoeken hoe betrokken de respondenten bij de kerk zijn. Bewust houden we de antwoorden op deze vraag erg ruim, zodat de keuzemogelijkheden niet te veel worden. Wel geven we de mogelijkheid tot het invullen van een eigen keuze.

De keuzemogelijkheden die we geven zijn:

- Door de kerkdiensten te bezoeken.
- Door doordeweekse activiteiten te bezoeken.
- Door een vrijwilligerstaak.
- Door mijn jaarlijkse gift over te maken.
- Door voor / in de kerk te bidden.
- Niet.
- Anders.

- Op welke wijze zet u / jij, uw / jouw gaven in voor de opbouw van de gemeente?

De opbouw van de kerk gaat verder dan alleen de eigen gemeente. Om een inzicht te krijgen of mensen hun gaven inzetten voor alleen de eigen gemeente of ook buiten de eigen gemeente, stellen wij deze vraag. Daarnaast geven wij hen ook de mogelijkheid te antwoorden dat zij hun gaven niet inzetten of niet weten of zij gaven hebben. Wij gaan ervan uit dat iedereen minimaal één gave heeft ontvangen, maar dat geldt niet voor iedereen. Om deze reden is deze laatste optie toegevoegd.

De keuzemogelijkheden zijn:

- Mijn gaven en talenten worden ingezet in de eigen gemeente.
- Mijn gaven en talenten worden in een christelijke organisatie of vereniging ingezet.
- Mijn gaven en talenten worden in een niet-christelijke organisatie of vereniging ingezet.
- Mijn gaven en talenten worden niet ingezet.
- Ik weet niet of ik wel gaven of talenten heb om in te zetten in de gemeente.

- Ervaart u / jij voldoende ruimte om uw / jouw gaven in te kunnen zetten.

De keuzemogelijkheden bestaan uit 'Ja' of 'Nee'. Met deze vraag willen wij onderzoeken of er voldoende ruimte wordt ervaren om een taak binnen de gemeente op zich te nemen.

Als laatste zullen wij nog de vraag toevoegen of mensen opmerkingen hebben naar aanleiding van de enquête. Dit geeft de mogelijkheid tot verduidelijking of aanvulling op wat is geantwoord.

Analysemethoden

Verwerking

Het voordeel van een online enquête is dat de uitkomsten direct inzichtelijk zijn en in grafieken kunnen worden weergegeven. Wel moeten er kruisverwijzingen worden gemaakt om per categorie te beoordelen welk antwoord er is gegeven. Zo willen wij graag weten of bepaalde antwoorden bijvoorbeeld, voornamelijk door een bepaalde leeftijdscategorie wordt gegeven of door personen die het pastoraat een specifieke beoordeling geven.

Beschrijving

Nadat alle benodigde data is gegenereerd, wordt deze geanalyseerd. Vervolgens wordt hier een rapport van geschreven. In dit rapport zullen de gegevens worden toegelicht met een korte beschrijving en worden eventueel de grafieken toegevoegd. Deze grafieken hebben de grote meerwaarde dat iemand die niet het gehele document wil bestuderen, door alleen de grafieken te bekijken, toch een indruk van de uitkomsten kan krijgen.

Toetsing

Uit de theorieboeken kunnen we opmaken dat een internet enquête onder 70 personen die aselekt zijn gekozen een representatief beeld geeft. Om de gegevens, die doormiddel van de enquêtes is verzameld, extra te kunnen toetsen hebben wij ervoor gekozen met enkele sleutelfiguren uit de gemeente, die met het 1 op 10 pastoraat te maken hebben, een diepte-interview te houden. Door de beelden die geschetst worden door de diepte-interviews te vergelijken met het beeld wat geschetst wordt door de enquêtes, kunnen we extra toetsen of de uitkomst van de enquête representatief is.

Resultaten:

Dit zijn de uitkomsten van de enquêtes en de diepte-interviews.
Voor de enquêtes hebben we 76 respondenten.

Bij de diepte-interviews hebben we ervoor gekozen gesprekken aan te gaan met mensen die betrokken zijn bij het 1 op 10 pastoraat. Dit heeft geresulteerd in de volgende lijst geïnterviewde personen:

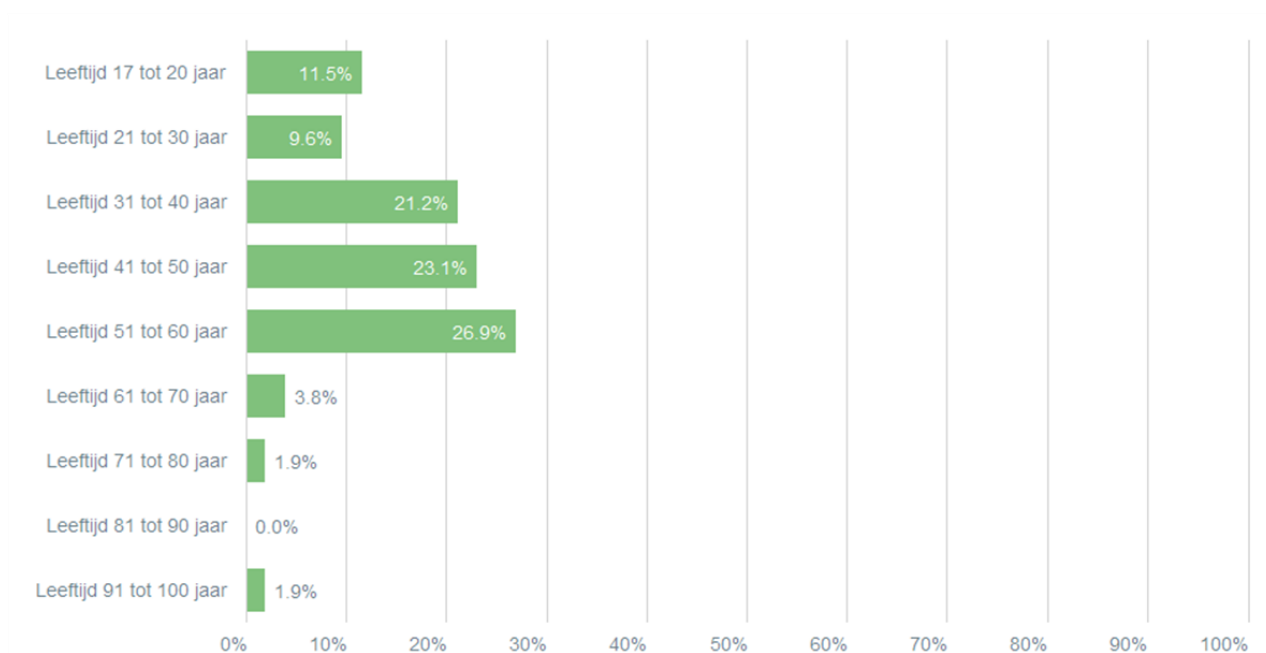
- Kerkelijk werker
- Mentor echtpaar
- Mentor
- Voorzitter Taakgroep Pastoraat

Persoonlijke gegevens

Bij de enquête is, aan de hand van een vragenlijst, aan de respondenten gevraagd naar hun persoonlijke gegevens. In dit gedeelte van het rapport zullen wij ingaan op het totale beeld wat wij hebben gekregen van de geënquêteerden. De persoonlijke gegevens hebben wij vooral gebruikt om antwoorden te kunnen categoriseren en om te beoordelen of de geënquêteerde groep een gemiddelde weergave van de kerkgangers is.

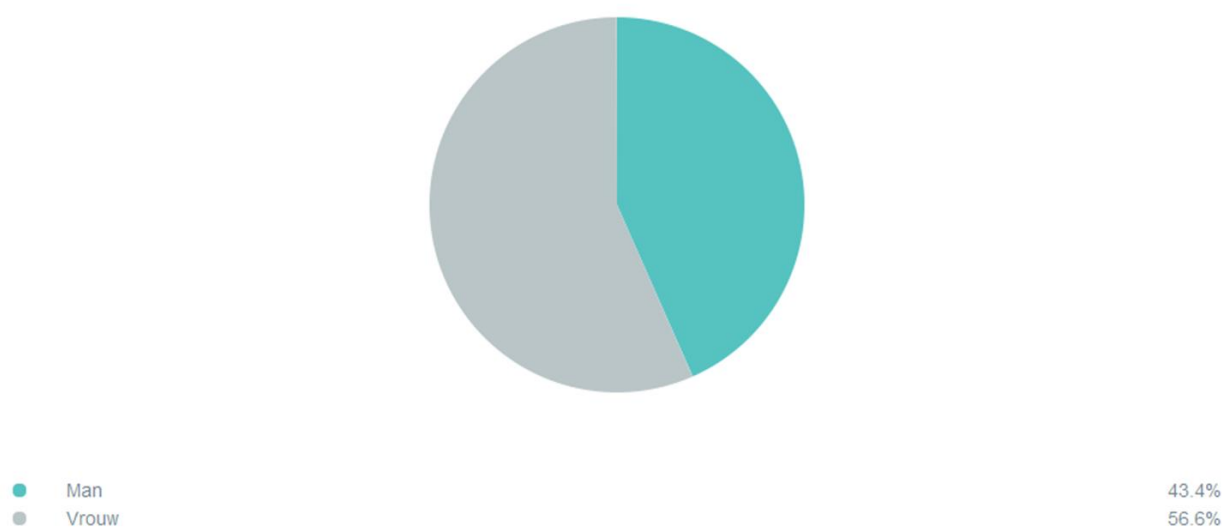
Wat is uw / jouw leeftijd?

De uitkomst van deze vraag heeft ons aangetoond dat de respondenten qua leeftijd voldoende variëren om een redelijk gemiddelde van de gehele gemeente te zijn. De enige afwijking die we zien is dat de gemeente, die uit 1249 leden bestaat, voor ruim een kwart uit ouderen boven de 60 jaar bestaat. In onze enquête zien we maar ongeveer 7,5 % ouderen. Dit kleinere aantal is verklaarbaar met de manier van enquêteren. Vele ouderen hebben niet de kennis of mogelijkheid om een digitale enquête in te vullen. Om deze groep voldoende tot zijn recht te laten komen zullen we deze meer belichten in onze diepte-interviews. Er zal bij deze gesprekken specifiek worden gevraagd naar de ervaringen van en met ouderen.

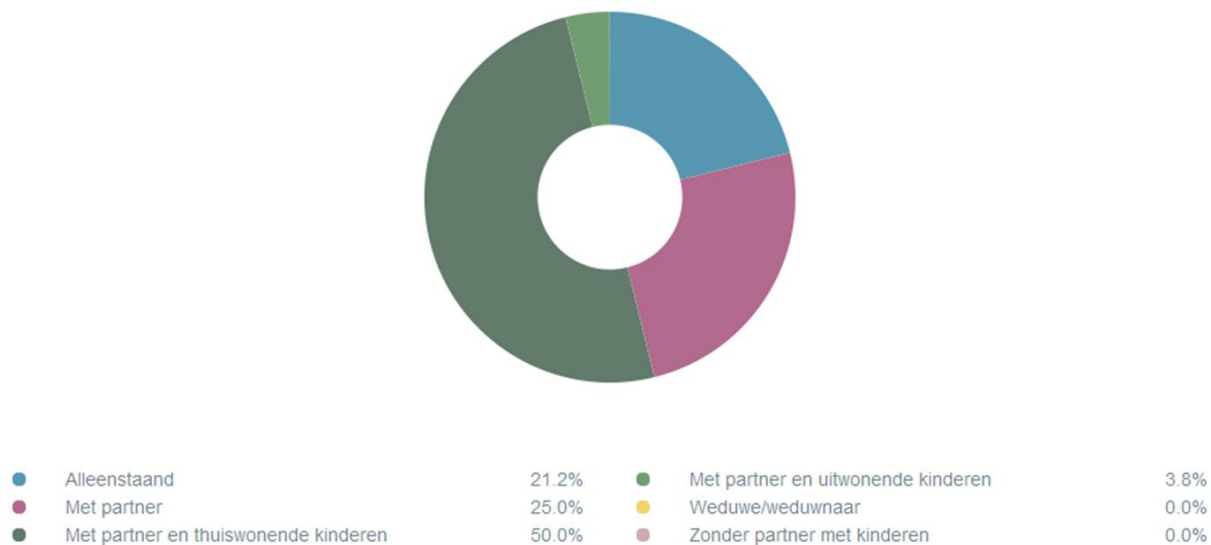
Wat is uw / jouw geslacht?

De uitkomst van deze vraag komt overeen met het gemiddelde aantal mannelijke en vrouwelijke kerkgangers in de WGK.

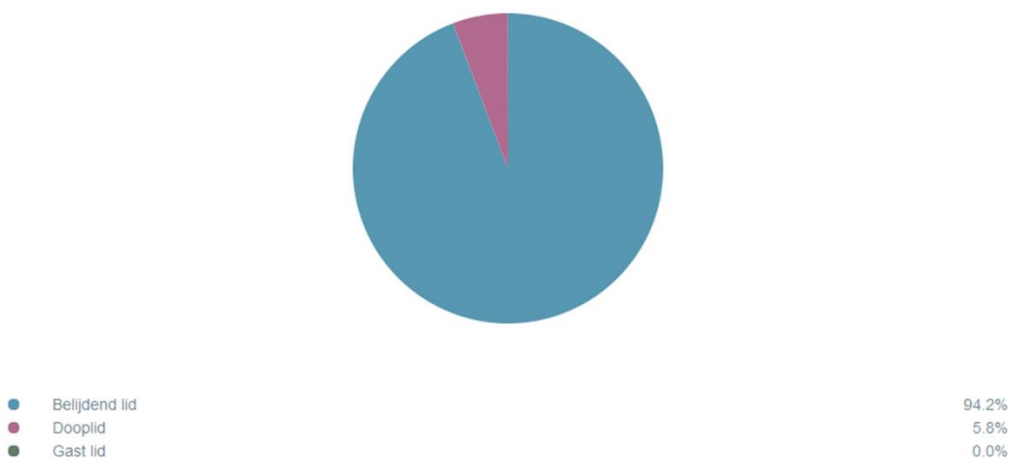
Hoe is uw / jouw gezinssamenstelling?

De gezinssamenstelling van de respondenten is ook zeer divers. De helft van het aantal respondenten heeft een partner en thuiswonende kinderen. Een kwart leeft samen met een partner en heeft geen kinderen. Van de overige respondenten is het overgrote deel alleenstaand en een klein gedeelte leeft samen met een partner en heeft uitwonende kinderen. Er bevinden zich geen weduwen/weduwenaars of mensen met kinderen, zonder partner, onder de respondenten.

Welk type lidmaatschap is op u / jou van toepassing?

Voor het overgrote deel, ruim 94%, van de respondenten geldt dat zij belijdend lid zijn. De overige, bijna 6%, is dooplid. Gastleden hebben niet gereageerd op deze enquête.

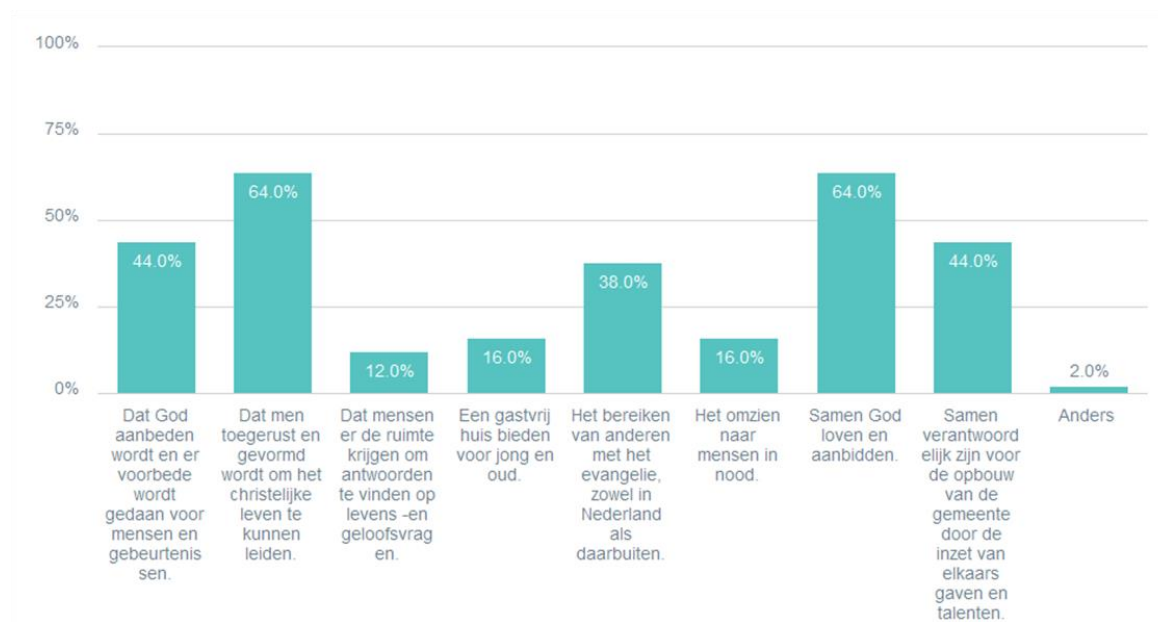
Visie en beleving van het pastoraat

De tweede serie vragen die we hebben gesteld heeft betrekking op de visie en de beleving van het pastoraat. Hoe vinden de respondenten dat het pastoraat er uit zou moeten zien en komt dat ook uit in de huidige vorm van pastoraat zoals dat is geregeld binnen de kerk?

Wat vindt u de drie belangrijkste kerntaken van de kerk?

Om te kunnen beoordelen hoe mensen het pastoraat graag vorm gegeven zien worden, hebben wij eerst gevraagd wat zij de drie belangrijkste kerntaken van de kerk vinden. Het overgrote deel van de respondenten vinden toerusting, vorming en het samen loven en aanbidden van God de belangrijkste kerntaken van de kerk. Deze kerntaken worden gevolgd door aanbidding, voorbede en de inzet van

een ieders talenten binnen de kerk. Het vinden van antwoorden op levens-, en geloofsvragen wordt het minst aangegeven als belangrijkste taak.

Omschrijf in maximaal drie zinnen wat u / jij onder pastoraat verstaat.

Om een beeld te krijgen van wat de respondenten onder pastoraat verstaan, hebben wij hen gevraagd dit te omschrijven. Omdat we deze vraag gesteld hebben als een open vraag, is het moeilijk hier exacte cijfers aan te koppelen. De cijfers die wij noemen zijn dan ook niet exact maar een interpretatie van de gekregen antwoorden. De beperking van maximaal drie zinnen is gedaan uit praktische overweging, zodat wij een zo kernachtig mogelijk antwoord zouden krijgen. Dit geeft echter ook beperkingen zodat mensen mogelijk niet hun volledige verhaal kunnen weergeven. Met deze vraag hebben wij een beeld gekregen van wat de kerkleden onder pastoraat verstaan, maar ook niet meer dan een beeld.

Ongeveer 7,5% van de respondenten ziet pastoraat als een taak die is voorbehouden aan de ambtsdragers (dominee, ouderling en diaken) of een pastoraal werker. Zij zien pastoraat als geestelijke begeleiding in moeilijke tijden en omzien naar elkaar vanuit het bijzondere ambt.

Ongeveer een kwart van de respondenten geeft aan dat pastoraat een middel is wat niet alleen in de eigen kerk wordt ingezet, maar ook daarbuiten. Zij zien het pastoraat ook als een missionair middel om mensen buiten de eigen kerk te helpen. Ook ongeveer een kwart van de respondenten geeft aan dat zij het pastoraat juist als een middel binnen de eigen gemeente zien. Zij zien het als een middel om geestelijke en praktische bijstand te verlenen aan gemeenteleden onderling.

Het grootste gedeelte van de respondenten ziet het pastoraat als het omzien naar elkaar. Zij geven aan dat gemeenteleden er voor elkaar moeten zijn en elkaar moeten ondersteunen op ieder vlak van het leven. Dit betekent voor hen niet alleen omzien naar mensen die dat praktisch of geestelijk nodig hebben, maar ook zomaar een praatje maken of elkaar bezoeken, zonder dat daar een specifieke aanleiding toe is. Ongeveer 7% van de respondenten koppelt het pastoraat aan een specifieke hulpvraag. Voor hen is het verlenen van pastoraat gekoppeld aan het hebben van een probleem of het zitten met een specifieke vraag.

Een klein gedeelte van de respondenten geeft specifiek aan dat zij het pastoraat niet alleen zien als ondersteuning of belangstelling voor de ander, maar zien het ook als een middel om hun eigen geloofsleven op te bouwen. Door het voeren van (geloofs-) gesprekken en het omzien naar een ander wordt ook hun eigen geloofsleven opgebouwd.

Enkele citaten uit de reacties:

“Pastoraat is het omzien naar de gemeente (naar binnen) en alle naasten (naar buiten)”

“Pastoraat is luisteren en op gelijk niveau van hart tot hart spreken”

“Pastoraat is naast de ander gaan staan en kijken naar die ander met de ogen van Christus”

“Pastoraat is open staan voor elkaar en een warm huis bieden aan gasten en niet christenen”

“Pastoraat is een soort ‘praatpaal’”

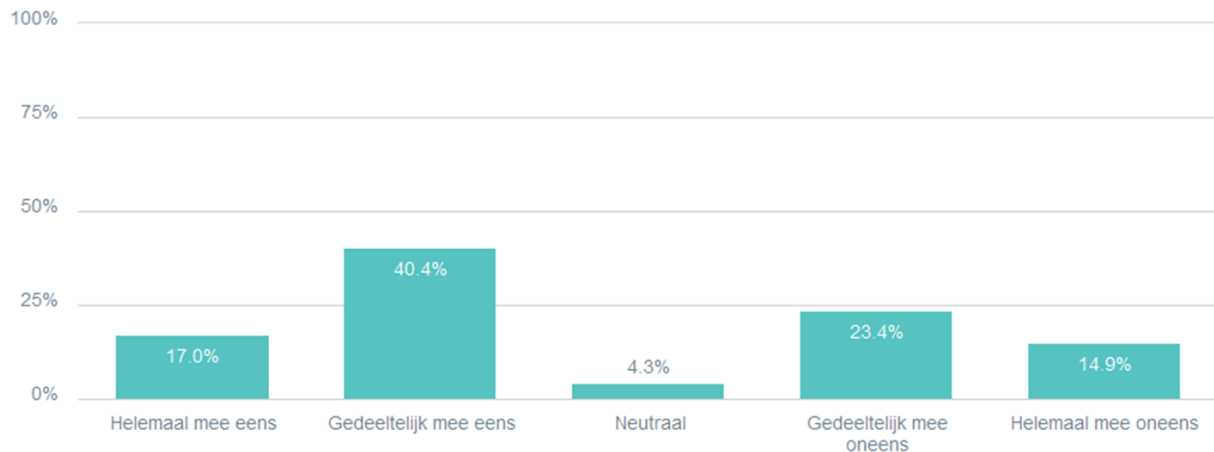
“Pastoraat is herderschap, is oog hebben voor klein en groot en de 99 achterlaten als er 1 kwijt is. Het is de kudde bij name en gezicht kennen”

In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?

Het 1 op 10 pastoraat is er vooral om in alle dingen met elkaar mee te leven.

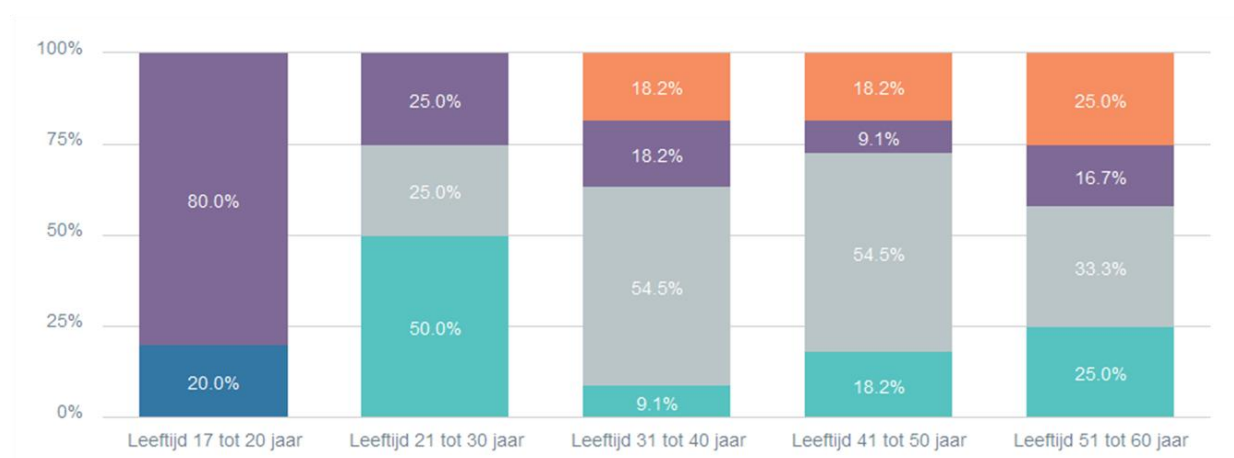
Vermanen/bidden en geloofsgesprek is meer een taak van de ouderling!

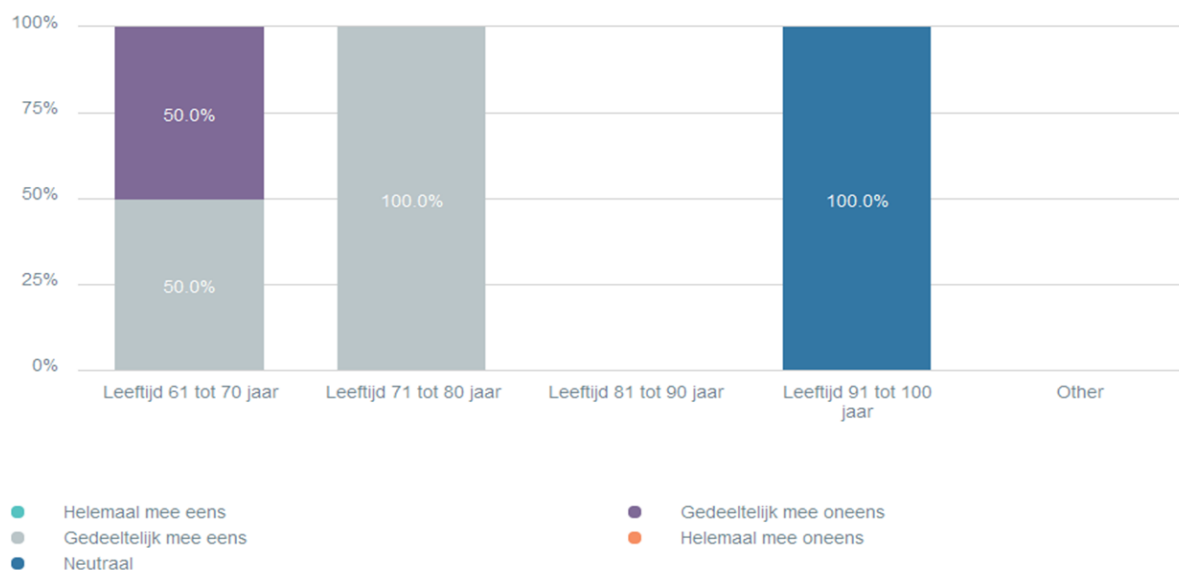
Met deze vraag hebben we geprobeerd te duiden waar de respondenten vinden dat de grenzen liggen van het 1 op 10 pastoraat. Bijna 60% van de respondenten vindt dat vermanen/bidden en het geloofsgesprek geheel of gedeeltelijk een taak is van een ouderling en niet van een mentor uit het 1 op 10 pastoraat. De overige 40% is geheel of gedeeltelijk van mening dat deze taken ook door een mentor van het 1 op 10 pastoraat gedaan kan worden.

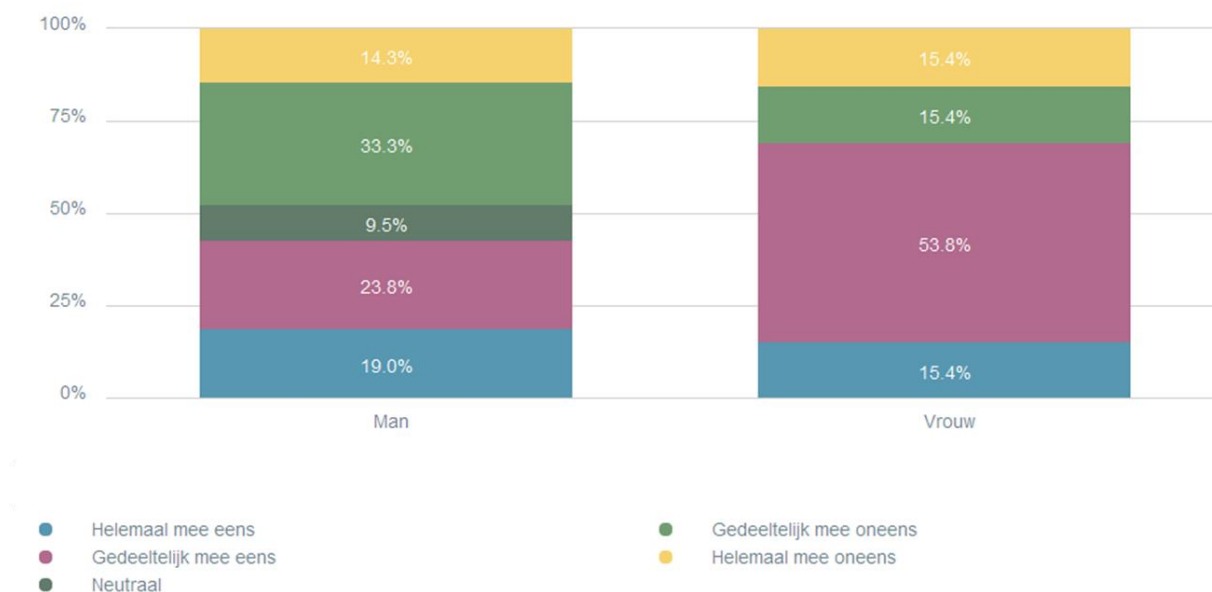
Als we de antwoorden op de stelling of het ambt van alle gelovigen is voor doopleden, belijdende leden of alleen voor bekeerden vergelijken met de leeftijd van de respondenten, zien we interessante verschillen. Het meest duidelijk is de groep die het er niet mee eens is dat vermanen/bidden en het geloofsgesprek alleen een taak is voor een ouderling. Dit antwoord wordt niet gegeven door mensen onder de 30 en ook niet door mensen boven de 60 jaar. Hieruit zouden we de voorzichtige conclusie kunnen trekken dat mensen tussen de 30 en 60 jaar, meer verantwoordelijkheid op het pastorale gebied, durven leggen bij niet-ambtsdragers. Een andere conclusie zou kunnen zijn dat zij het 1 op 10 pastoraat als een meer sociaal instrument zien. We moeten echter voorzichtig zijn met die conclusie, want hoewel alleen deze groep voor deze expliciete uitspraak heeft gekozen, is er een nagenoeg even grote groep in deze categorie, die exact het tegenovergestelde kiest. Zij zijn het juist helemaal eens met het feit dat vermanen/bidden en het geloofsgesprek een expliciete taak is van een ambtsdrager.

Het overgrote deel van de respondenten is het echter maar gedeeltelijk eens of oneens met de stelling. Uit de antwoorden op andere vragen kunnen we concluderen dat de reden hiervoor hoofdzakelijk gevonden kan worden in het stukje vermaning. Deze taak wordt door diverse gemeenteleden specifiek omschreven als een taak van de ambtsdrager.

Ook het bekijken van de antwoorden op de stelling tegenover het verschil in geslacht geeft een duidelijk verschil in visie. Bij de vrouwen zien we dat bijna 70% het gedeeltelijk of helemaal eens is met de stelling. Bij de mannen is dat slechts 43%. Hiermee lijken de vrouwen een grotere voorkeur te hebben dat bidden/vermanen en het geloofsgesprek door een ambtsdrager wordt gedaan.

Hoe ervaart u / jij het pastoraat (denk hier aan bijv. huisbezoek / mentorbezoek) in de huidige situatie?

Deze vraag is gesteld als een open vraag en de antwoorden daarvan kunnen dus moeilijk in cijfers gevat worden. Wij hebben geprobeerd enkele zaken cijfermatig weer te geven, maar dit is een interpretatie van de reacties. Zij kunnen dus niet als 'harde' cijfers gehanteerd worden.

Het grootste gedeelte van de respondenten ervaart het pastoraat in zijn geheel (zowel huisbezoek als 1 op 10 pastoraat) als zwaar onder de maat. Ruim de helft geeft aan dat zij zeer sporadisch (sommige 1 keer in 20 jaar) bezoek ontvangen en sommigen zelfs helemaal nooit.

Als we specifiek inzoomen op het huisbezoek, door een ouderling, dan geven velen aan dat zij geen of zeer weinig bezoek ontvangen. Eén van de ouderlingen heeft eens tegen één van de respondenten gezegd dat hij maar tijd had voor één pastoraal bezoek per maand. De vraag: “Waarom ben je dan ouderling geworden?” klinkt ons dan niet vreemd in de oren. Diverse malen wordt er door de respondenten aangegeven dat pastoraal bezoek wel gebeurt op persoonlijk verzoek. De conclusie van sommigen is dan ook dat de bezoeken worden afgelegd bij mensen die er zelf om vragen en dat de rest buiten de boot valt.

Als we verder kijken naar het 1 op 10 pastoraat horen we daar ook van vele respondenten dat zij nog nooit iets hebben gemerkt van deze vorm van pastoraat. Diverse respondenten zeggen niet eens te weten wie hun mentor is, als zij er al één hebben. Voor velen is daarnaast ook onduidelijk wat het 1 op 10 pastoraat precies inhoudt. Enkelen zien het als een vervanging van het pastorale bezoek van een ouderling, maar voor het overgrote deel heeft het alleen maar een sociale functie. Om deze reden geven sommige dan ook aan dat het 1 op 10 pastoraat geen ‘echt’ pastoraat is.

Ongeveer 10% van de respondenten heeft aangegeven dat zij het geen probleem vinden als zij geen pastoraal bezoek krijgen. Zij hebben er geen behoefte aan of vinden het belangrijker dat het bezoek naar ouderen of hulpbehoevenden gaat. Ongeveer 12% zegt specifiek dat zij het een gemis vinden dat het pastorale bezoek zo slecht loopt. Van een groot deel van de overige respondenten kunnen we uit hun reacties concluderen dat zij het hiermee eens zijn, maar zij zeggen het niet expliciet. Zij zouden het prettig vinden als er met enige regelmaat iemand op bezoek komt. Een klein gedeelte spreekt hier specifiek over het bezoek van een ouderling.

Naast het negatieve beeld wat er in de voorgaande alinea’s wordt geschetst zijn er gelukkig ook positieve reacties. Ongeveer een derde van de respondenten ervaart de huidige vorm van pastoraat als prettig. Vooral de sociale omgang met elkaar in het 1 op 10 pastoraat wordt gezien als een verrijking.

Binnen deze enquête hebben we ook diverse reacties van mentoren, die we graag apart willen beschrijven. De mentoren ervaren het 1 op 10 pastoraat als een goede vorm van omzien naar elkaar, maar worden vaak geconfronteerd met personen die geen duidelijk beeld hebben van wat het 1 op 10 pastoraat inhoudt. Ook lijken zij twijfels te hebben of deze vorm, hoe goed ook, wel de juiste vorm is binnen deze kerk. Waar zij ook moeite mee hebben is het opbouwen van een relatie met hun pastoranten. Het opbouwen van een goede relatie kost tijd en inzet. Deze tijd wordt hen niet altijd door de pastorant gegund. Daarnaast ervaren zij ook weerstand tegen de komst van een kerklid in plaats van een ambtsdrager. Sommige mensen zien alleen het bezoek van een ambtsdrager als een pastoraal bezoek.

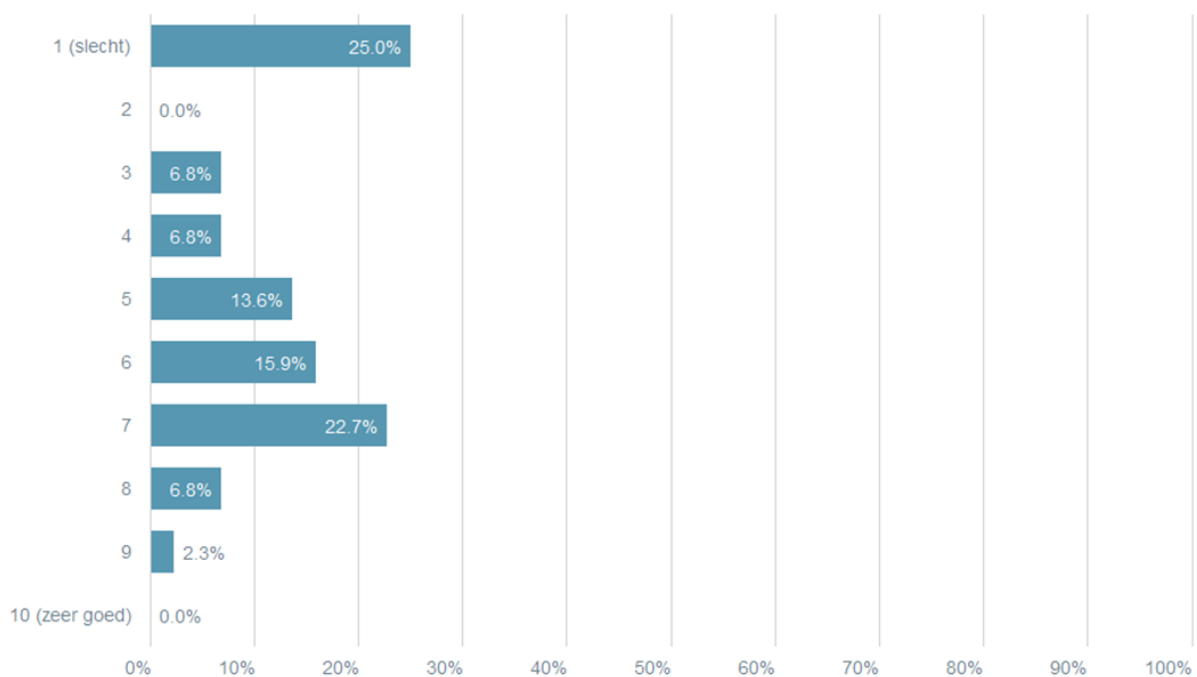
Welk cijfer geeft u / jij het functioneren van het 1 op 10 pastoraat?

Het pastoraat, in zijn huidige vorm, wordt niet positief beoordeeld. Ruim de helft van de respondenten geeft het pastoraat een onvoldoende. Een ruime voldoende (7 of hoger) wordt door nog geen derde van de respondenten gegeven.

Als de respondenten wordt gevraagd waarom zij een bepaald cijfer hebben gegeven wordt duidelijk waarom deze vorm van pastoraat niet goed wordt beoordeeld. Vooral de personen die een zware onvoldoende geven zijn teleurgesteld in het pastoraat. Zij ervaren er helemaal niets van en hebben niet het gevoel dat er naar hen wordt omgezien. Diverse respondenten geven ook aan dat het 1 op 10 pastoraat in hun omgeving al jaren niet meer actief is.

De respondenten die een gemiddelde score geven, schrijven vooral dat ze denken dat het wel functioneert, maar er weinig van merken. Omdat zij er geen behoefte aan hebben missen zij het ook niet. Diverse respondenten geven aan dat het 1 op 10 pastoraat niet werkt omdat het ook niet als pastoraat beleefd wordt. Zoals eerder is aangegeven zien zij er meer een sociaal omzien naar elkaar in dan een pastoraal hulpmiddel.

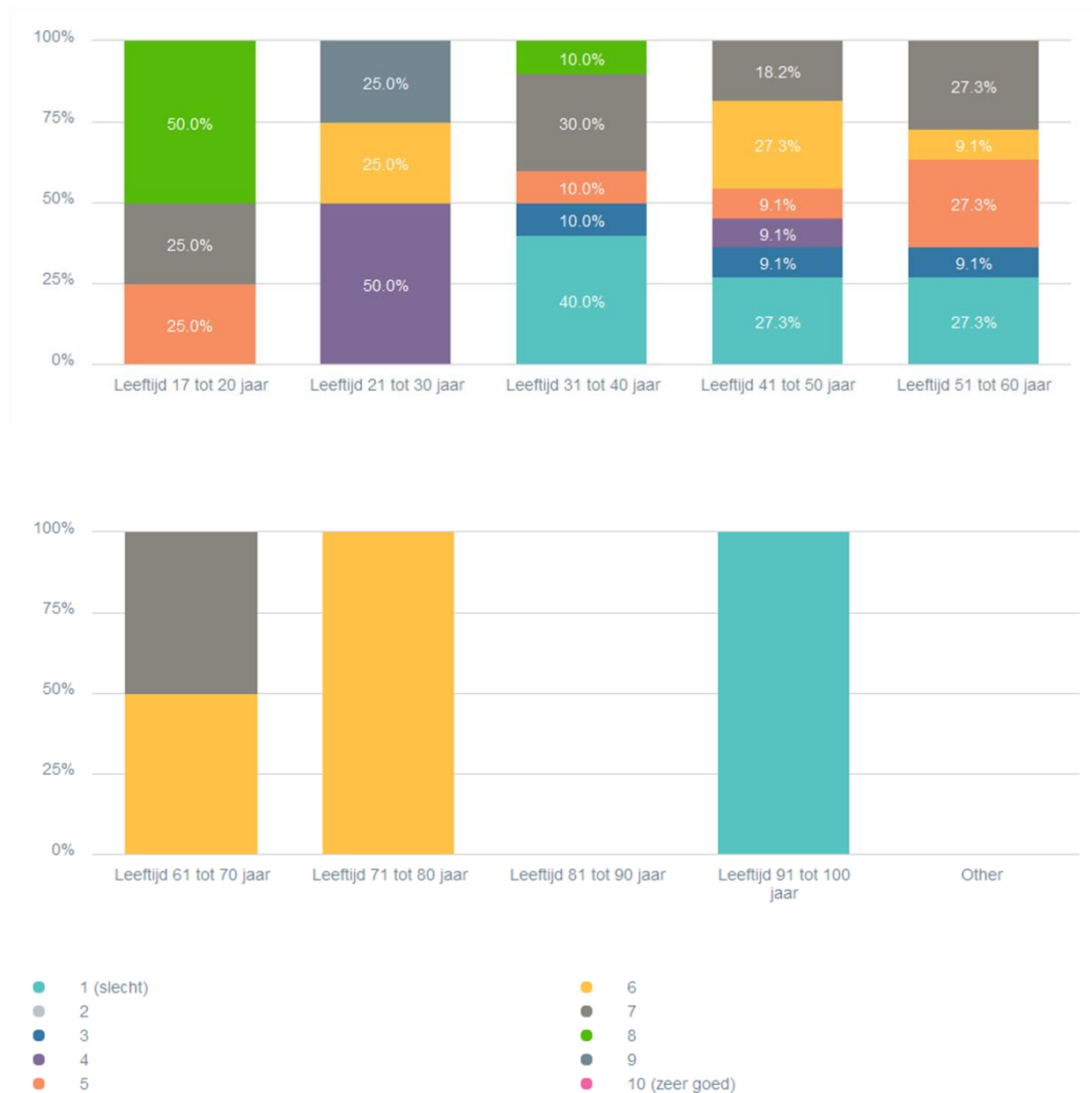
De respondenten die het 1 op 10 pastoraat een ruime voldoende geven ervaren een grote betrokkenheid van hun mentoren en geven aan dat het goed functioneert. Helaas kunnen we uit de reacties niet duidelijk opmaken of deze respondenten het 1 op 10 pastoraat ook daadwerkelijk zien als een vervanging voor het pastorale huisbezoek van een ouderling of dat zij het meer beschouwen als een sociaal omgaan met elkaar.

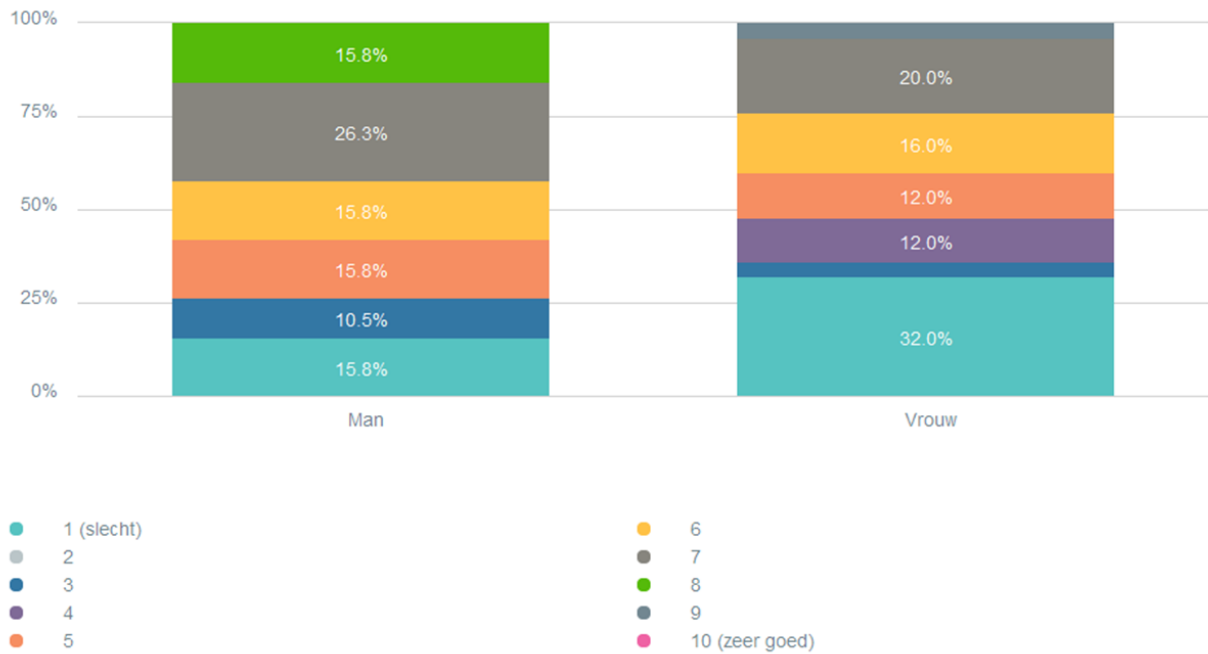
Als we het cijfer wat respondenten geven aan het 1 op 10 pastoraat afzetten tegen de leeftijd, zien we daarin interessante verschillen. Cijfers van acht of hoger vinden we alleen bij de categorie 17 tot 40 jaar. Kijken we naar de groepen waarbij het pastoraat gemiddeld een voldoende (6 of hoger) scoort, dan zijn dat de groepen 17 tot 30 jaar en 60 tot 80 jaar. Een nadeel van deze vergelijking is wel dat deze groepen ook het kleinste aantal respondenten hebben.

De minste waardering voor het pastoraat vinden we bij de leeftijdscategorieën 31 tot 60 en boven de 90. Van deze laatste categorie hebben we maar één respondent en kunnen we om die reden geen goede uitspraak doen. Van de andere leeftijdscategorieën kunnen we zeggen dat bij 40% van de 31-

40 jarigen het pastoraat een ruime onvoldoende (3 of lager) scoort. Voor de 41-60 jarigen is dat voor ruim 36%.

Ook als we het cijfer wat gegeven wordt voor het pastoraat uitzetten naar geslacht, zien we grote verschillen. De mannen becijferen het pastoraat voor bijna 58% met een voldoende (6 of hoger) terwijl vrouwen dit maar voor 40% doen. Het minimum cijfer van een '1' wordt door vrouwen meer gegeven dan door mannen. Van de mannen geeft slechts 15,8% dat cijfer, tegenover 32% van de vrouwen.

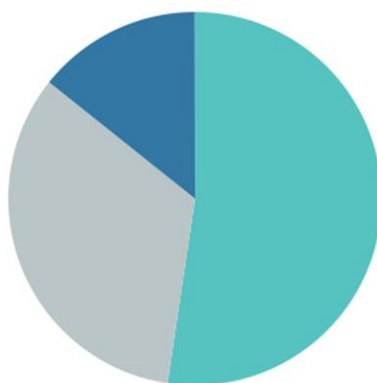
Visie ambt van alle gelovigen

De derde serie vragen hebben betrekking op het ambt van alle gelovigen. Met deze vragen willen we onderzoeken hoe de respondenten tegen het ambt van alle gelovigen aankijken. Waar vinden zij dat de grenzen liggen en wie staan er wel of niet in dit ambt?

De Reformatie heeft opnieuw aandacht gevraagd voor het ambt van alle gelovigen.

Met welke stelling bent u / jij het (meest) eens?

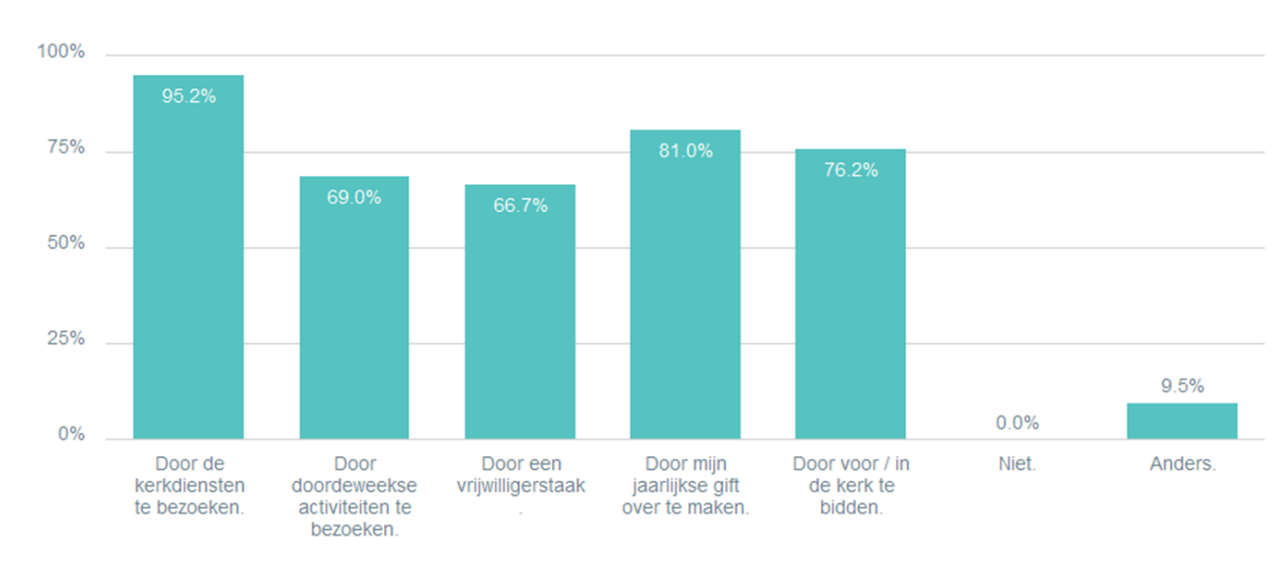
Ruim de helft van de respondenten geeft aan dat het ambt van alle gelovigen er is voor ieder dooplid. Iedereen die is gedoopt heeft een taak in de gemeente. Ongeveer een derde van de gemeente is van mening dat het ambt van alle gelovigen er is voor ieder belijdend lid. Als men belijdenis heeft gedaan kan men een taak op zich nemen in de gemeente. Nog geen 15% van de respondenten is van mening dat het ambt van alle gelovigen er alleen is voor degene die Jezus hebben aangenomen als hun Heer en Heiland. Pas als we ons leven hebben overgegeven aan God, kunnen we een taak op ons nemen in de gemeente.

- Het ambt van alle gelovigen is voor ieder dooplid. Met andere woorden: iedereen die gedoopt is heeft een taak in de kerk. 52.4%
- Het ambt van alle gelovigen is voor ieder belijdend lid. Met andere woorden: iedereen die belijdenis heeft gedaan heeft een taak in de kerk. 33.3%
- Het ambt van alle gelovigen is alleen voor echte gelovigen (bekeerden). Met andere woorden: alleen zij die Jezus hebben aangenomen als Heer en Heiland hebben een taak in de kerk. 14.3%

Ik ben actief betrokken bij de kerk:

De betrokkenheid van de respondenten bij de kerk komt het meest tot uiting in hun kerkbezoek. Opvallend is dat zij naast hun kerkbezoek het doneren van een jaarlijkse financiële gift als tweede uiting van hun betrokkenheid kiezen. Uit de reacties kunnen we concluderen dat iedere respondent zich betrokken voelt bij de kerk en iedereen daarin voor zichzelf een taak ziet. Niemand heeft aangegeven niet actief betrokken te zijn.

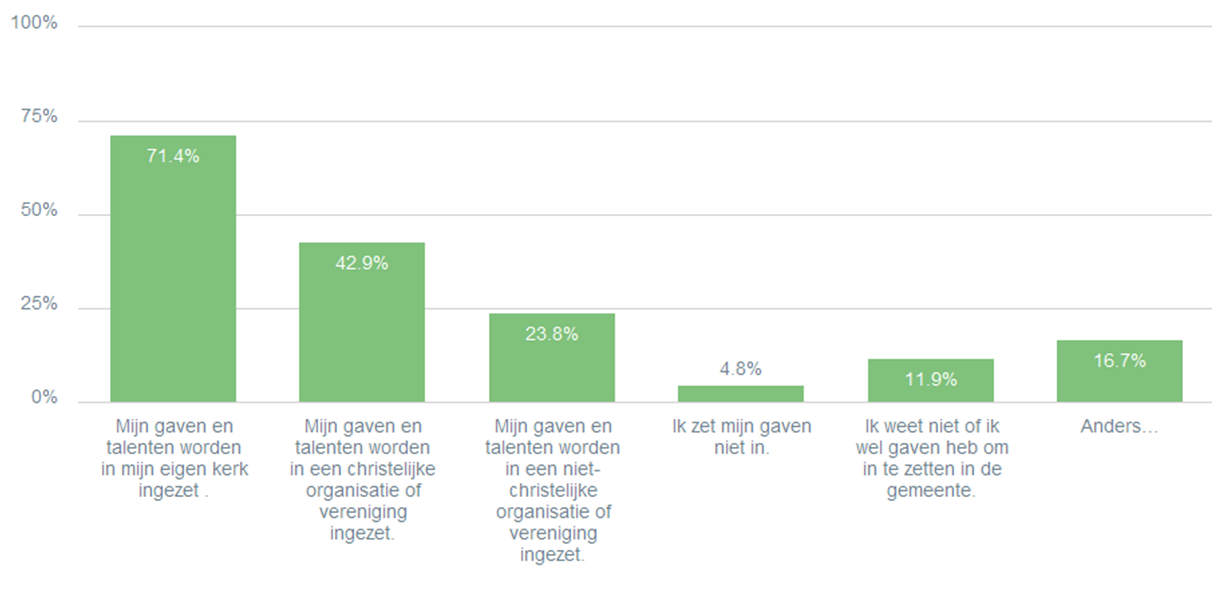
Op welke wijze zet u / jij, uw / jouw gaven in voor de opbouw van de gemeente?

Uit de antwoorden op deze vraag komt duidelijk naar voren dat de meeste gemeenteleden hun gaven hoofdzakelijk inzetten in hun eigen gemeente. Daarnaast worden door ruim 40% van de

respondenten de gaven ook ingezet bij christelijke organisaties of verenigingen. Ongeveer een kwart van de respondenten geeft aan ook in niet christelijke organisaties taken te vervullen.

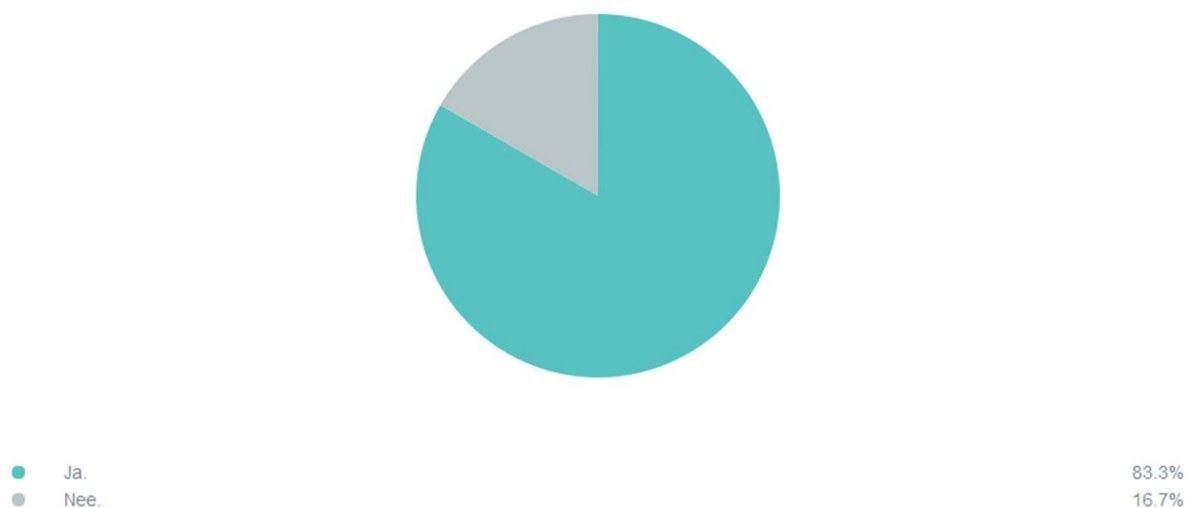
Bijna 12% van de respondenten geeft aan dat zij niet weten of zij wel gaven hebben om in te zetten. Dit is een opvallend hoog aantal.

Opvallend is ook dat niemand bij de vorige vraag aangaf niet actief betrokken te zijn bij de kerk, terwijl op deze vraag door bijna 5% wordt gezegd dat hij/zij geen gaven inzet voor de opbouw van de gemeente.

Ervaart u / jij in de kerk voldoende ruimte om uw / jouw gaven in te kunnen zetten?

De vraag of respondenten voldoende ruimte ervaren om hun gaven in te zetten in de kerk wordt door ruim 83% positief beantwoord.

Als we de ervaren ruimte gaan uitzetten naar leeftijd, zien we een patroon ontstaan dat, over het algemeen, er minder mogelijkheid wordt ervaren om de gaven in te zetten in de gemeente, naarmate men ouder wordt.

Hebt u / jij nog opmerkingen naar aanleiding van deze enquête?

De vraag of respondenten nog opmerkingen hadden naar aanleiding van onze enquête is door een tiental mensen beantwoord met opmerkingen die wij hier specifiek willen noemen.

Diverse respondenten gaven aan dat zij blij waren met deze enquête omdat zij het als een behoefte zagen dat het pastoraat binnen de gemeente onder de loep werd gelegd. Dit geeft voor ons aan dat de Taakgroep Pastoraat het juiste inzicht heeft gehad om dit te willen onderzoeken. De respondenten geven aan dat zij grote behoefte zien aan een goed pastoraal team dat een duidelijkere rol in de gemeente zal spelen dan het nu doet. Hierin zien zij ook een plaats voor vrouwen, zeker als het gaat om bezoeken bij alleenstaande vrouwen.

Mensen willen onderlinge zorg en betrokkenheid/kwetsbaarheid ervaren binnen de gemeente. Dit zien zij niet alleen graag vorm gegeven worden in het pastoraat, maar ook in de diensten en ontmoetingen daaromheen. Specifieke zaken die genoemd worden zijn: Gebedsavonden, ontmoetingsavonden, oprichten van een kinderkoor, ouderenbezoek door de predikant niet bij 85, maar bij 80 jaar en het anders inrichten van de kerkdiensten. Voor het anders inrichten van de

kerkdiensten wordt genoemd: korter/luchtiger preken en af en toe een opwekkingslied of meer eigentijds lied zingen.

Een derde punt wat wordt genoemd is dat gemeenteleden meer bezoek van de kerkenraad zou willen omdat zij niet, of onvoldoende inzicht hebben in wat de kerkenraad doet en wat er überhaupt allemaal gebeurd in de gemeente. Er lijkt een bepaalde geslotenheid van de kerkenraad te worden ervaren.

De laatste opmerking die we hier nog willen vermelden is de opmerking van een oudere man uit de gemeente, die schrijft:

“Naar mijn gevoel is het belangrijk je broers en zusters te kennen, te weten waar ze wonen en hoe ze er uit zien. Zo lang de ‘band’ geen afspiegeling van het ledenregister is klopt het niet dat we broeders en zusters zijn. Een vreemde komt zeer moeilijk binnen en wat te denken van een predikant die op huis- of ander bezoek moet en niet weet wie het is. De band is prima, ik ben er blij mee, maar een groot deel van mijn broeders en zusters leer ik zo nooit kennen. Maar ze luisteren toch niet meer naar een oude man.”

Misschien heeft deze oudere man, die denkt dat er niet meer naar hem geluisterd wordt, het hele pastoraat hier wel samengevat. Kennen wij onze broeders en zusters wel echt... en allemaal?

Bijlage 2: Diepte-interview kerkelijk werker

26-04-2016

Hoe is de opbouw van de gemeente, cijfermatig?

De gemeente bestaat voor een belangrijk deel uit redelijk hoog opgeleide mensen van middelbare leeftijd. Het totaal aantal leden is 1249, waarvan 292 ouder dan 80 jaar.

De verdeling van leeftijden over de verschillende wijken is redelijk gelijk. De enige wijk die eruit springt, is de Gildewijk, waar ca. 85% ouderen wonen.

Hoe is het 1 op 10 pastoraat geregeld?

Voor het 1 op 10 pastoraat zijn er aan iedere mentor ca. 13 adressen toegewezen. De visie hierachter was, dat er dan waarschijnlijk, ca. 10 adressen zijn waar men een bezoek op prijs stelt. Deze verhouding van 10 op 13 is een redelijk benadering van de werkelijkheid gebleken.

Oorspronkelijk is berekend dat er voor het 1 op 10 pastoraat 40 á 50 mentoren nodig waren. Deze zijn er echter niet. Er zijn vaak nogal wat vacatures, maar dat geldt natuurlijk voor alle vormen van vrijwilligerswerk, ook voor kerkenraden.

Binnen het 1 op 10 pastoraat worden ook ouderen ingezet. Ouderen boven de 75 kunnen nog wel worden ingezet, maar hebben daar vaak de vitaliteit niet meer voor.

Dit jaar zijn we als predikant en kerkelijk werker begonnen met het bezoeken van mensen die een 40 jarig jubileum te vieren hebben. Voor jubilea onder de 40 jaar wordt dit gedaan door een ouderling. Dit geeft ons de mogelijkheid om ook thuis te komen bij minder betrokken leden, die soms niet meer naar de kerk komen.

De verhouding man / vrouw is in het 1 op 10 pastoraat ongeveer evenredig. Er zijn weinig echtparen actief als mentor.

Bij mentoren staan soms mensen op de lijst die al twee jaar zijn overleden. Hoe is de kerkelijke administratie geregeld?

De kerkelijke administratie is redelijk op orde. De informatievoorziening van mutaties verloopt via de ouderling. Deze is niet altijd up to date. Ook gebeurt het dat zij de mutaties wel ontvangen, maar dat deze niet, of onvolledig, wordt doorgegeven aan de mentoren. De taakgroep heeft er voor gekozen dat zeer weinig personen toegang hebben tot het LRP (administratie programma van de PKN). Om financiële redenen zijn er weinig tokens aangekocht, waardoor de ouderlingen en daarmee ook de mentoren het moeten doen met een Excel-bestand. Dit zou in de praktijk geen problemen hoeven te geven.

De kerk wil veel, maar ieder persoon kan maar één keer tegelijk ingezet worden, waardoor ze lang niet kunnen doen wat ze zouden willen.

Wat is uw definitie van pastoraat?

Mijn definitie van pastoraat komt overeen met die van Heitink. In mijn praktijkonderzoek "pastoraat in de kerkelijke gemeente: bij Dr. A. Noordegraaf" geef ik deze twee definities:

"Pastoraat is het onder de hoede van de Goede Herder, in gehoorzaamheid aan Zijn Woord en in de kracht van de Heilige Geest binnen en vanuit de charismatische gemeente van Jezus Christus omzien naar mensen op hun levens- en geloofsweg binnen de context van de samenleving". Deze definitie van v/d Meulen wil ik kiezen voor het gehele pastoraat omdat ik die hanteerbaar vind voor de gemeente. Voor diegenen in het pastoraat die op een professionele wijze bezig zijn, is de volgende definitie: "Een pastor gaat een helpende relatie aan met mensen, om in het licht van het evangelie, en in verbondenheid met de gemeente van Christus, een weg met hen te zoeken in geloof en levensvragen".

Het gaat om de zorg voor leden onderling, met een knipoog naar zending en evangelisatie. Ook deze onderdelen maken voor mij, deels, deel uit van het pastoraat. Leden onderling hebben de verantwoordelijkheid naar elkaar om te zien.

Hoe verloopt het 1 op 10 pastoraat volgens u?

In Gorinchem is het pastoraat nog nooit zo goed geweest als sinds we begonnen zijn met het 1 op 10 pastoraat. De kwaliteit van het pastoraat hangt niet af van een ouderling of het bijzondere ambt. Een betrokken kerklid kan de gave hebben om een goed pastoraal gesprek te voeren. Toch is de ouderling binnen het pastoraat onvervangbaar, vanwege het ambtelijk karakter. Pastorale gesprekken kunnen op een niveau komen waar de mentor niet voor opgeleid is of onvoldoende kennis van heeft. Dit geldt ook voor degenen die hiervoor opgeleid zijn, zoals predikant en kerkelijk werker, maar ook andere theologisch en psychosociaal geschoolde mensen.

Zonder mentoren is er geen 1 op 10 pastoraat. Ondanks de vacatures is er toch te werken, maar langdurige vacatures binnen een wijk moeten voorkomen worden. De regel nu is dat de wijkouderling de vacaturewijken tijdelijk op zich neemt.

Diverse mensen hebben geen of een verkeerd idee van het 1 op 10 pastoraat. Wat is uw mening daarover?

Wij maken sterk onderscheid tussen ouderenbezoek, wat een sociaal karakter heeft en het 1 op 10 pastoraat, wat een pastoraal karakter heeft. Bij sommige mentoren is dit onderscheid minder zichtbaar en lijkt het 1 op 10 pastoraat ook een meer sociaal karakter te hebben gekregen. Het is lang niet voor iedereen duidelijk wat er bijvoorbeeld van de mentoren wordt verwacht. Ook voor ouderlingen is het niet altijd duidelijk of wordt er divers over gedacht. Er is zelfs weleens geopperd om de ouderling te betitelen als 'senior mentor'. Ik sta daar niet achter omdat we geen rangen- en standenverschil binnen dit taakveld moeten hebben, maar ook dat een ex-ouderling per definitie geen betere mentor is. Het speciale van een ouderling is zijn ambt, het ondersteunend karakter van het ambt zou meer benadrukt moeten worden. Een capabele mentor kan het pastoraat goed oppakken en heeft als back-up voor moeilijker situaties een ambtsdrager of kerkelijk werker achter zich staan.

Het zou niet slecht zijn als er ook voor mentoren in het 1 op 10 pastoraat een ambtstermijn zou bestaan. Na een bepaalde periode kan dan het stokje worden overgegeven aan een ander, zoals dat

gebeurt bij ambtsdragers. Aan de andere kant is een mentor of pastoraal werker wel een meer constante factor. Ambtsdragers wisselen regelmatig.

Als pastoranten of mentoren verhuizen, overlijden o.i.d. wordt dit niet gecommuniceerd. Hoe is de communicatie ingericht?

Er is binnen het 1 op 10 pastoraat, op dit gebied, geen communicatiestructuur afgesproken. Als er iemand in de wijk van een mentor overlijdt, leest deze het in de Weekbrief. Soms licht het sociale netwerk, een predikant, een ouderling of de kerkelijk werker een mentor in, maar dat komt zelden voor, mede doordat de werkdruk dan bijzonder groot is en er bij overlijden ook niet direct actie verwacht wordt van de mentor. De eerste pastorale bijstand ligt op zo'n moment bij de predikant of kerkelijk werker.

Sommige mensen hebben in 20 jaar, één keer pastoraal bezoek gehad. Hoe kan dit?

Dat zal soms wel kunnen voorkomen, maar wanneer je doorvraagt blijken mensen nogal eens de neiging te hebben, te zeggen dat ze pas bezoek hebben gehad als de dominee zelf langs is geweest. Ook vergeten mensen snel dat ze bezoek hebben gehad.

De mening over het functioneren van het 1 op 10 pastoraat is zeer verschillend. In sommige wijken functioneert het zeer goed en in andere wijken functioneert het matig. In de wijken waar veel ouderen wonen, is er nu ook de extra aandacht van predikant en kerkelijk werker waardoor er voor de 80+ weer extra aandacht is. Je kunt dit ondersteunend zien aan de mentoren. Ook de onduidelijkheid erover is een beperkende factor. Bij velen is niet duidelijk dat deze vorm van mentor en ouderlingbezoek de vroegere vorm van pastoraat vervangt. Deze vorm omspant echter zowel het pastoraat als het sociaal/diaconale en evangelisatie aspecten.

Ouderlingen zeggen maar tijd te hebben voor één of twee gesprekken per maand! Dit is toch geen optie?!

Dat er ouderlingen zijn die zeggen dat zij één of twee keer per maand op huisbezoek gaan, is niet goed. Aan de andere kant zijn dat vaak langere of kortere periodes in hun ambtstermijn. We verwachten wel van een ambtsdrager dat hij midden in het leven staat. Om goed beleid te maken heb je mensen nodig die daarvoor ook de gave en/of opleiding voor hebben. De mensen die met beide benen in het leven staan en in staat zijn goed beleid te maken, zijn vaak ook drukke mensen. Verder moet ik wel zeggen dat een kerkenraad een college is en dat de collegialiteit binnen het college misschien beter zou kunnen. Huisbezoeken overnemen van iemand die het tijdelijk druk heeft, zou misschien meer te overwegen zijn.

Beleidsmatig werken is goed, maar we moeten daarbij niet vergeten dat dat niet altijd 'begeestigend' is. We moeten niet de werking van de Geest beperken of knevelen met ons beleid. We zijn dan alleen sterk aan het organiseren en laten de Geest te weinig werken. Wanneer zaken in de gemeente soms anders gaan dan we die beleidsmatig zouden wensen, moeten we ons denk ik eerst eens afvragen of de Heilige Geest ons misschien wil duidelijk maken dat die extra inzet in onze gemeente juist nodig is. Er worden veel goede stukken geschreven, om vervolgens in een la te verdwijnen.

Hoe staan kerkleden tegenover het 1 op 10 pastoraat, volgens uw mening?

Veel kerkleden staan open voor een pastoraal bezoek. Ik schat dat slechts drie uit dertien er geen behoefte aan zegt te hebben. Dit zijn onder andere mensen die qua leeftijd in de middengroep vallen en al een druk leven hebben. Er zijn leden die geen bezoek willen, omdat ze geen interesse hebben. Dit komt soms ook voor bij meelevende gemeenteleden. Ik hoop niet dat de reden is dat zij niet de openheid willen geven die een pastoraal gesprek vraagt.

Zonder het 1 op 10 pastoraat zou het mogelijk moeilijker zijn om ambtsdragers te krijgen.

Hoe wordt het 1 op 10 pastoraat aangestuurd en wat wordt er van een mentor verwacht?

De wijkouderling is degene die het 1 op 10 pastoraat aanstuurt. Mogelijk hebben sommige wijkouderlingen vanuit de praktijk de gedachte gekregen dat het 1 op 10 pastoraat meer sociaal is dan pastoraal, dat is erg jammer.

In mijn optiek wordt er van een mentor verwacht dat hij/zij bij een bezoek uit de Bijbel leest en voorgaat in gebed. In principe heeft iedere mentor een basiscursus gehad. Ook is de benoeming van iedere mentor een bewuste keuze geweest vanuit de kerkenraad. Soms gebeurt het dat ouderlingen na een huisbezoek aangeven iemand geschikt te achten voor deze taak. Voorwaarden zijn sowieso dat iemand actief lid is, aan het avondmaal gaat en belijdend lid is.

Iemand van wie een gezinslid mentor is, krijgt zelf geen bezoek. Is dit een bewuste keuze?

Als mensen waar van een familielid mentor is, zelf geen pastoraal bezoek ontvangen, is dat een fout van de wijkouderling. Hij is hiervoor verantwoordelijk. Iedereen heeft recht op een bezoek, daar sluiten we niemand bij uit. Er wordt bijvoorbeeld ook bezoeken afgelegd bij de voorganger, hoewel dat door de mentor niet eenvoudig wordt gevonden.

Gemeenteleden zien graag meer ruimte om hun gaven in te zetten tijdens de dienst of bij een gemeentebijeenkomst. Is die ruimte er? Waarom wel/niet?

Binnen de erediensten is er zeker ruimte voor de inzet van gemeenteleden, Dit gebeurt ook al. Bijvoorbeeld bij Jeugddiensten is er een voorbereidingsgroep die de dienst uitwerkt, uiteraard in overleg met de voorganger. De voorganger is ook degene die aangeeft hoeveel ruimte er is. Er kunnen mensen zijn die te veel invloed uitoefenen en daarmee weerstand opwekken. Hiervoor dient te worden gewaakt.

Diverse mensen vinden de kerkdiensten te veel op het individu gericht, de preek te lang, de liederen te eenzijdig en de kinderen te weinig erbij betrokken. Wat is uw mening?

Met de opmerking dat de diensten te lang zouden zijn, ben ik het eens. Een mens heeft een spanningsboog van ca. 20 minuten waarin hij geconcentreerd kan luisteren. Met de opmerking dat de prediking te veel op het individu is gericht, ben ik het niet eens. De preken in onze gemeente, en

zeker van onze eigen predikant, hebben een sterke basis en zijn goed doordacht. Ook met de opmerking dat er weinig variatie in liederen is, ben ik het niet eens.

Bijlage 3: Diepte-interview mentor echtpaar

02-05-2016

We zijn nu ca. 3 jaar mentor en mijn man is ca. 2 jaar ouderling. Tegelijk ouderling en mentor zijn botst wel eens. Wie gaat er nu voor? De ambtelijke wijk of het 1 op 10 mentoraat?

Het aantal betrokken kerkgangers ligt rond de 300 schatten wij. Dit leiden we af van het aantal personen die aan het avondmaal gaan.

Het ambt van alle gelovigen werkt in deze gemeente niet optimaal. Binnen onze kerk vinden we veel leden die alleen maar komen consumeren. De actief meelevende groep gemeente leden is relatief klein, rond de 70-100 personen schatten wij.

Wat is jullie droom?

Sinds mijn man ouderling is geworden, is onze mening over het 1 op tien pastoraat veranderd. Het pastoraat past naar onze mening toch meer bij een ambtsdrager. Onze droom is dat het bezoekwerk een primaire taak wordt. Het 1 op 10 pastoraat is goed voor randkerkelijken en het bezoek van een ambtsdrager voor de vaste kerkgangers, is de mening van één van de twee geïnterviewde personen. Het 1 op 10 pastoraat zou heel goed aanvullend kunnen zijn. Bijv. het ene jaar komt een ouderling op bezoek, een (paar) jaar later iemand van het 1 op 10 pastoraat, is de mening van de ander.

Hoe is het 1 op 10 pastoraat geregeld?

Het 1 op 10 pastoraat is begonnen in een periode dat er nagenoeg geen ambtsdragers waren. In deze periode was duidelijk dat de mentoren zorgde voor pastorale ondersteuning, uiteraard tot op het niveau wat zij aankonden. Moeilijkere vraagstukken werden aan een kerkelijk werker of iemand die bijstand in het pastoraat bood gegeven. Op dit moment heerst er veel onduidelijkheid. Velen zien het 1 op 10 pastoraat meer als een sociaal met elkaar omgaan dat als pastoraal.

Wij hebben 11 pastorale adressen waarvan we er bij 6 binnen komen. Enkele waar we niet binnenkomen zijn wel meelevend lid, maar zien niets in het 1 op 10 pastoraat. Anderen zijn niet meelevend en hebben ook geen behoefte aan een gesprek. Het opbouwen van een vertrouwensband is niet eenvoudig en kost tijd.

Ouderlingen zijn een soort mentoren van mentoren geworden. Sommige ouderlingen laten de pastorale bezoeken over aan het 1 op 10 pastoraat en zijn alleen ondersteunend aan de mentoren. Als de mentoren dan minder betrokken zijn, is het goed mogelijk dat er weinig pastorale bezoeken worden afgelegd.

Bij mentoren staan soms mensen op de lijst die al twee jaar zijn overleden. Hoe is de kerkelijke administratie geregeld?

De administratie van de kerk verloopt verre van optimaal. Af en toe krijg je een Excel lijst met gegevens, maar de ene keer is deze gesorteerd op registratienummer en de volgende keer staan de registratienummers er niet eens in. Dit maakt het moeilijk je eigen gegevens netjes geordend te houden zonder dat het veel tijd kost. Wat vooral een gemis is, is dat de lijsten worden aangeleverd zonder datum. Heb je meerdere lijsten, is het niet te zien welke het meest relevant is. Ook de

communicatie met degene die de lijsten aanlevert loopt stroef. Soms verzamel je opmerkingen en stuur je die in één keer door. Vervolgens moet je misschien wel 8 weken wachten op antwoord, waar je vervolgens niets mee kunt.

Wat is uw definitie van pastoraat?

Mijn definitie van pastoraat is het omzien naar elkaar. Het is goed om op elkaar te letten en te blijven controleren hoe het met iedereen gaat. Ook het benaderen van mensen die voor het eerst in de gemeente komen of die je niet herkend vinden wij belangrijk. Mensen moeten zich welkom voelen. Wel spreken we altijd over ons geloofsleven, maar daar krijgen we niet altijd respons op. Een echt geloofsgesprek is daardoor soms lastig.

Hoe verloopt het 1 op 10 pastoraat volgens u?

Het 1 op 10 pastoraat is meer gericht op rand- en buitenkerkelijken. Actieve leden zeggen minder behoefte te hebben aan een pastoraal gesprek.

Wij hebben 11 pastorale adressen waarbij we er bij 6 binnen komen. Enkele gemeenteleden waar we niet binnenkomen zijn wel meelevend lid, maar zien niets in het 1 op 10 pastoraat. Sommige gemeenteleden zijn niet meelevend en hebben ook geen behoefte aan een gesprek.

Je wordt als mentor gekoppeld aan een groep mensen die je niet kent en je moet daarmee een band zien op te bouwen. Het praat veel gemakkelijker met mensen die je kent, zoals mensen van koor of bijbelstudiegroep. Daarmee is het opbouwen van een band veel eenvoudiger en het opbouwen van een pastorale relatie daarmee ook. De Bijbelkring wordt een soort vriendenkring waar je als christenen onder elkaar bent. In het 1 op 10 pastoraat staan mensen verder van je af en heb je lang niet altijd een klik met iemand.

Onze bezoeken hebben nooit een vast programma. Een gesprek kan heel onverwachte wendingen nemen, waar je op in moet gaan. Beginnen met de Bijbel op tafel te leggen kan nadelig invloed op het gesprek hebben. Daarom bepaalt het verloop van het gesprek of er überhaupt uit de Bijbel wordt gelezen en of er gebeden wordt.

We hebben wel eens geopperd er maar mee te stoppen. Deze vorm van pastoraat heeft geen meerwaarde voor kerkelijk meelevende leden. Wel voor randkerkelijke mensen. Sommige mentoren doen überhaupt nagenoeg niets. We hebben genoeg mensen gebeld met de vraag of ze mentor wilde worden, maar niemand heeft interesse. Het leeft gewoon niet. Onze voorkeur heeft het om te stoppen met het 1 op 10 pastoraat en gewoon de ouderling, bijvoorbeeld met een bezoekbroeder/zuster, weer op pad te sturen. Onze voorkeur zou zijn om met twee personen op bezoek te gaan.

Diverse mensen hebben geen of een verkeerd idee van het 1 op 10 pastoraat. Wat is uw mening daarover?

Er zijn veel mensen die behoefte hebben aan bezoek van een ouderling, maar veel minder aan het bezoek van een mentor. Velen vinden dat ze geen huisbezoek hebben gehad, als het niet een ambtsdrager is geweest die hen bezocht heeft. Voor velen is het 1 op 10 pastoraat een sociale aangelegenheid. Het wordt niet gezien als een vervanging van het huisbezoek door een ouderling.

Ook voor mentoren is lang niet altijd duidelijk wat er van hen wordt verwacht. Er is iemand geweest die gestopt is met het mentorschap omdat hij zei de verantwoordelijkheid niet aan te kunnen. Hij wilde alles regelen, in de gaten houden en voelde zich overal verantwoordelijk voor. Het mentorschap is heel hoog opgespeeld, zodat mensen veel meer dachten te moeten doen dan benodigd was. Het mentorschap wordt bij mensen 'naar binnen gegooid' zonder goede uitleg. Er wordt wel een cursus gegeven, maar de inhoud daarvan sluit niet aan bij de wensen van de mentoren. Er is ook weinig toerusting. De cursussen worden slecht bezocht en alleen het woord cursus wekt al weerstand op.

Sommige mensen hebben in 20 jaar, één keer pastoraal bezoek gehad. Hoe kan dit?

Als ouderling probeer ik sowieso één bezoek per week af te leggen. Met circa 120 pastorale eenheden waarbij ik bij ruim 50 % daadwerkelijk binnenkom, moet ik in een jaar of twee iedereen bezocht kunnen hebben. Die 50% is wel een inschatting, het zal eerder hoger dan lager zijn.

Als mentor proberen we ook regelmatig bij mensen op bezoek te gaan. We proberen in ieder geval één per keer jaar de elf adressen te bezoeken.

Een nadeel van een ambtsdrager is dat hij niet altijd een constante factor is. Een ouderling heeft vier jaar de tijd om een relatie op te bouwen en daarna kan het zijn dat iemand anders zijn taken overneemt. Er zou een goed overdracht moeten zijn, zodat een opvolger weet wie er al is bezocht en wie er wel of geen behoefte aan heeft.

Hoe staan kerkleden tegenover het 1 op 10 pastoraat, volgens uw mening?

Het 1 op 10 pastoraat botst met veel andere dingen. Mensen die actief zijn binnen de gemeente hebben niet veel behoefte aan een extra (wat zij denken) sociaal bezoek. Velen vinden in bijv. Bijbelstudiekringen en koor meer verrijking dan in het 1 op 10 pastoraat. Het 1 op 10 pastoraat hangt er een beetje tussenin. Alleen al het sturen van een kaartje aan iemand die ziek of eenzaam is, wordt al gewaardeerd en is daarom ook heel belangrijk.

Meelevende leden zijn vaak blij als er een ouderling komt. Zij kijken anders tegen de komst van een mentor van het 1 op 10 pastoraat. Dit maakt het voeren van geloofsgesprekken niet eenvoudig. Je bent maar een mentor, geen ouderling. Het opbouwen van een vertrouwensband is niet eenvoudig en kost tijd.

Als ouderling zou ik er niet blij mee zijn als de ouderen werden weggetrokken om het bezoek aan hen over te dragen aan een ouderenouderling. Juist de bezoeken aan ouderen geven een ouderling veel voldoening. Het liefst zien wij helemaal geen splitsing. De ouderling bezoekt jong, oud en de middengroep. We hebben een ouderenouderling die alleen de ouderen in tehuizen bezoekt. Hierdoor vallen de op zich zelf wonende ouderen buiten de boot.

De grens van een pastoraal gesprek ligt op het punt waar het gesprek komt. We houden voor ogen dat het wel moet zijn, wat wij kunnen. Gaat het boven onze pet, dan bieden we aan een ouderling of de predikant te sturen.

Iemand van wie een gezinslid mentor is krijgt zelf geen bezoek. Is dat ook uw ervaring?

Wij hebben zelf als mentoren nog nooit bezoek gehad. Wij zien dat liever anders. Ook als mentoren heb je behoefte om in gesprek te gaan over zaken die jou opvallen of waar je zelf mee zit. Natuurlijk weten wij de wegen wel om in gesprek te komen over die zaken, maar een initiatief van een ander is ook welkom.

Hoe verloopt de ondersteuning en toerusting van de mentoren?

Het zou beter zijn een avond met de mentoren individueel te praten dan een gezamenlijke avond te beleggen. Bij een gezamenlijke avond zijn er altijd mensen die de boventoon voeren en anderen die hun mond houden. Zoals eerder gezegd, een toerustingsavond is goed, maar noem het geen cursus. Dit heeft voor sommige een negatieve klank. Naast deze avonden, is er niet veel meer toerusting. Gesprekken met andere mentoren worden er weinig georganiseerd.

Gemeenteleden zien graag meer ruimte om hun gaven in te zetten tijdens de dienst of bij een gemeentebijeenkomst. Is die ruimte er? Waarom wel/niet?

De opmerking dat er weinig ruimte is binnen de dienst voor inbreng van gemeenteleden, onderschrijf ik niet. Er is ruimte voor gastsprekers die iets willen vertellen, het koor, het kinderproject, enz. Er lijkt ons voldoende ruimte, zolang de waarden en normen van de gemeente maar gerespecteerd worden.

Buiten de kerkdienst om zou het zou goed zijn om meer wijkgericht te gaan werken. Als we mensen op een andere manier inzetten kunnen we daarmee de ouderlingen ontlasten.

We hebben ook een groepje mensen dat klussen doet voor mensen die daar behoefte aan hebben of het zelf niet (meer) kunnen. Ook zijn er mensen die tijdens de dienst vertaalwerk doen, voor onder andere enkele vluchtelingen die onze gemeente bezoeken. Ook is er iemand die actief is in het verhelpen van problemen met de kerkradio.

Ooit hadden we een talentenboekje waarin iedereen kon aangeven waar hij/zij goed in was. Geen idee of dat nog bestaat. (Tijdens de gemeentedagen is men bezig geweest dit te weer nieuw leven in te blazen. Je kon op een briefje je gaven/talenten schrijven en die in een bus gooien).

Diverse mensen vinden de kerkdiensten te veel op het individu gericht, de preek te lang, de liederen te eenzijdig en de kinderen te weinig erbij betrokken. Wat is uw mening?

Wij ervaren de preek niet als eenzijdig of te lang. Dit geldt ook voor de liederen die worden gezongen. Er wordt uit verschillende liedbundels gezongen. Kinderen tot 10 jaar gaan naar de zondagschool tijdens de dienst, dus een taak binnen de kerkdienst is die tijd niet mogelijk.

Bijlage 4: Diepte-interview mentor

11-05-2016

Ik ben 6 jaar mentor en mijn man is sinds 9 maanden diaken. Nu ben ik nog alleen mentor, maar mijn man gaat mij binnenkort ondersteunen, omdat hij nu met pensioen is en meer tijd heeft.

Ik heb een wijk met 10 adressen waar ik bij ongeveer 6 mensen binnen kom.

Hoe is het 1 op 10 pastoraat geregeld?

Als ik een nieuw adres krijg ga ik daar naar toe en bel aan, in de hoop dat ik direct contact kan leggen. Lukt dit niet dan doe ik een brief in de brievenbus met het verzoek of de mensen contact met me willen opnemen. Helaas krijg je niet altijd respons. Dit doe ik als het nodig is meerdere malen. Wij krijgen ook geen telefoonnummers, dus bellen kunnen we de mensen ook niet, helaas. Ik geef het niet zo snel op. Als mensen twijfelen haak ik daar op in en probeer toch in gesprek te komen. Ik heb geen moeite met contacten leggen en vind het niet onprettig dat het onbekende mensen zijn. Ik ga liever naar onbekenden dan naar bekenden. Ook ik hoor wel eens van mensen dat zij geen pastoraat nodig hebben en we het maar moeten geven aan iemand die het meer nodig heeft.

Bij sommige mensen, van wie ik mentor ben, heeft het erg lang geduurd voor ik een band had opgebouwd. Bij iemand kwam ik in eerste instantie niet eens binnen, maar, ik mocht één keer per jaar bellen. Natuurlijk heb ik dat gedaan. Later ben ik door haarzelf gebeld, toen ze ziek was.

Bij mentoren staan soms mensen op de lijst die al twee jaar zijn overleden. Hoe is de kerkelijke administratie geregeld?

De administratie is slecht. Ik krijg soms adressen die niet kloppen. Mensen hebben soms eerder aangegeven geen bezoek te wensen. Als je hier over iets vraagt, krijg je pas na lange tijd of soms helemaal geen antwoord.

Het zou mooi zijn als er centraal wordt bijgehouden wie er bezoek ontvangen hebben en wanneer. Nu heeft iedere mentor een eigen lijstje en is er absoluut geen enkel inzicht in de pastorale behoefte van onze gemeente.

Hoe verloopt het 1 op 10 pastoraat volgens u?

Het 1 op 10 pastoraat is niet ideaal, maar heeft zeker goede kanten. De ouderlingen doen geen huisbezoeken meer en op deze manier komt er in ieder geval nog iemand. Het moet minimaal in stand worden gehouden tot het ouderlingenbezoek goed loopt. Als ik de garantie zou krijgen dat de ouderlingen iedereen bezochten is voor mij het 1 op 10 pastoraat niet meer nodig.

Bij gesprekken hoor je vaak dat er nog oud zeer bij mensen zit. Ze zeggen geen behoefte aan een pastoraal bezoek te hebben omdat ze de kerk verwijten er ook niet te zijn geweest op momenten dat zij dat nodig hadden. Zij hebben dit echter nooit kenbaar gemaakt.

Normaal gesproken bid en lees ik bij een bezoek. Soms is dat best lastig omdat je niet weet wat mensen van je verwachten, maar ik vraag het wel altijd. Ook het bezoeken is niet altijd gemakkelijk. Gelukkig ben ik niet verlegen en heb ik geen problemen met het leggen van contacten. Ook ben ik mij

voldoende bewust van de grenzen die er aan mijn eigen kunnen liggen. Moeilijke pastorale gevallen speel ik door naar een ouderling of predikant.

Sommige mentoren geven pastoraat in groepsverband. Deze mentorgroepen komen bij één van de leden bijeen. Ik denk dat bij deze vorm van pastoraat lang niet iedereen zegt waar hij of zij werkelijk mee zit.

Diverse mensen hebben geen of een verkeerd idee van het 1 op 10 pastoraat. Wat is uw mening daarover?

Ik heb een redelijk duidelijk beeld van het 1 op 10 pastoraat en ga minimaal eens per jaar op bezoek. Met kerst breng ik kaarten rond die ik probeer persoonlijk af te geven. Je weet nooit of je ergens binnen kunt komen. Bij sommige ouderen of zieken kom ik vaker. Ik zie het pastoraat zeker niet alleen maar als sociaal, het is zeker ook pastoraal. Wel zou ik het prettig vinden als de aandacht wordt verdeeld tussen het 1 op 10 pastoraat en bijvoorbeeld het ouderenbezoek. Nu krijgen meerdere ouderen beide. Als we de ouderen alleen vanuit het ouderenbezoek van pastorale gesprekken voorzien, dan komt er meer tijd vrij om anderen te bezoeken vanuit het 1 op 10 pastoraat.

Dat er ook mensen zijn die een ander beeld hebben is bekend. Er wordt in de gemeente misschien niet voldoende tijd besteed aan goede uitleg.

Sommige mensen hebben in 20 jaar, één keer pastoraal bezoek gehad. Weet u daarvan?

Het verbaast mij niets. Het pastoraat heeft lange tijd op een laag pitje gestaan en met het tekort aan mentoren worden ook velen niet bezocht.

Iemand van wie het gezinslid mentor is, krijgt zelf geen bezoek. Is dat ook uw ervaring?

Zelf heb ik nooit bezoek gehad, alleen in de periode dat ik ziek was. (Dit betreft de periode van het 1 op 10 pastoraat. Voorheen hebben we wel 2 of 3 keer huisbezoek gehad)

Hoe verloopt de ondersteuning en toerusting van de mentoren?

Eén a twee keer per jaar organiseert onze wijkouderling een avond voor de mentoren in zijn wijk. Tijdens een dergelijke avond delen wij ervaringen en bemoedigen wij elkaar. Dat wordt wel als prettig ervaren, maar in de praktijk blijkt wel, dat voorstellen of opmerkingen over de praktische gang van zaken niet zoveel uitwerking hebben. De toerustingsavonden die worden gegeven heb ik in het begin wel bijgewoond, maar later niet meer, óf het waren avonden voor nieuwe mentoren óf ik was gewoon verhinderd. Niet alle avonden heb ik als nuttig ervaren, omdat er veel in een hoog tempo wordt besproken. Zo herinner ik mij een avond over mensen met psychische problemen, waarin veel werd benoemd, maar voor de praktijk niet veel inhoud had. Dit is natuurlijk een persoonlijke ervaring. Anderen hebben er misschien meer aangehad.

Gemeenteleden zien graag meer ruimte om hun gaven in te zetten tijdens de dienst of bij een gemeentebijeenkomst. Is die ruimte er? Waarom wel/niet?

Ik ervaar niet direct beperkingen om de gaven in te zetten in de kerk. Ik denk zelfs dat daar nu veel meer ruimte voor is dan vroeger. Wel zing ik graag een mix van meerdere muziekboeken in plaats van alleen maar Psalmen en Gezangen, maar dat is al praktijk bij ons. Veel melodieën uit het liedboek zingen niet gemakkelijk.

Ik zie onze gemeente op dit moment meer evenwichtige dan vroeger. Er is t.a.v. het verleden wat meer balans is gekomen. De tegenstelling evangelisch versus behoudend werd vroeger meer uitvergroot. Natuurlijk zijn er wel dingen die anders zouden kunnen, maar dat heb je in iedere gemeente. Er is ook veel mogelijk. Het zou fijn zijn als er veel meer openheid zou zijn in de kerk. Ook bij het bespreken van problemen is er vaak geen openheid. Hoewel de kerkenraad zaken bespreekt en de visie op schrift stelt, weet ik niet of dit ook de gemeenteleden daadwerkelijk bereikt. Een andere manier is er met elkaar over praten op bijv. een gemeenteavond. Alles in de kerk lijkt in slow-motion te gaan en veel mensen zijn minder betrokken dan ik zou willen. Soms mis ik een hart voor wat er gebeurt. De prioriteit zou moeten liggen op het pastoraat en veel minder op vergaderingen. Het zou goed zijn elkaar als broeders en zusters beter te kennen.

Diverse mensen vinden de kerkdiensten te veel op het individu gericht, de preek te lang, de liederen te eenzijdig en de kinderen te weinig erbij betrokken. Wat is uw mening?

Soms zijn de preken moeilijk, te lang of met te veel herhalingen, maar zeker niet slecht. We zijn gezegend met fijne predikanten. Wel zou ik het fijn vinden als er meer appél van de preek uitging voor wat betreft het “handen en voeten” geven aan het Evangelie, inclusief levensheiliging.

Bijlage 5: Diepte-interview Taakgroep Pastoraat

18-05-2016

Wat is uw definitie van pastoraat?

Onder pastoraat versta ik de zorg voor mijn naaste. Dit is op te delen in twee delen, nl.

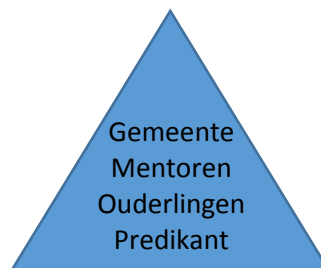
- wereldse zorg, de zorg voor elkaar op sociaal gebied, werk en gezondheid.
- geestelijke zorg, de zorg voor het samen leven met God.

Wat is uw droom ten aanzien van het pastoraat?

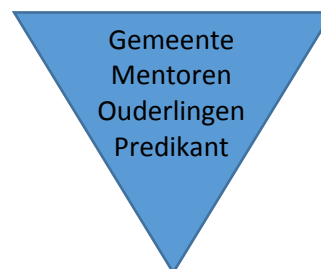
Mijn droom in het pastoraat is dat we geen ouderlingen meer nodig hebben. We moeten elkaar tot een ouderling zijn. Weten waar anderen mee zitten en elkaar ondersteunen, waar nodig. Dit betekent ook dat er openheid moet zijn om elkaar te zeggen waar we mee zitten.

In de praktische en realistische situatie zie ik dat er natuurlijk wel ouderlingen nodig zijn, maar ook mentoren of kerkleden, die als vangnet kunnen dienen op momenten dat dat nodig is.

Als je kijkt naar de 'belangrijkheid' van personen binnen de gemeente zie je vaak de volgende driehoek, die een hiërarchische structuur veronderstelt, waarbij de bovenkant belangrijker is dan de onderkant:

Ik draai de driehoek liever om, waarbij de gemeente het meest belangrijk wordt en de pastorale structuur ten dienste staan van de gemeente.

In de gemeente wil ik de mensen kennen. Ik begroet mensen in de kerk en als ik ze niet ken, probeer ik er een gesprek mee aan te knopen. Het is een wisselwerking, je moet niet afwachten, maar zelf het initiatief nemen. Ik zie het regelmatig gebeuren dat mensen de kerkbank inschuiven en tegen niemand iets zeggen. De pastorale structuur begint dus eigenlijk al bij onze gemeenteleden, los van mentoraat of ouderlingen.

Bij mentoren staan soms mensen op de lijst die al twee jaar zijn overleden. Hoe is de kerkelijke administratie geregeld?

Er kunnen maar een paar mensen in het LRP systeem kijken. Dat is een bewuste keuze geweest. In eerste instantie was het de bedoeling dat er maandelijks een actueel overzicht van de ledenadministratie aan de ouderlingen werd gestuurd, die het weer verder richting de mentoren zouden sturen. Momenteel gebeurt dat ongeveer één keer per kwartaal. Bij de eerste opzet van het 1 op 10 pastoraat was er ook nog een coördinator die een meer administratieve functie vervulde tussen de ouderling en de mentor. Een nadeel hiervan was dat er een grotere afstand ontstond tussen de ouderling en de mentor. Zodoende hebben we dat nu belegd bij twee mensen die dit bijhouden.

Wij hebben geen gemeentegids waar in de belangrijkste gegeven over de gemeente bij elkaar zijn gevoegd. We hebben wel de website en er worden gemeenteavonden gepland waar wordt gemeld hoe de kerk er voor staat.

Hoe verloopt het 1 op 10 pastoraat volgens u?

Er zijn momenteel twintig mentoren, dat is de helft van wat we willen.

Het 1 op 10 pastoraat wordt inderdaad door diverse mensen als sociaal middel gezien en niet als een pastoraal middel. Misschien ziet wel 80% het als een meer sociaal middel. Dat het 1 op 10 pastoraat niet lekker loopt komt door een tekort aan mentoren. Daarnaast is niet iedere mentor daadwerkelijk actief.

De vraag waarom het 1 op 10 pastoraat niet loopt, hebben we tijdens een evaluatie in 2015 ook bij de mentoren neergelegd. Van hen krijgen we te horen dat er veel druk ligt om een vorm van huisbezoeken te kiezen en sommige mentoren zien het mentorschap daarom als een verkapte vorm van ouderling. Het concept is ontspoord.

De exacte pastorale behoefte van de gemeente is onduidelijk. Door het afleggen van minder pastorale bezoeken in de afgelopen periode is er geen duidelijk beeld wat mensen dan ook werkelijk nodig hebben. Momenteel zijn we met vijf ouderlingen die elk ongeveer 120 adressen hebben. Ouderen in tehuizen worden bezocht door een ouderen-ouderling. Zij vallen buiten het 1 op 10 pastoraat.

Diverse mensen hebben geen of een verkeerd idee van het 1 op 10 pastoraat. Wat is uw mening daarover?

Het is inderdaad niet voor iedereen duidelijk wat het 1 op 10 pastoraat precies inhoudt. Dit moet zeker beter gecommuniceerd gaan worden.

Spanningen die worden ervaren in de kerk zijn mede de oorzaak van de tijd waarin we leven. Er wordt veel gecommuniceerd, maar vooral digitaal. Het komen tot een geloofsgesprek gebeurt niet digitaal, maar gewoon aan de keukentafel.

Mensen waar je niet (meer) over de vloer komt, raken kwijt wat het geloofsgesprek is. Mensen praten minder over het geloof dan vroeger. Jongeren weten bijna niet meer wat huisbezoek is.

Sommige mensen hebben in 20 jaar, één keer pastoraal bezoek gehad van een mentor en nooit van een ouderling. Hoe denkt u daar over?

Ik betreur het dat dit is gebeurd. Met het opzetten van het 1 op 10 pastoraat is dit wel enigszins veranderd, maar nog niet iedereen heeft bezoek ontvangen. Als wijkouderlingen hebben we dat erkend en in het nieuwe beleidsplan invulling gegeven. Uitgangspunt is dat iedere wijkouderling zelf invulling geeft aan huisbezoeken. Als ik weet dat er ergens meer aandacht nodig is, ga ik daar eerst op bezoek.

Enkele jaren geleden ging het overleg tussen ouderlingen hoofdzakelijk om beleid. Nu praten we veel meer over mensen. We delen met elkaar wat we horen en hebben meegemaakt en zien dat als erg waardevol. We zijn destijds te ver afgedreven richting beleid maken.

Mijn ervaring is dat mensen positief reageren op ouderlingenbezoek.

Wij gaan normaal gesproken individueel op huisbezoek. Het is mogelijk een diaken of bezoekbroeder/zuster aan een wijk te koppelen, zodat er zoveel mogelijk vangnetten worden gecreëerd. We hebben kort nagedacht over het voeren van een huisbezoek met twee personen. Hier waren voor ons de volgende nadelen aan:

- Het kost meer capaciteit, en we krijgen al weinig mentoren.
- Het is moeilijker te organiseren, want elk bezoek moeten er twee agenda's worden gesynchroniseerd.
- Zeker voor alleenstaanden kan het komen met twee personen als een invasie worden gevoeld.

Hoe verloopt de ondersteuning en toerusting van de mentoren?

De ondersteuning en toerusting van de mentoren is zeker niet optimaal. Bij toerustingsavonden wordt er meer in gegaan op speciale pastorale situatie in plaats van praktisch uitwisselen van ervaringen tussen mentoren. Ook het communiceren van wat de taak mentor precies inhoudt en wat er van een mentor verwacht wordt is niet altijd duidelijk.

Bijlage 6: Alfabetische lijst van begrippen

Onderstaande begrippen zijn opgezocht op www.Encyclo.nl

Aflaat	Kwijtschelding van tijdelijke straffen die men zou moeten ondergaan na het sterven, binnen de rooms-katholieke traditie.
Bediening	Ambt of dienst, binnen de Evangelische kerk.
Curie	Bestuursorgaan van de Heilige Stoel ten behoeve van de gehele Rooms-katholieke Kerk.
Charismata/charisma's	Bijzondere genadegave die God door de Heilige Geest aan de gelovigen wordt verleent.
Christologie	Onderdeel van de christelijke theologie dat bestudeert en definieert wie Jezus was, is en wat Hij leerde.
Concordia	Latijns woord voor "eendracht", letterlijk "met (één) hart".
Congregationalisme	De leer van de volstrekte zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente (in het protestantisme).
Consolidatie	Samenvoeging, verharding, versterking, versteviging.
<i>Diaconia/diaconoi</i>	Dienst/dienaar, bediening, dienstwerk.
Doperse	Doopsgezinde, aanhanger van een protestantse beweging die volwassenendoop voorstaat
Ecclesiologie	Onderdeel van de theologie dat stichting, wezen en structuur van de kerk bestudeert.
Episcopaal	Bisschoppelijk
Heiliging	Heiligmaking, Wijding
Individualisatie	Proces waarbij ieders individuele eigenschappen zich steeds sterker ontwikkelen, zodat een ieder zich steeds meer onderscheidt van de ander.
<i>Kurios</i>	Grieks voor heer of meester.
<i>Ministerium</i>	<i>Latijn voor bestuursorgaan</i>
Participatiemaatschappij	Maatschappij waarin iedereen een taak heeft en waaraan iedereen actief deelneemt.
Pneumatologie	Theologische term voor de opvattingen van de christelijke kerken over de Heilige Geest.
Rechtvaardiging	Justificatie, zuivering.

Secularisatie	Proces waarbij het maatschappelijk leven zich steeds meer gescheiden ontwikkelt van de kerk en het geloof.
Soteriologie	(uit het Grieks σωτηρ, sootèr, redder) Maakt deel uit van het vakgebied systematische theologie. Soteriologie is de leer over de redding van de mens.
Synode	Kerkelijke vergadering waarin geloofszaken centraal staan.
Systematische theologie	Vorm van theologie met als doelstelling religieuze waarheden ordenen in een consequent geheel.
Traktaat	Uitvoerig opstel over een filosofisch of godsdienstig onderwerp